

ОПШТИНА МАЛИ ЗВОРНИК

**СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК
ЗА ПЕРИОД 2012 – 2017. ГОД.**

- Ревидирана верзија -

Мали Зворник, 2012. године

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	1
ПРЕАМБУЛА.....	3
ПОРУКА ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ.....	4
МЕТОДОЛОГИЈА И ЛИСТА УЧЕСНИКА.....	5
1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ОПШТИНИ	7
1.1. Административни и географски положај	7
1.2. Природне одлике	7
1.3. Кратак историјат општине.....	8
1.4. Културне манифестације	9
1.5. Општи подаци о становништву	11
1.5.1. Број и национална структура становништва	11
1.5.2. Густина насељености	11
1.5.3. Старосна структура	11
1.5.4. Родна структура	11
1.5.5. Демографска кретања.....	11
1.6. Локална самоуправа	12
1.6.1. Органи локалне самоуправе	12
1.6.2. Интернет презентација	12
1.6.3. Буџет општине	12
2. ИНДИКАТОРИ	13
2.1. Индикатори економског развоја	13
2.2. Индикатори друштвеног развоја (становништво, образовање и квалитет живота).....	14
2.3. Индикатори животне средине.....	14
3. ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	16
3.1 Опис тренутне ситуације	16
3.1.1 Локална привреда	16
3.1.2. Пољопривреда.....	21
3.1.3. Туризам.....	27
3.1.4. Инфраструктура.....	29
3.1.5. Развој МСП и предузетништва.....	36
3.2. SWOT АНАЛИЗА – ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	37
4. СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА.....	39

4.1. образовање.....	39
4.2. Становништво, насеља и социјални развој.....	41
4.3. SWOT АНАЛИЗА – СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА.....	43
5. ЖИВОТНА СРЕДИНА	44
5.1. Опис тренутне ситуације	44
5.1.1. Земљиште	45
5.1.2. Шуме.....	47
5.1.3. Воде	48
5.1.4. Заштита животне средине и управљање отпадом.....	54
5.2. SWOT АНАЛИЗА - ЖИВОТНА СРЕДИНА.....	57
6. ДЕФИНИСАЊЕ СТРАТЕГИЈЕ	59
6.1. Изјава о визији одрживог развоја	59
6.2. Дефинисање приоритета, стратешких циљева и програма.....	59
7. АКЦИОНИ ПЛАН	63
8. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА.....	88
АНЕКСИ	89

Преамбула (2011. год.)

Након 2007 године имплементације Акционог плана Стратегије, уочена су одређена одступања од планираног, највише због ефеката које је светска економска криза проузроковала и у нашој земљи, али и због других објективних разлога.

У изради ревидиране верзије Стратегије примењена је иста методологија као и приликом израде првобитне. То значи да се приступило систематски и у широком партнерству.

Преамбула (2012. год.)

Општина Мали Зворник предузима значајне кораке у планирању сопственог одрживог развоја у складу са постојећим законским оквирима и савременим европским и светским токовима. Данас је суштински елемент у било којој земљи јачање локалних капацитета и развијање свести у циљу локалног одрживог развоја.

Стратегија одрживог развоја ЕУ, Лисабонска стратегија и Нова Лисабонска стратегија, Миленијумски циљеви (УН).

Многе земље су своје националне стратегије одрживог развоја већ ускладили са поменутим наднационалним стратегијама и циљевима.

Национални стратешки документ у овој области је Стратегија одрживог развоја Србије,¹ (Црне Горе, БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске) која дефинише одрживи развој као циљно оријентисан, дугорочан, непрекидан, свеобухватан и синергетски процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, еколошки и институционални) на свим нивоима. У стратегији се потенцира израда модела који на квалитетан начин задовољава друштвено-економске потребе и интересе грађана, а истовремено уклања или знатно смањује утицаје који прете или штете здравој животnoj средини и природним ресурсима.

Претходно наведени документи представљају основ за израду Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник за период 2012. до 2017. године (у наставку: Стратегија).

Изради ове Стратегије приступило се систематски и у партнерству са Регионалним центром за животну средину и другим локалним актерима. 2009. године потписан је Уговор о разумевању између општине Мали Зворник и REC-а чиме се и званично кренуло у реализацију овог дела пројекта у којем је предвиђена израда Стратегије одрживог развоја.

Општина Мали Зворник је на редовној седници Скупштине општине одржаној 23.12.2011 године. донела Одлуку о ревизији Стратегије развоја општине Мали Зворник за период од 2007-2017 године.

На седници од 20.02.2012. год. Скупштина општине Мали Зворник усвојила је ревидирану верзију Стратегије, чиме је она постала и њен званични документ.

ПОРУКА ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштовани суграђани,

.....

У Малом Зворник

Датум:

Миодраг Лазић
Председник општине Мали Зворник

МЕТОДОЛОГИЈА И ЛИСТА УЧЕСНИКА

Ова Стратегија је резултат ТИМСКОГ рада чланова из општине Мали Зворник, Регионалног центра за животну средину, који финансира Министарство спољних послова Финске и консултантске фирме MAXIMA CONSULTING из Београда.

Стратегија одрживог развоја у општини Мали Зворник за период 2012. до 2017. се реализује у оквиру пројекта “Образовање за одрживи развој на Западном Балкану“, који финансира Министарство спољних послова Финске. Регионални центар за животну средину (REC) је покренуо програм подизања капацитета општинских/градских управа, као и пружања подршке у погледу израде стратегија за локални одрживи развој, али и других стратешких докумената или њихових акционих планова. У пројекат је укључено 25 општина из слива реке Дрине (из Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе), путем којег је REC желео да пружи практичну структурирану подршку партнерским општинама, кроз серију тренинга, техничке подршке и планирања. Поред овога посебна компонента пројекта је била усмерена на основне школе, с циљем позиционирања истих на бази локалних услова и потреба, како би се максимизирали локални потенцијали ради достизања одрживог развоја.

У читавом процесу планирања примењиван је партиципативни приступ, у којем су локални актери, а пре свега представници општине Мали Зворник и других релевантних институција, узели активно учешће, дајући драгоцене смернице за овај стратешки документ.

А. Општина Мали Зворник

1. Миодраг Лазић, Председник општине Мали Зворник
2. Гордана Василић, дипл. правник
3. Бранко Радић, дипл. инг. пољопривреде

Чланови координационог тима:

1. Невена Ђукановић, дипл. инг. организационих наука
2. Миланка Петровић, дипл. економиста
3. Ана Гавриловић, дипл. економиста
4. Светлана Којић, струк. санитарно еколошки инжењер

Б. Регионални центар за животну средину (REC)

1. Др Радоје Лаушевић, директор пројекта
2. Срђан Сушић, менаџер пројекта
3. Саша Солујић, чланица пројектног тима
4. Зорица Кораћ, чланица пројектног тима

5. Ивана Томашевић, чланица пројектног тима
6. Андреа Беванда-Хрво, чланица пројектног тима
7. Мира Васиљевић, чланица пројектног тима

Ц. МАКСИМА КОНСАЛТИНГ (MAXIMA CONSULTING), Београд

1. Јасмина Крунић
2. Др Ана Јоловић
3. Др Роберт Молнар

Д. ПАРТНЕРИ

1. Бошко Марковић	Директор ЈКП „Дрина“ Мали Зворник
2. Љиљана Радић	Шеф РЈ „Водовод и канализација“ у ЈКП „Дрина“
3. Зоран Ерић	Шеф РЈ „Хигијена“ у ЈКП „Дрина“
4. Мирослав Марковић	Комунални инспектор у општини Мали Зворник
5. Милан Марковић	Директор ОШ „Стеван Филиповић“ у Радаљу
6. Славојка Спасеновић	Директор библиотеке „17 септембар“ Мали Зворник
7. Небојша Спасеновић	Директор предузећа „Равнаја“ АД Мали Зворник
8. Војислав Стаменковић	Директор Туристичке организације Мали Зворник
9. Драгица Вучетић	Председник Удружења жена „Незаборав“
10. Драган Савић	Председник Удружења приватних предузетника
11. Богдан Дукић	Секретар у удружењу приватних предузетника
12. Томислав Томић	Председник Удружења пчелара „Матица“
13. Милош Костић	Центар за рурални развој
14. Владан Јовановић	Члан локалног савета за запошљавање и ПП
15. Душица Видаковић	Национална служба за запошљавање
16. Зоран Бркић	Општинска управа Мали Зворник

1. Општи подаци о општини

1.1. Административни и географски положај

Мали Зворник - центар

Општина Мали Зворник се налази у западном делу Републике Србије, у Средњем Подрињу. Западну границу Општине (и државну границу) чини река Дрина, са североистока се граничи са општином Лозница, са источне стране са општином Крупањ, а са југоистока са општином Љубовија. На западној граници је међудржавни гранични прелаз са Републиком Српском, који се налази у самом месту Мали Зворник, а на супротној обали реке Дрине је место Зворник.

Површина Општине је 184 км², најмања је у Мачванском округу (којем административно припада) и једна од најмањих у Србији. Укупан број становника по попису из 2002. године је 14.076, а укупан број домаћинстава 4.684. Просечна величина насеља је 15,3 км². На километар квадратни долази 76,5 становника, што је знатно испод просека за Републику Србију. На подручју Општине има 10 катастарских општина, 11 регистрованих месних заједница и 4 месне канцеларије.

Општина Мали Зворник има повољан географски положај. Пружа се дуж магистралне саобраћајнице Београд - Бајина Башта, која представља главни комуникацијски правац Западне Србије.

Преко Ужица ова саобраћајница је повезана са Јадранском магистралом. Овим магистралним путем Општина је повезана са свим већим градским центрима у Републици: Лозницом која је удаљена 26 км, Љубовијом удаљеном 43 км, док је од Шапца који је административни центар а уједно и највеће место у Мачванском округу, удаљена 81 км. Удаљеност Малог Зворника од Београда је 170 километара.

Преко Новог моста и граничног прелаза са Републиком Српском, Мали Зворник је повезан са магистралом Зворник-Тузла-Сарајево, као и саобраћајним правцем Бјељина-Лозница-Бајина Башта-Ужице. Повезаност са овако значајним магистралама представља велику предност за развој ове, иначе, једне од најмањих и најнеразвијенијих општина у Републици Србији.

1.2. Природне одлике

Рељеф Општине је веома разуђен и уочљиви су следећи типови:

- узајамни појас алувијалних равни уз саму Дрину и чија се ширина креће од неколико десетина метара, као у Будишићу, до 3,5 километара у Радаљу и Доњој Борини;
- предео долинских коса и побрђа од 200-500 мнв, који карактеришу разбијена насеља са малом насељеношћу;

- појас ниских планина и заравни од 500-856 мнв на Црном врху, који је највиша кота Општине.

Општина Мали Зворник се налази између 150-856 м.н.в. Насеља Брасина и Доња Борина су брежуљкаста, са нижим брдима, долинама и котлинама, на 200-350 м.н.в, док су остала насеља брдска, са вишим долинама и котлинама на 350-600 м.н.в. Највиша кота општине је Црни врх са 856 м.н.в.

Клима овог подручја је умерено-континентална. Лета су топла са просечном температуром ваздуха, најтоплијег месеца јула је између 20 – 22 степена. Зиме су већином хладне, а температура најхладнијег месеца јануара креће се од 1 - 8 степени.

Викенд насеље на Дрини

Природни услови, засновани на водонепропусној геолошкој подлози, клима и вегетација, допринели су развијеној хидрографској мрежи у Општини. Тако да на 1 км² долази 1,1 км воденог тока, или укупно 205 километара река на свега 184 км² што је доста изнад просека у Србији.

Сви водотокови припадају сливу Дрине и по својим карактеристикама спадају у мање водене токове бујичног типа.

Притоке Дрине, су веома интересантне за изградњу малих рибњака за узгој пастрмке.

1.3. Кратак историјат општине

На прелазу из средњег у доњи ток Дрине, на месту где река излази из своје најнизводније клисуре, Зворничког просека, налази се сликовити градић Мали Зворник.

Географско име добија по суседном и старијем граду, на левој обали Дрине – Зворнику (Звоник). По предању, град је добио име по високом звонику неке старе цркве са почетка XIII века или по звонику фрањевачког самостана са почетка XV века. По другом тумачењу, град је назван по томе што терен на коме је подигнут, посматран са десне обале Дрине, има облик звона.

Хидроцентрала 1955. године

Први трагови насељености овог простора потичу још из бронзаног доба. Почетком I века нове ере, средње и горње Подриње улазе у састав илирске провинције Римског царства. На путу који је од Salone (Солина), преко Domavie (Сребренице) водио дуж обе обале Дрине ка северној престоници царства, Sirmium (Сремској Митровици), постојала је путна станица Ad Drinum и за коју још увек није поуздано утврђено где се тачно

налазила. Претпоставка археолога је да је она била на овој територији, односно у близини данашње зграде Општине Мали Зворник, где постоје остаци старих зидина. Прошлост Малог Зворника тесно је повезана са историјом суседног града Зворника у Босни, који је у средњем веку био значајно насеље и тржиште за извоз сребра и олова из околних рудника Србије и Босне. Тај стари Зворник био је пространо насеље: ширио се не само на левој већ и на десној страни Дрине.

Развој Малог Зворника тек иза Другог светског рата постаје динамичан. Изградњом Хидроелектране „Зворник” у периоду 1947-1955. године започиње квалитативно нов период у развоју ове варошице. Насеље добија први урбанистички план, савремене комуналне службе, водовод, канализацију, електрично осветљење, стамбене објекте, индустријска предузећа, Дом културе, библиотеку, средњу школу итд. Мали Зворник 1955. године постаје средиште новоформиране истоимене општине и добија статус градског насеља. Основни покретач процеса физиономске и функционалне трансформације некадашње касабе у модеран град била је ХЕ „Зворник”, која је из основа променила топографску, демографску, привредну и културну слику овог простора. Подстицај који је развоју града дала Хидроелектрана не престаје ни у наредним деценијама.

1.4. Културне манифестације

Носилац свих културних манифестација у општини Мали Зворник је Библиотека “17. септембар”, која је на себе преузела улогу некадашњег Дома културе. Библиотека располаже значајним фондом књига - преко 33.000 наслова. На компјутеризацији књишког фонда и умрежавању се и даље ради. У оквиру библиотеке смештена је Завичајна збирка, која чува библиотечки материјал везан за историју културно-просветног живота Малог Зворника и његове околине у прошлости. Библиотека организује гостовања професионалних и аматерских културно-уметничких друштава, позоришта, песника, ликовне изложбе и бројне друге смотре, сусрете и такмичења. Библиотека има салу са 250 места, а у својим просторијама организује курсеве енглеског језика, као и различите секције: фолклорна, драмска, музичка и рецитаторска.

Сомовијада - У Малом Зворнику одржава се сада већ традиционална малозворничка “Сомовијада”. Самом такмичарском делу излова чувеног дринског сома предходи ревијално надметање како у излову сома тако и других врста рибе. Надметање у излову сома које се одвија на три начина: на бућку, варалицу или дубински мамац, одржава се последња три дана манифестације и то узводно од Малог Зворника, између Сакара и Будишића, на површини од пет квадратних километара. У завршници такмичења, у Сакару, сваке године се организује “Златни котлић”, такмичење у спремању рибље чорбе од дринског сома, шарана и друге рибе. Свих седам дана колико траје ова манифестација гости могу да уживају у културно-забавном програму који се

одвија на више различитих локација. Првопласиране такмичаре како у такмичарском, тако и у ревијалном делу очекују вредне награде које дарују спонзори манифестације.

Малозворничка Регата: Последњи дан јула месеца у Малом Зворнику посвећен је свим љубитељима авантура на води нарочито онима који уживају у пловидби, дружењу и забави. Од 2011. године се у оквиру манифестације "Дрина је смисао живота" одржава регата која је ико први пут организована окупила око 100 пловила са преко 1000 учесника. Регата је стартовала из Велике Реке у 10:30 а пловила су до одредишта у Сакар стигла око 16:00, уз једну паузу која је прављена на цулинским адама. Регату је пратио сплав са трубачким оркестром Драгана Игњића, велики број званичника и гостију из целе Србије.

Спорт: Како спорт и туризам деле заједничке циљеве, како су међусобно повезани и комплементарни, општина Мали Зворник настоји да ова два правца паралелно афирмише и ојача.

На подручју општине Мали Зворник регистровано је око 500 спортиста који годишње учествују на око 140 званичних наступа. Овде је активно 5 фудбалских клубова, 2 одбојкашка клуба, 1 шах клуб, 2 карате клуба и атлетски клуб параплегичара и осталих лица са инвалидитетом. Све споретске клубове обједињује Спортски савез општине Мали Зворник.

Рецептивну основу за спортске активности чини 11 асфалтних терена за мале спортове, 5 травнатих терена, 1 атлетска стаза, 1 тениски терен и 2 спортске хале. На основу природне и рецептивне основе за развој спортско-рекреативног туризма, туристима омогућавамо да уживају у клубским спортским такмичењима и припремама, бициклизму, пешачењу, наутичким тркама, рафтингу, сплаварењу, кајакарењу, роњењу, пливању, спортском риболову и многим другим активностима.

Календар манифестација

- 19.01 Пливање за часни крст
- 02.05 Малозворничка гурманијада и изложба здраве хране
- 03.05 Међународна кајакашка регата Дрином, Савом и Дуновом од Вишеграда до Београда
- Прва субота јуна - Скобаљијада
- Последња недеља јула «Дрина је смисао живота» (Сомовијада, Малозворничка регата, Скијање на води, Летњи изложбени сајам)
- Друга субота септембра Отварање сезоне лова на дивље патке
- 17.09 Дан општине; Куп Малог Зворника у лову рибе удицом на пловак
- 21.09 и 22.09 Манифестација «Јесен у Радаљској Бањи»

1.5. Општи подаци о становништву

1.5.1. Број и национална структура становништва

Општина Мали Зворник има 14076 становника, по попису из 2002. године, а према прелиминарним резултатима пописа становништва 2011. године општина Мали Зворник има 13205 становника.

У погледу **националног састава**, становништво општине Мали Зворник је доста хомогено. Срби учествују у укупном становништву са 93,35%, а следећа најбројнија група по националном саставу су Муслимани који чине 3,45% укупног становништва. Муслимани готово у целини живе у два насеља општине: Малом Зворнику и Сакару. На све остале националности отпада 3,20% становништва Општине. У три насеља Општине, Срби чине преко 99% укупног становништва: Велика Река 99,79%, Радаљ 99,24% и Будишић 99,20%, затим: Амајић 98,92%, Брасина 98,68%, Доња Трешњица 98,56%, Доња Борина 97,64%, Вољевци 97,63%, Цулине 95,63%, Мали Зворника 86,1% и Сакар 63,49%. Целокупно становништву у Читлуку било је српске националности.

1.5.2. Густина насељености

Општина има 14076 становника или 77 становника по км², па је густина насељености по км² мања у односу на републички просек од 97 становника по км². Према последњем попису из 2011. године општина има 13205 становника или 71,77 становника по км².

1.5.3. Старосна структура

Просечна старост становништва на нивоу целе Општине у 2002. била је 37,4 године. Када се укупно становништво према старосној доби подели у **четири групе**: до 20 година, од 20 до 40 година, од 40 до 60 година и становништво преко 60 година (додат и број из рубрике „непознато“), запажа се да је у прве две старосне групе у Општини повољнија структура, него за Републику као целину, односно подручје Централне Србије.

Тако је у укупном становништву Општине било 26,41% становника старости до 20 година, према 22,30% за Републику, односно 22,18% за Централни део Републике. Становништво старости између 20 и 40 година у Општини у укупном броју становника учествовало је са 27,01%, према 26,40% на нивоу Републике, односно 26,23% на подручју Централне Србије. Разумљиво, тај однос се мења, када су у питању следеће две старосне групе становништва: у укупном становништву у Општини старосна група између 40 и 60 година учествује са 27,75%, према 28,20% у Републици и 28,03% на подручју Централне Србије, а старосна група изнад 60 година са 18,83% у Општини, према 23,10% на нивоу Републике, односно 23,56% у Централном делу Србије.

1.5.4. Родна структура

Од укупно 14076 становника, колико их је било 31. марта 2002. године, скоро је био исти број мушког (7052 или 50,10%) и женског (7024 (49,90%)). Овај однос се за више од једног поена разликује од односа за Републику (48,63% мушког према 51,37% женског становништва, односно за подручје Централне Србије (48,68 према 51,32% респективно).

1.5.5. Демографска кретања

Анализа кретања становништва у општини Мали Зворник заснива се на подацима пописа који су извршени после Другог светског рата. Реч је о периоду од 1948. до 2002. године. Са изузетком пописа из 1961. године, када је у Општини било мање становника, него при претходном попису из 1953. (таква, могло би се рећи „аномалија“, последица је одласка

великог броја радника по завршетку радова на изградњи бране и хидроелектране „Зворник“, на којима су били ангажовани), у свим осталим пописима, у сваком следећем у односу на претходни, у Општини је било више становника. Тако је 1948. године у Општини било 9036 становника, 1953. - 12004 или за 32,8% више, док је 1961. било 11583 становника или за 3,5% мање него у претходном попису. Наредног пописа из 1971. године у Општини је било 12084 становника или за 4,3% више. У 1981. години број становника је повећан на 13074, што је за 8,2% више него 1971. У 1991. години било је 14029 становника, или за 7,3% више него 1981., а у последњем попису из 2002. - 14076 становника, што је за 2,3% више него у 1991. години.

1.6. Локална самоуправа

Од формалног настанка општине Мали Зворник 1955. године, 26. септембар је обележаван као званични датум настанка општине. Деведесетих година прошлог века за тај дан се узима 17. септембар, датум ослобођења Малог Зворника од немачке окупације.

1.6.1. Органи локалне самоуправе

Седиште општине је у Малом Зворнику, улица Краља Петра првог број 38.

Општина је правно лице и представља је Председник општине.

Органи општине су: Скупштина општине, Општинско веће, Општинска управа и Председник општине.

1.6.2. Интернет презентација

Општина Мали Зворник има своју званичну Интернет презентацију на адреси: www.malizvornik.org. На њој се могу наћи основни подаци о самој општини, локалној самоуправи, туризму, стратешким плановима развоја у Општини и др. На презентацији се могу прочитати и најновије вести од значаја за Општину, преузети релевантни документи, фотографије и видео записи у електронској форми, а омогућен је и контакт путем електронске поште са надлежнима у Општини.

1.6.3. Буџет општине

Година	Укупан приход (РСД)	Укупан приход по главни становника (РСД)
2006.	58.506.871	3.943
2007.	77.823.416	5.528
2008.	87.728.193	6.232
2009.	74.552.111	5.296
2010.	123.088.057	8.745

На основу приказа буџета општине видимо да су укупан приход, као и укупан приход по глави становника варирали по годинама и да је после Светске економске кризе, забележен драстичан пад, након чега је започет постепени опоравак привреде, што се одразило и на нове показатеље.

2. ИНДИКАТОРИ

За потребе приказа почетног стања пре имплементације ове Стратегије, а нарочито за ефикасно праћење резултата насталих њеном имплементацијом, поред пројектних индикатора којима ће се мерити остварење резултата сваког појединог пројекта из акционог плана, Координациони тим је одабрао 27 кључних индикатора којима ће пратити напредак у стању животне средине, економског развоја, друштвеног развоја становништва, образовања и квалитета живота. На основу вредности тих индикатора могу се донети значајни закључци и могућности које следе из истих о полазној основи за одрживи развој, као и помаћима у та три сектора током имплементације Стратегије, што ће бити задатак мониторинга и евалуације тог процеса. Због тога је њихов одабир извршен веома пажљиво и то тако да испуњавају основне критеријуме релевантности и доступности. Сви селектовани индикатори (укупно 27, односно 10 из области економски развој, 9 из области становништво, образовање и квалитет живота и 8 из области животна средина) дати су у посебном прилогу на крају ове Стратегије. Из приложених података може се приметити да у општини Мали Зворник у све три области постоји велики простор и потреба за даљи напредак базиран на одрживом развоју, што и јесте основни циљ ове Стратегије.

2.1. Индикатори економског развоја

Индикатори економског развоја који су узети у разматрање у овој Стратегији су следећи:

1. Просечна бруто зарада
2. Степен развијености општине
3. Структура националног дохотка по делатностима
4. Локацијски коефицијент запошљавања у најзначајнијим привредним секторима за општину
5. Обим унутрашњих СДИ по глави становника
6. Укупна активност, стопа запослености и незапослености
7. Фискални капацитет општине
8. Смештајни капацитет
9. Број туриста
10. Издате дозволе за рекреативни риболов

Општина Мали Зворник према индексу развијености спада у категорију недовољно развијених општина.

Висока стопа незапослености и недовољно развијени привредни капацитети су кључни проблем ниског нивоа БДП по становнику.

У циљу смањења високе стопе незапослености, те подизања нивоа БДП по становнику неопходно је развијати нове привредне субјекте, а кроз увођење нових технологија јачати постојеће капацитете, подизати степен њихове продуктивности и конкурентности. С циљем привлачења домаћих и иностраних инвеститора нужно је обезбедити додатна улагања у развој подузетничке инфраструктуре и маркетинг усмерен на изградњу и промоцију позитивног имиџа локалне заједнице. Као могући правци развоја општине Мали Зворник виде се организована пољопривредна производња (пластеничка производња, органска производња, узгој житарица, лековитог биља, као и узгој стоке и перади), затим прерађивачка индустрија, нарочито дрвна индустрија, туризам (сеоски, бањски, културни, верски, лов и риболов), услуге у области транспорта, складиштења и пословања некретнинама, затим грађевинарство и развој мале привреде (занатство - трговина и угоститељство, као и развој старих заната).

Ове потенцијале у будућности треба покушати што обимније искористити. У циљу подизања нивоа економског раста и развоја Општине и превенције потенцијалне миграције становништва у друге, развијеније општине/регионе, потребно је додатно запошљавање и повећање нивоа БДП по становнику.

2.2. Индикатори друштвеног развоја (становништво, образовање и квалитет живота)

Индикатори друштвеног развоја који су узети у разматрање у овој Стратегији су следећи:

1. Густина насељености
2. Становништво према старости
3. Удео становника са завршеном средњом, вишом и високом спремом
4. Дужина путева у км
5. % домаћинстава са сигурним приступом води за пиће
6. Број становника на један објекат друштвених, културних, рекреативних активности
7. Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву
8. Број становника на једног лекара
9. Учешће правоснажно осуђених лица према месту извршења кривичног дела у укупном становништву

У циљу побољшања квалитета друштвеног живота значајно је збрињавање социјално угрожених категорија становништва, за које општина Мали Зворник издваја значајна средства.

У општини Мали Зворник у протеклом периоду је нарочито изражено побољшање образовне структуре становништва, тако да данас готово да и не постоје дефицитарни образовни профили високообразованих кадрова. Међутим, у протеклом периоду је такође евидентан и раст пријављених високообразованих особа на евиденцију Бироа за запошљавање, тако да проблем незапослености тренутно расположивих кадрова се намеће као један од приоритетних проблема које треба у будућем периоду решавати. Велики је број наслова књижног фонда Градске библиотеке по становнику општине Мали Зворник.

Такође, Дом културе у Малом Зворнику организује велики број културних манифестација, а у наредном периоду се планира и повећање капацитета који ће допринети унапређењу спровођења културних активности.

2.3. Индикатори животне средине

Индикатори животне средине и инфраструктуре који су узети у разматрање у овој Стратегији су следећи:

1. Квалитет површинских вода
2. Управљање отпадним водама у градским срединама
3. Заштићене области
4. Јавни превоз
5. Општински отпад по врсти одлагања
6. Рециклирани отпад
7. Број домаћинстава од којих се сакупљају чврсте отпадне материје
8. Укупна потрошња енергије по врсти горива

У области заштите и унапређења животне средине нарочит напредак је остварен у области изградње канализационих мрежа, те у области водоснабдевања. Најважнији

задатак у области кориштења вода јесте осигуравање воде високог квалитета у сврху покривања потреба за водом становништва и привреде општине Мали Зворник, те подстицање на рационално коришћење расположивих количина воде. На територији општине Мали Зворник је мали број потрошача који користе услуге градске котларнице тако да је потребно у будућности утицати на проширење мреже корисника градске котларнице чиме би се смањио индивидуални број ложишта и количина утрошеног горива. Због тога се у наредном периоду планира изградња нове котларнице већих капацитета која ће утицати на побољшање грејања на целој територији

Сходно броју насељених места на територији Малог Зворника локална заједница је добро покривена путном мрежом. Тренутно се намеће потреба модернизације градских и приградских улица у смислу њиховог проширења, изградње пешачких стаза, као и уређења градских јавних површина.

На подручју општине Мали Зворник управљање отпадних вода је под управом ЈКП „Дрина“ у оквиру Радне јединице „Водовод и канализација“. У Око 70% објеката у градском насељу врши се сакупљање отпадних вода, укључујући и неколико сеоских објеката (школе, продавнице, месне канцеларије).

Такође, у 2012.год. започиње изградња новог постројења за пречишћавање отпадних вода, што ће додатно унапредити сакупљање и пречишћавање отпадних вода.

У општини Мали Зворник комунални отпад се редовно сакупља како у градској тако и у свим сеоским срединама. Наредних година наставља се унапређење у области сакупљања и рециклирања отпада.

3. Економски развој

3.1 Опис тренутне ситуације

3.1.1 Локална привреда

Привредну основу општине Мали Зворник чини мањи број индустријских капацитета, и заснована је на коришћењу локалних природних ресурса. Посматрано у корелацији са осталим факторима и условима развоја, природним, демографским и геосаобраћајним, може се констатовати да сви ти повољни фактори ни изблиза нису искоришћени у оптималној мери. Разлога за стагнацију привреде општине Мали Зворник има више, од врсте и структуре инсталираних капацитета, до недостатка инвестиција и нерешеног облика власничке структуре.

У формираној привредној структури највећи доходак се остварује у индустрији 48% уз упошљавање чак 52% радне снаге, следе затим трговина са око 18%, пољопривреда са 10-26%, грађевинарство са око 8% и најперспективнија привредна грана у општини, туризам, са свега 3,5%

Привреда општине Мали Зворник базира се на производњи електричне енергије, преради камена и дрвета, пољопривреди и туризму. Носилац привреде овог краја за сада је ХЕ „Зворник“ са инсталисаном снагом од 96 MW. Треба поменути да ће се у будућности посебан пажња посветити развоју и промоцији туризма.

Запосленост

У Републици Србији укупан број запослених је у сталном опадању од 1995. до 2003. године (у 2004. години долази до повећања у односу на 2003.) У општини Мали Зворник број укупно запослених је у порасту до 2000. године (изузев 1998), потом долази до пада броја запослених до 2003. године. У 2004. је видљиво повећање у односу на 2003. годину. Приближно иста кретања броја запослених јављају се и на осталим нивоима.

Кретање броја запослених у свим облицима својине, анализирано је у периоду од 1995-2004. године, као и запослених у предузећима, установама, задругама и другим организацијама по делатностима: у Републици Србији, Централној Србији, Мачванском округу и у општини Мали Зворник.

У посматраном временском периоду измењена је класификација делатности, па ће у складу с тим бити одвојено приказано кретање и структура запослености.

Табела: 1 Број запослених у односу на укупан број становника (%)

Година	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник
1995	22,5	26,3	20,6	20,0
1996	22,3	26,2	20,9	20,2
1997	21,9	25,8	20,9	21,3
1998	27,6	25,4	20,6	20,9
1999	26,0	26,2	19,3	21,3
2000	25,4	25,4	19,4	21,9
2001	25,4	25,6	19,7	22,0

2002	24,7	24,8	18,5	20,5
2003	24,2	24,4	17,2	19,1
2004	27,5	27,8	19,2	20,0

Анализирано по делатностима, у Малом Зворнику је 2004. године највећи број запослених био у прерађивачкој индустрији и вађењу руда и камена, а до 2000. године - у индустрији и рударству. На нивоу Републике, Централне Србије и Мачванског округа, уочава се слична ситуација. У прерађивачкој индустрији долази на свим нивоима до пада броја запослених и смањења учешћа ове делатности у укупном броју запослених.

У периоду од 2006-2010. године, према подацима Националне службе за запошљавање, број запослених кретао се на следећи начин:

- 2006 год: 2701 запослени;
- 2007 год: 2592 запослена;
- 2008 год: 2419 запослених;
- 2009 год: 2161 запослени
- 2010 год: 1856 запослени.

Из ових података можемо закључити да у општини Мали Зворник у последњих 5 година запосленост драстично опала.

Табела: 2, Запослени по секторима делатности од 2001. до 2004. године (структура учешћа у %)

Делатности	Година															
	2001.				2002.				2003.				2004.			
	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник
Пољопривреда, лов и шумарство	4,0	2,1	3,0	3,2	3,9	2,0	3,0	3,4	3,6	1,8	2,7	3,6	3,4	1,8	2,9	2,9
водопривреда	0,1	0,0	-	-	0,1	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,1	0,0	0,0	0,4
Рибарство	1,9	2,4	2,1	8,9	1,0	2,3	2,2	9,3	1,8	2,3	2,3	9,3	1,6	2,0	2,2	8,8
Вађење руда и камена				23,		27,		16,		25,		25,		23,		
Прерађивачка индустрија	30,0	29,7	29,2	2	27,7	4	26,2	4	7	3	20,6	8,3	6	23,1	20,1	9,3
Производња ел. енергије																
гаса и воде	2,5	2,8	2,9	3,3	2,5	2,8	3,0	3,7	2,6	2,8	2,7	4,0	2,3	2,5	2,5	3,7
Грађевинарство	4,4	4,7	3,5	2,1	4,2	4,4	3,4	2,4	4,1	4,3	2,9	2,1	4,3	4,5	2,7	1,3
Трговина на велико и мало, оправка	6,6	7,1	8,2	5,5	6,1	6,6	7,5	5,5	6,0	6,5	7,7	5,0	10,2	10,7	10,8	6,5
Хотели и ресторани	1,9	2,2	1,7	2,4	1,8	2,1	1,6	2,4	1,5	1,8	1,5	2,3	1,4	1,6	1,1	2,1
Саобраћај, складиштење и везе	6,1	6,4	5,4	3,7	6,0	6,3	5,3	4,1	5,8	6,1	5,1	4,1	5,8	6,1	5,3	3,8
Финансиско посредовање	2,2	2,1	1,4	0,8	1,7	1,5	0,9	0,5	1,6	1,6	0,9	0,4	1,4	1,4	0,8	0,5
Послови са некретнинама, изнајмљивање	2,1	2,3	0,8	-	2,1	2,3	0,9	-	2,0	2,2	1,0	-	2,9	3,2	1,6	0,3
Државна управа и социјално осигурање	3,3	3,4	2,7	1,9	3,5	3,6	2,9	2,1	3,7	3,8	3,4	2,3	3,5	3,6	3,1	2,5
Образовање	6,0	6,1	6,3	6,1	6,7	6,9	6,7	6,5	6,8	6,9	7,6	7,3	6,4	6,5	7,2	7,4
Здравствени и социјални рад	8,4	8,6	8,1	3,5	8,7	9,0	8,3	3,7	8,9	9,1	9,2	4,1	8,0	8,2	8,6	4,0
Остале комуналне, друштвене и личне услуге	2,2	2,2	1,7	2,1	2,2	2,2	1,8	2,1	2,2	2,2	1,8	2,4	2,4	2,4	2,0	2,8

Запослени у предузећима, установама, задругама и другим организацијама	81,7	82,2	76,9	66,6	78,9	79,5	73,8	62,1	76,3	76,8	69,3	55,0	77,0	77,5	71,1	56,4
Лица која самостално обављају делатност	18,3	17,8	23,1	33,4	21,1	20,5	26,2	37,9	23,7	23,2	30,7	45,0	23,0	22,5	28,9	43,6

Напомена: Нису обухваћени подаци за Косово и Метохију за године 2001-2004.

Извор: Општине у Србији за одговарајуће године, Републички завод за статистику, Београд

Незапосленост

Анализирајући број незапослених лица у односу на укупан број становника, уочљиво је значајно повећање одговарајућег учешћа на свим посматраним нивоима. Највећи раст учешћа незапослених је у општини Мали Зворник, са 9,3% у 1995. на 17,3% у 2004. години. За Општину је карактеристично да је у једном временском периоду дошло до смањења овог броја, а потом до његовог наглог пораста.

Табела: 3, Незапослена лица у односу на укупан број становника (%),

Година	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник
1995	7,2	6,8	8,3	9,3
1996	7,7	7,0	8,9	9,5
1997	7,3	7,4	9,0	10,1
1998	10,0	7,9	9,1	8,6
1999	9,2	8,7	9,8	8,0
2000	9,7	9,1	10,3	8,3
2001	10,4	9,8	11,5	9,7
2002	12,1	11,4	13,7	14,6
2003	12,6	11,9	14,5	15,1
2004	13,0	12,4	15,3	17,3

Напомена: Процењени подаци за Косово и Метохију за 1998. годину. Нису обухваћени подаци за Косово и Метохију за године 1999-2004.

Извор: Општине у Србији за одговарајуће године, Републички завод за статистику, Београд

У периоду од 2006 – 2010 године, учешће незапослености кретало се на следећи начин:

- 2006 год: 2411 незапослених;
- 2007 год: 2283 незапослена;
- 2008 год: 2326 незапослених;
- 2009 год: 2106 незапослених;
- 2010 год: 2317 незапослених.

Зараде

У Општини су зараде стално у већем порасту него у Републици, па је у 2004. години остварена и нешто виша зарада по запосленом, у односу на Републику. У Мачванском округу и Централној Србији зараде су остале на истом нивоу на крају и почетку посматраног периода. У Мачванском округу је све до 1999. године дошло до пада нивоа зарада, а потом до благог раста, тако да је остварен исти ниво зарада на крају као и на почетку посматраног периода.

Табела: 4, Зараде по запосленом - индекси нивоа (Република Србија =100),

Година	Република Србија	Централна Србија	Мачвански округ	Мали Зворник
1995	100	98,0	81,3	77,3
1996	100	97,0	80,1	93,2
1997	100	97,5	78,3	82,5
1998	100	97,6	74,8	96,6
1999	100	96,8	69,5	99,7
2000	100	96,6	72,6	99,5
2001	100	94,9	73,5	82,9
2002	100	94,9	73,7	88,5
2003	100	96,9	77,6	99,1
2004	100	98,4	81,7	100,3

Извор: Општине у Србији за одговарајуће године, Републички завод за статистику- Републике Србије, Београд

Напомена: Процењени подаци за Косово и Метохију за 1998. годину.

Нису обухваћени подаци за Косово и Метохију за године 1999-2004.

Зараде без пореза и доприноса по запосленом по секторима делатности за период 1995-2004. године за Мали Зворник су у сталном порасту. Зараде у Мачванском округу су знатно испод нивоа зарада у осталим посматраним подручјима. У целом анализираном периоду плате у ванпривредним делатностима су на вишем нивоу од плата у привредним делатностима. У Малом Зворнику до 1999. године се остварује већа зарада у ванпривредним делатностима, са сталним смањењем те разлике, а већ од 1999. године је зарада већа у привредним делатностима. Највеће зараде у Републици, Централној Србији и Мачванском округу се остварују у области финансијског посредовања.

Највеће зараде у привредним делатностима на свим посматраним нивоима се до 2000. године остварују у шумарству, а од ванпривредних делатности у друштвено политичким заједницама. Током 2001-2004. године највише зараде у Малом Зворнику су имали радници у производњи електричне енергије, гаса и воде, као и у вађењу руда и камена. Релативно високе зараде остварене су и у области финансијског посредовања, док су најниже зараде биле у области хотела и ресторана.

Радници у области финансијских услуга, производње електричне енергије, гаса и воде, радници у државној управи и вађењу руда и камена су посљедњих неколико година остваривали највише зараде на нивоу Републике Србије, Централне Србије и Мачванског округа.

Индустрија

Развој индустрије у Малом Зворнику био је условљен локалном сировинском основом (шуме, неметаличне сировине) и повољним саобраћајним положајем. Интензивнији развој индустрије започео је са пуштањем у рад Хидроелектране. Заступљене су следеће

индустријске гране: производња резане грађе, грађевинског материјала (камен, креч), сечење и обликовање камена, производња стандардних металних производа и производња прехранбених производа.

Једна од већих индустријских предузећа, према обиму производње, броју запослених и другим економским показатељима су „Равнаја“ АД, Мали Зворник и ПД „Дринско-Лимске ХЕ“ Бајина Башта, Огранак ХЕ „Зворник“ Мали Зворник.

Друштво за производњу грађевинског материјала **Равнаја ад Мали Зворник**, наследник је истоименог друштвеног предузећа које је основано 1957. године.

Предузеће је организовано као акционарско друштво са 3 Радне јединице. РЈ Каменолом РЈ Фабрика креча, и РЈ Стручне службе.

Предузеће тренутно запошљава око 125 радника.

Кречана у Малом Зворнику

Зхваљујући кфалификованом менаџменту, Равнаја је инвестирањем у модернизацију погона у производњи свих врста креча превазишла и највећу сличну фабрику у земљи, Јелен До. Производни програм равнаје је заснован на ресурсима који се налазе искључиво на територији Општинене и састоји се од:

- производње негашеног креча
- производње хидратног креча
- производње туцаника 90-150 мм
- производња туцаника 30-60 мм
- производња камених агрегата од 0 до 31,5 мм
- производња ломљеног камена

производња креча се обавља у Радној јединици **ФАБРИКА КРЕЧА**, која је током 2004 године имала рекордну производњу од чак 91 868 тона, што ју је сврстало на водећи положај у овој индустријској грани у целој Србији. Као енергент у Фабрици креча користи се природни гас, те је креч који се добија безсумпорни и погодан за употребу у железарама. Поред домаћег тржишта, Равнаја пласира свој креч и на тржиште Босне и Херцеговине као и Црне Горе, а постоје могућности пласмана у Хрватску и Мађарску па и шире.

Производња камених производа обавља се у Радној јединици **Каменолом**, и креће се око 550 000 м³.

Тренутни капацитети предузећа кречом задовољавају потребе хемијске индустрије Србије. Пласман производа од камена орјентисан је на путоградњу, железницу, фабрике шећера и грађевинарство.

Хидроелектрана "Зворник" је изграђена као последња степеница средњег тока реке Дрине на 93 километру од ушћа Дрине у Саву. Изградња прве хидроелектране на Дрини започела је 1948 године. Првих година градње, против дивље, неукротиве реке, радници су се борили крампом и лопатом и великом жељом да је победе и њене брзаке и вирове усмере на турбине. И поред недостатка потребне грађевинске механизације, Хидроелектрана Зворник је завршена у оптималном року, за седам година од почетка градње. Свечано је пуштена у рад 1955 године. Подизањем бране на Дрини код Зворника, створено је вештачко језеро дужине 25 километара. Брана је гравитационо бетонског типа, висока 42 метра а дужина у круни износи 166,50 метара. По количини утрошеног материјала и својим димензијама Хидроелектрана је за то време била право градитељско

чудо. Железничари су довукли разног материјала за брану који би илустративно стао у композицију дугу преко 100 километара. За својих више од 50 година рада ХЕ Зворник произвела је преко 23 милијарде kWh електричне енергије пребацујући план производње скоро сваке године.

Хидроелектрана "Зворник" припада привредном друштву Дринско - Лимске хидроелектране. Тренутно има 80 запослених.

Ова хидроелектрана је у погону већ 57 година. Уз редовно одржавање и коришћење она је у овом периоду дала одговарајући допринос енергетском систему Србије. За својих 57 година непрекидног рада ХЕ "Зворник" је произвела преко 22 милијарде kWh електричне енергије и пребацује план производње сваке године.

Годишњи план производње струје је 452 милиона kWh и углавном се тај план остварује а некад пребацује очекивану производњу, зависно од хидролошких услова.

Хидроелектрана

Хидроелектрана лети производи 10 MWh струје и са том производњом снабдева електричном енергијом читаво подручје Малог Зворника, до Лознице. У периоду великих вода производња је и до 96-100 MWh.

Обзиром на старост Хидроелектране и на редуковано одржавање у последње време, било је неопходно сагледати стање и потребе за модернизацијом опреме и објеката. У ту сврху је урађена Студија "Модернизација и могућност повећања снаге и производње" од стране "Енергопројект"-а, Хидроинжењеринг.

Студија је показала да ће са ревитализацијом, уградњом далеко квалитетније опреме и генератора са мањим губицима, Хидроелектрана радити много поузданије и производити још већу количину електричне енергије.

3.1.2. Пољопривреда

Ратарска производња у општини Мали Зворник се готово у целости одвија на индивидуалним газдинствима (96,6%). У структури засејаних површина 2004. године **доминирају жита** која заузимају близу 40% ораничних површина, следи крмно биље са 36,6% и поврће са учешћем од 9,6%.

У повртарској производњи, која се 2004. године одвијала на 398 хектара, највећим делом је био заступљен кромпир (46,7%). Учешће осталих повртарских култура (пасуљ, купус, црни лук, грашак, паприка, парадајз, краставци...) било је далеко ниже и није прелазило 5% укупних површина.

У структури **воћарске производње** Општине издвајају се као перспективне: *шљиве, јабуке, крушке и јагодичасто воће*. У производњи трешања, вишања, кајсија и дуња остварују се приноси изнад просека Централне Србије и Републике у целини. Повољни природни и тржишни услови постоје и за производњу и пласман ораха, лешника,

боровнице, рибизле, аутохтоних сорти јабука, крушака и трешања, као и за сакупљање, прераду и пласман шумског воћа (јагода, купина, малина, шипурак, боровница).

Сточарство има, и убудуће би требало да има у још већој мери, посебно важно место и улогу у структури производног потенцијала пољопривреде општине Мали Зворник, не само због високе заступљености ливада и пашњака, већ и због тесних међузависности с развојем биљне производње.

Пчеларство –У општини Мали Зворник активно ради пчеларско друштво „Матица“ које планира да у наредних 5 година уложи око 8 000 000 динара за садњу 6 врста медоносних биљака (багрем, кестен, липа и др.) на 300 ha површине. То би помогло да се 4 500 до 5 000 кошница примакне пчелињој паши и онда би приноси пчеларства били много већи.

Број и заступљеност домаћинства са газдинством

У социоекономском погледу, породично газдинство чини самосталну организациону јединицу у пољопривреди, која претежно користи рад сопствене породице, располаже неопходном површином земљишта (по основу власништва и/или закупа) и материјалних фактора за континуирано вођење производних процеса и ужива/сноси материјалне последице свог пословања. Постоје два типа породичних газдинстава: 1) претежно натурално (*semi-subsistence*), оријентисано највећим делом на подмирење прехранбених потреба сопствене породице; и 2) фармерско које је доминантно усмерено на производњу за тржиште, што у већој мери зависи од структуре и обима производње него од површине коришћеног/поседованог земљишта.

Статистички посматрано, пољопривредно газдинство је домаћинство које поседује најмање 10 ари обрадивог земљишта или мање, ако има алтернативно: најмање једну краву и теле, односно јуне; једну краву и два одрасла грла ситне стоке; пет одраслих оваца; три одрасле свиње; четири одрасла грла свиња и оваца заједно; педесет комада живине; 20 кошница пчела. Основно социоекономско обележје домаћинства са газдинством јесте постојање тесне везе између домаћинства/потрошње и газдинстава/производње.

Наведени статистички критеријуми одсликавају висок степен уситњености и распарчаности приватних земљишних поседа, који по организационом облику спадају у категорију породичних газдинстава. Када је у питању општина Мали Зворник, ова дефиниција је потпуно прикладна, имајући у виду да је међу домаћинствима регистровано и 98 домаћинства са обрадивим земљиштем која не испуњавају ни горе наведене, минималне услове да би се убрајала у пољопривредна газдинства.

Учешће домаћинства са газдинством у укупном броју домаћинства у општини Мали Зворник је високо и 2002. године износи 42,2%. Исти показатељ на нивоу Мачванског округа је још виши - 44,6%, док на нивоу Централне Србије износи 31,9%, односно на нивоу Републике у целини 30,9%.

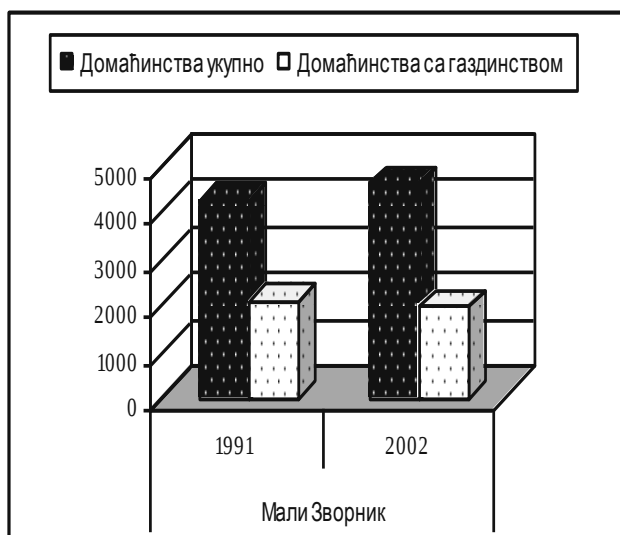
На нивоу насеља унутар Општине слика је нешто сложенија. Иако су просторне разлике у учешћу домаћинства са газдинством у укупном броју домаћинства, првенствено, резултат типа насеља (градска/сеоска) и њиховог међусобног положаја, разлике постоје и услед различитих саобраћајних услова и могућности запошљавања у неаграрним делатностима. У целини посматрано, 34,7% укупног броја домаћинства и 4,8% укупног броја домаћинства са газдинством отпада на град Мали Зворник, док су домаћинства са газдинством доминантним делом распоређена у сеоским насељима.

Најнижи удео домаћинстава са газдинством има град Мали Зворник (5,8%), док за сеоска насеља, генерално, овај проценат није висок и нема екстремних вредности - креће се у интервалу од 54,6-59,7% до 80,6%. Доња граница интервала карактерише насеља поред главне саобраћајнице, уз реку, са високим учешћем запослених у непољопривредним делатностима (Сакар, Доња Борина, Будишић, Брасина). Горња граница интервала бележи се у Доњој Трешњици, једном од најперспективнијих насеља за развој пољопривреде, са релативно високим учешћем пољопривредних у укупним изворима прихода домаћинстава у односу на остала насеља Општине. Највећи број насеља налази се по овом показатељу у интервалу 60,3-70,2 % (Карта 1).

Карта 1. Учешће домаћинстава са газдинством у укупном броју домаћинстава

Општина Мали Зворник у периоду 1991-2002. године бележи супротне тенденције у погледу укупног броја домаћинстава и броја домаћинстава са газдинством .

Графикон 1. Промене броја домаћинстава укупно и с газдинством, у општини Мали Зворник, 1991-2002.

Док се укупан број домаћинстава повећао за 9,1%, дотле се број домаћинстава са газдинством смањило за 6,6%, чиме је учешће домаћинстава са газдинством у укупном броју домаћинстава смањено са 49,3% на 42,2%

Уопштавањем светских искустава, научно је доказано да се унутар руралних подручја дешавају динамична демографска померања. Формирањем нове институционалне структуре руралног центра ка њему се сливају радна снага, капитал и предузетничке иницијативе. На другом крају подручја се формира нова периферија, још маргиналнија од претходне.

Насеља општине Мали Зворник имају специфичан географски положај - осим Доње Трешњице, Радаља и Вољеваца, сва насеља читавом својом ширином излазе на магистралу. Оскудна су у обрадивом земљишту и вишегенерацијски усмерена на непољопривредне приходе из плански индустријализованог градског језгра. У условима економске кризе протекле деценије, тек донекле прате уобичајене клишее руралног развоја, и то уз неочекивана одступања. У периоду између два пописа становништва, 1991-2002. године, бележе следећа кретања броја домаћинстава и домаћинстава са газдинством.

У највећем броју насеља, укључујући и градић Мали Зворник, бележи се повећање укупног броја домаћинстава, уз истовремено смањење учешћа домаћинстава са газдинством, што је иначе, карактеристично за градска и приградска насеља руралног подручја.

Површина и структура земљишних поседа

На целој територији општине Мали Зворник преовлађују домаћинства с поседом мањим од 1 ха обрадивог земљишта (Карта 2).

Карта 2. Учесће домаћинстава са поседом до 1 ха у укупном броју домаћинстава са обрадивим земљиштем

Просторно гледано, нема насеља у коме се учешће домаћинстава са поседом до 1 ха налази испод 57,5% укупног броја домаћинстава са обрадивим земљиштем. У највећем

броју насеља (9 од укупно 12) овај проценат прелази 70%. Само Доња Трешњица, Радаљ и Цулине имају нешто ниже учешће домаћинства са поседом испод 1 ha (57,5%, 61,2% и 69,1%, респективно).

Посматрано у односу на укупан број домаћинства (са и без обрадивог земљишта), ако се изузме град Мали Зворник, само Будишић има испод 10% домаћинства са поседом величине 1-3 хектара. Највећи проценат домаћинства са поседом ове величине налази се у Доњој Трешњици (31,1%), Цулинама (19,3%), Радаљу (18,8%), Амајићу (17,5%), Великој Реци (15,7%) и Читлуку (15,7%). Највећи проценат домаћинства са поседом величине 3-5 хектара има Радаљ (3,3%), а изнад 1% имају још: Цулине (2,8%), Будишић (2,3%), Доња Трешњица (1,9%), Велика Река (1,2%) и Сакар (1,2%). Пет насеља има домаћинства са поседом величине 5-8 хектара – Доња Трешњица (1,8%), Амајић (1,7%), Цулине (1,4%), Радаљ (1,2%) и Брасина (0,2%). У три насеља регистрована су домаћинства са поседима величине 8-10 ха - у Великој Реци (0,6%), у Доњој Трешњици (0,5%) и у Радаљу (0,3%) а само Радаљ има домаћинства са поседом величине 10-15 хектара (0,4%), односно већим од 15 хектара (0,1%)(Попис, 2002, РЗС).

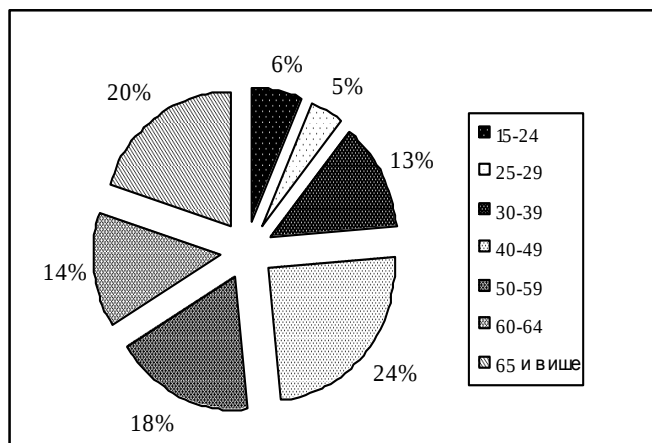
Крупних газдинстава, ако таквима у овом брдском подручју сматрамо поседе са обрадивим површинама изнад 8 ha, има тек 0,2% од укупног броја домаћинства

Радни потенцијали и ограничења

Полазну основу за оцену стања људског фактора у пољопривреди Општине представљају подаци Пописа 2002. о укупном и активном пољопривредном становништву по насељима.

На нивоу општине Мали Зворник, пољопривредно становништво учествује у укупном са 5,9%, што је далеко испод вредности овог показатеља за Мачвански округ (24,2%), Централну Србију (11,0%) и Републику Србију (10,9%). Посматрано по насељима, највеће учешће пољопривредног у укупном становништву имају: Велика Река (23,5%), Вољевци (23,1%), Доња Трешњица (19,3%) Читлук (18,9%) и Цулине (13,6%) а најниже: град Мали Зворник (0,6%), Брасина (1,5%) и Сакар (1,9%).

Релације су сличне и када се ради о учешћу активног пољопривредног у укупно активном становништву које обавља занимање. Овај показатељ на нивоу општине Мали Зворник износи 12,9% и далеко је нижи, пре свега, од одговарајуће вредности за Мачвански округ (41,6%), али и за Централну Србију (20,8%) и Републику у целини (20%). Највеће учешће активног пољопривредног становништва у укупно активном становништву које обавља занимање имају у Општини насеља: Велика Река (45,9%), Вољевци (41,6%), Доња Трешњица (39,8%), Читлук (34,9%) и Цулине (31,1%) а најниже град Мали Зворник (1,2%), Брасина (2,5%), Сакар (5,9%) и Доња Борова (9,4%).

У политици аграрне подршке ЕУ, млађим се сматрају фармери до 40 година старости и они уживају значајну финансијску подршку приликом преузимања и модернизације газдинства. С друге стране, већ са 55 година старости фармери су стимулирани, нарочито на ситним газдинствима, на превремено пензионисање и напуштање газдинства.

Ако младим фармерима, носиоцима развоја пољопривредне производње у општини Мали Зворник, сматрамо активне пољопривреднике на газдинству старости 20-40 година, онда је таквих тек нешто више од петине (21,5%). На другој страни је 42,8% активних пољопривредника старијих од 55 година (*Попис, 2002, РЗС*).

Графикон .2. Старосна структура активних пољопривредника на газдинству у општини Мали Зворник

Појединачно најбројнији је контигент старости 65 и више година (20%), а најмање бројни - старости 25-29 година (4,6%), 42,4% има између 40 и 60 година, док је 33,8% старије од 60 година (*Графикон 2*). Ове, релативно благе неравнотеже прикривају знатно веће разлике на нивоу насеља, значајне за дефинисање политике руралног развоја Општине, која поштује територијалну хетерогеност локалних заједница.

Активних пољопривредника на газдинству млађих од 45 година старости нема једино у Будишићу; млађих од 30 година, поред Будишића, нема још у Малом Зворнику и Сакару, док пољопривредника у најпродуктивнијем добу, од 33-44 година старости нема, поред Будишића, у Амајићу и у Брасини. Више од половине активних пољопривредника на газдинству у Великој Реци и тачно половина у Будишићу и Сакару има више од 60 година, а ова категорија најзаступљенија је и у структури активних пољопривредника на газдинству у Читлуку и Радаљу.

У европским земљама један пољопривредник обрађује у просеку два до три пута већу површину земљишта, док у САД запослени у пољопривреди са пуним радним временом обрађује у просеку 100 ха. Мада се напредак у пољопривреди мери повећавањем обрадиве површине по запосленом, остаје чињеница да радна снага није у Општини ограничење за вођење радно интензивне пољопривредне производње, иако је у питању брдско подручје, делом непогодно за примену механичке опреме.

Посматрано по насељима, постоје значајна одступања у релацији активни пољопривредник – обрадиво земљиште. Најмање пољопривредника према обрадивом земљишту има у граду Малом Зворнику, Брасини, Будишићу, Сакару, где пољопривредна производња нема приоритет (Мали Зворник), или има услове за супституцију људског рада фактором капитал (Брасина). Релативно највише активних пољопривредника имају насеља са развијенијом пољопривредном производњом, нарочито с високим уделом радноинтензивних грана .

При том, пажњу треба обратити, пре на квалитет – старосну и образовну структуру расположиве радне снаге у пољопривреди, него на њен број. Наиме, због међусобно испреплетених пословних, производних и социоекономских улога породичног газдинства, квалитет људског фактора има у пољопривреди изузетно велики значај. У правцима и динамици његовог развоја примат преузимају фактори: знање, умеће, мотивације, предузетнички дух и друге психосоцијалне вредности.

3.1.3. Туризам

Општа је оцена да је туризам најперспективнија грана привреде у општини Мали Зворник. Међутим, велики потенцијали развоја туризма нису искоришћени у довољној мери. Највећи значај за развој туризма имају хидрографски објекти: Дрина са Зворничким језером и комплекс Радаљска бања – Радаљско језеро.

Риболов: Један од основних разлога због којих се општина Мали Зворник поноси својом природном предиспозицијом за развој туризма јесте богатство рибљег фонда. Свима је познато да је Дрина најлепша и најчистија планинска река на Балкану, обдарена бројним врстама рибе, од којих се у нашем делу тока може пронаћи: деверика, плотица, гргеч, шаран, штука, сом, младица, пастрмка, лињак и многе друге.

Лов: Са скоро 10 000 ha под шумама, или 52% целокупне територије, општина Мали Зворник спада у богатије општине у Републици Србији када је у питању овај значајни природни ресурс. Богатство шумом омогућило је присуство различитих животињских врста и добре услове за ловни туризам. Остале површине ловишта чине ливаде, пашњаци и воћњаци.

Ловни туризам у општини Мали Зворник, у будућности би требало да буде веома профитабилна активност, јер су шуме богате срнећом дивљачи, дивљим свињама, зечевима, фазанима, дивљим паткама и јаребицама. Ловиште се простире на 11.500 ha и њиме управљају Ловачко друштво Мали Зворник и ЈП Србија шуме.

Сеоски туризам: Природни и антропогени потенцијали општине Мали Зворник, створили су одличне предуслове за развој сеоског туризма. Богатство рибом, водом, биљним и животињским светом у брдовитим пределима, умерена клима позива на одмор и рекреацију све оне љубитеље који чезну за очуваном природом и правим задовољством.

Због очуване амбијенталне зоне Дринског језера, гостољубивог становништва и традиционалне кухиње, сеоски туризам у општини Мали Зворник може да има посебне чари.

Бањски туризам: Радаљска бања налази се у истоименом селу, у долини Радаљске речице у подножју планине Борање. Удаљена је 8 километара од магистралног пута

Лозница – Мали Зворник. Радаљска бања удаљена је 12 километара од Малог Зворника, 21 километар од Лознице и 146 километара од Београда.

Још крајем XIX века испитана је лековитост радаљске воде. Те анализе су потврдиле да вода по својим својствима сличи води из познатије Бање Ковиљаче, са високим процентом сумпора, те тако благотворно делује на хронична реуматска обољења, реуматоидни артритис, Бехтеревљеве болести, спондилозу, дегенеративни реуматизам. Вода се може пити, при том помаже у регулисању нивоа шећера у крви код дијабетичара.

Културни туризам: Од остатака старе цивилизације, са обе стране реке Дрине, данас постоји 19 локалитета из праисторијског периода, уз сачуваних 11 некропола са око 300 тумула које датирају од 3.000 - 500 г.п.н.е. као и више римских утврђених постаја и каструма од којих се остаци једног познатог под називом Ад Дринум налазе и у Малом Зворнику.

На општини Мали Зворник сачувано је и неколико објеката руралне архитектуре који су од изузетне архитектонске вредности и требало би да се по плану, ставе под заштиту градитељског наслеђа Малог Зворника.

Један од улаза у Подземни град Карађорђевића

Највећу историјску вредност у општини Мали Зворник има Тајанствени град Карађорђевића који је својевремено био склониште намењено династији са целокупном Владом и краљевском свитом. У самом Малом Зворнику, у дубини стрме стене која се окомито спушта ка Дрини, код моста Краља Александра I, смештен је комплекс просторија изграђених у дубокој тајности.

Природно шупље стене, су биле основа за почетак градње 1932. године док су радови на овом пројекту прекинути новембра месеца 1934. године због атентата који је у октобру исте године извршен над Краљем Александром у Марсеју. Баш овде у лавиринту камених просторија Краљ Петар II Карађорђевић је боравио од 09. до 12. априла 1944. године приликом свог повлачења према Херцеговини и Црној Гори.

Ово дело Александра I Карађорђевића, још увек се истражује, а оно што се данас може видети у 75 просторија су остаци некадашњих краљевих апартмана, библиотеке, спаваоница за гарду, капеле, олтарског простора и краљевске чесме.

Овај комплекс рађен од чврстог материјала, по тадашњим најсавременијим војним стандардима како би био отпоран на ударе и најјачег наоружања из тог периода. Према неутврђеним сазнањима архитекта овог објекта био је стручњак за копање рудника руског порекла а пројекат се изводио под тајанственом шифром "камена девојка". Објекат има 12 улаза са тешким металним вратима и вентилационе отворе упркос којима температура опстаје увек око 14 степени целзијуса.

Туристичка организација Малог Зворника планира да у наредном периоду овај простор уреди тако да 1/3 заузима музејска поставка са сувенирницом, а 2/3 простора да буде дато у закуп под одређеним условима и у одређене намене.

Верски туризам

На територији општине Мали Зворник налази се неколико објекта сакралне архитектуре и то су Црква Св. Тројице у Доњој Трешњици, Храм посвећен Сабору Срба светитеља у Малом Зворнику црква Мали Острог на Старом мосту и Цркве у Доњој Борини, Великој Реци, Цулинама и Радаљу.

У малом Зворнику налази се и једна џамија споменик исламске културе.

Смештајни капацитет

У општини Мали Зворник постоје 2 хотела „ROYAL DRINA“ у Малом Зворнику и „ИЗВОР“ у Радаљској бањи, мотел „ОАЗА“ и више приватних смештајних капацитета.

Хотел „Ројал Дрина“ Мали Зворник

Хотел „Извор“ Радаљ

3.1.4. Инфраструктура

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

Природне предиспозиције посматране са просторног и физичко–географског становишта и постојећа конфигурација земљишта, указују да општина Мали Зворник има релативно повољан саобраћајно-комуникативни и стратешки положај и далеко већи потенцијал у односу на досада искоришћен.

Упркос чињеници да је Општина значајног приграничног и транзитног положаја, јер располаже са три моста - железничким, друмским и пешачким, који је повезују са Републиком Српском, она према Закону о недовољно развијеним подручјима Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 53/95), а сходно својој неразвијеној привредној структури и недовољној опремљености инфраструктурним и социјалним садржајима, спада у недовољно развијене општине у Србији, са свим карактеристикама периферних делова Републике.

Друмски саобраћај

Повезаност Општине са ближим и даљим окружењем, као и мрежом друмских саобраћајница у којој је од приоритетног значаја мрежа трансевропских магистрала на којима се одвија највећи део међународног транспорта, остварује се магистралним правцем М-19 и делимично регионалним правцем Р-211.а. Брзу и лаку интеграцију у регионалне и светске робно-новчане токове, ово подручје може остварити само уз добру инфраструктурну опремљеност, где у првом плану треба да егзистира саобраћајна инфраструктура. Тиме ће се директно утицати на свеобухватно и квалитетно коришћење свих расположивих ресурса, а преносно и на активнији однос ка развојним процесима Општине.

Магистрални путеви као основни носиоци саобраћаја унутар Републике, са улогом повезивања више друштвено – политичких и привредних подручја и центара, односно опслуживања читаве њене територије, по правилу се прикључују или се поклапају са Међународним путевима. Иако шематски већ формиран, њихова капиларна мрежа се мора у дугорочном периоду константно функционално унапређивати, а они се сами краткорочно морају одржавати у стању техничке исправности прописане одговарајућим стандардима. Магистрални пут М-19 (Шабац-Лозница- Ужице), као најзначајнија дрumsка саобраћајница подручја, протеже се паралелно са током реке Дрине целом дужином Општине. Главна је спона овог дела Републике са следећим примарним друмским трајекторијама унутар државе и шире:

- преко Шапца М-19 наставља ка Београду, макро регионалном центру Републике, и излази на међународне коридоре: Е-70, а преко њега ка североистоку (Румунија) и западу (Хрватска) Европе; и Е-75, а преко њега ка северу (Мађарска), истоку (Бугарска) и југу (Медитерану) Европе;
- преко Ужица и Западно-моравског коридора Е-761, односно магистралног пута М-5 (Ужице-Чачак-Појате-Зајечар), повезује подручје Општине са централном и источном Србијом и даље са истоком Европе;
- преко Ужица и коридора Е-763 повезује подручје Општине са Јужним Јадраном (Црна Гора-Бар); рачвајући се на територији Малог Зворника један крак М-19 друмским мостом пресеца реку Дрину и стапа се са коридором Е-762 који наставља ка Сарајеву, повезујући Републику Србију са БиХ. Структура путне мреже на територији Општине Мали Зворник, према њеном значају и квалитету (према Општинском годишњаку Републике Србије за 2005. годину) дата је у Табели 5.

Табела 5. Путна мрежа на територији општине Мали Зворник, 2005. (km)

Укупно	Савремени путеви	Магистрални путеви		Регионални путеви		Локални путеви	
		Укупно	Савремени коловоз	Укупно	Савремени путеви	Укупно	Савремени путеви
181	76	39	39	16	16	126	21

Извор: Општине у Србији, 2005, Републички завод за статистику, Београд, 2006.

На територији Општине се налазе две бензинске станице са једанаест точионих места, лоциране у граду Малом Зворнику (Доње насеље и код Новог моста). Постојеће стање у сфери дистрибуције нафте и нафтиних деривата потенцијалним потрошачима, квалитативно не задовољава њихове потребе. Највећи проблем је у њиховој слабој доступности становништву које живи у периферним деловима Општине, а с обзиром на њену географску разуђеност. Требало би сагледати потребу и могућности изградње још једног оваквог објекта на локацији насеља Велика Река.

На подручју Општине регистровано је осам сервисних радионица. Приметна је њихова неадекватна територијална распоређеност, као и објективни мањак постојећег броја радионица који је у осетној несразмери са бројем од 3255 званично регистрованих возила на територији општине Мали Зворник и друмско-транзитним потенцијалима самог места.

Густина и квалитет постојеће аутобуске мреже су, у глобалу, задовољавајући. Територију Општине покривају следећи аутопревозници: («Ластра» из Лазаревца, »Генерали» из Лознице, »Ракета» из Бајине Баште) са довољним бројем превозних средстава. Проблем представљају, по путнике небезбедна, аутобуска стајалишта дуж превозних траса (неуређена проширења дуж магистрале) и локације крајњих станица у појединим месним заједницама (обично центри месних заједница). Често је сеоско становништво из удаљених засеока принуђено на дуготрајно пешачење на релацији кућа – крајња станица.

Телекомуникације, поштански саобраћај и могућности развоја интернета

У данашње време императив развоја неког подручја, уз подизање квалитета животног стандарда његових становника, оличен је и у добро просторно пројектованој, капацитетом довољној, модерној и поузданој телекомуникационој инфраструктури. Такође, успостављање телекомуникационе мреже у ретко насељеним пределима Општине (удаљеним засеоцима), као вид брзе комуникације са спољним светом, може утицати на заустављање иселавања, односно на иницирање евентуалног повратка становништва на дато подручје.

Фиксна телефонија

На основу података добијених из централе предузећа Телеком Србија А.Д., општина Мали Зворник је само једно од чворних подручја која се налазе и функционишу у саставу мрежне групе Шабац. Увид у структуре комплетног чворног подручја Мали Зворник даје *Табела 6*.

На подручју Општине се налази шест аналогних телефонских централа са укупним капацитетом од 3466 расположивих телефонских прикључака. Према подацима Републичког завода за статистику, густина постојеће ТТ мреже, односно број телефонских прикључака на 100 становника на територији Општине је око 23.2. Овај показатељ је осетно нижи од истог за целу територију Мачванског округа – око 27.6, а далеко нижи од просека за целу територију Републике Србије – око 33.3 (*РЗС, 2005*).

Табела 6 Капацитети ТТ мреже чворног подручја Мали Зворник

Локација телефонске централе	Тип централе	Датум инсталирања централе	Укупан број аналогних прикључака
Доња Борина	ЕТЦ-960	02.02.1990.	820
Радаљ	СИ 2000-224-РАСМ	20.07.2002.	480
Велика Река	ЕТЦ-960	30.04.1991.	230
Амајић	И-58Ц-160	13.07.1987.	112
Индустријска зона	СИ 2000-224-РАСМ	23.12.2002.	480
Мали Зворник	СИ 2000-224	15.09.2000.	1344
Укупно	*	*	3466

Извор: Документација предузећа Телеком Србија А.Д.

Поште и приступ интернету

На подручју Општине функционише пет поштанских шалтера у главној пошти у самом граду Малом Зворнику и три уговорне поште у месним заједницама Радаљ, Доња Борина и Велика Река. Постојећи просторни распоред поштанских испостава и њихов број, као и сам асортиман и квалитет услуга које оне пружају, одговарају тренутној бројчаној концентрацији и потребама локалног становништва.

Интернет провајдера има свега два: „ПТТ Србија“ и „Опен ADSL“. Бежични интернет, односно приступ интернету бежичном везом, одлична је алтернатива за општину Мали Зворник, јер овај интернет може да покрије и најудаљенија подручја. На територији Општине није, такође, регистровано постојање школе рачунара. Локална самоуправа и Република за проблем искорењивања информатичке неписмености локалног становништва стално улажу у набавку рачунара за основне и средње школе.

Јавно информисање

Јавно информисање није на задовољавајућем нивоу. То се донекле може оправдати конфигурацијом општинске територије, мада пресудан утицај има недостатак финансијских средстава за постављање нових радио и телевизијских репетитора. Тренутно постоји само једна емисиона станица "Радио Дрина". На подручју Општине нема приватних радио и ТВ станица, као ни локалних провајдера кабловског ТВ сигнала.

Територија Општине је покривена застарелом ТВ репетиторском мрежом. Укупно девет ТВ репетитора локацијски су задовољавајуће распоређени по целој површини Општине: Радаљ-Стражовница, Мали Зворник-Стари мост, Мали Зворник-Виле, Сакар-Жићино брдо, Доња Трешњица-Оштрељ, Читлук, Цулине, Велика Река-Ребељ, Црнча. Од наведених репетитора, позиција Сакар-Жићино брдо је ван функције, док позиција Црнча половином припада општини Мали Зворник, а половином општини Љубовија. Претходно

набројани репетитори су недовољне снаге, те одашиљу делимично слаб ТВ сигнал (најчешће 1 и 2 програм РТС-а), тако да су житељи појединих месних заједница ускраћени за квалитетну слику, и овако оскудне понуде ТВ програма.

Енергетска инфраструктура - Хидроенергетски објекти

Река Дрина, са својим централним географским положајем и енергетским потенцијалом, спада у најповољније енергетске изворе Србије. **Хидроелектрана "Зворник"**, као најнизводнија степеница средњег тока реке Дрине, јесте прибранско постројење са две машинске зграде, једне на левој, а друге на десној обали, које заједно са браном преграђују реку Дрину. Ова хидроелектрана чини основу енергетске инфраструктуре Малог Зворника. Налази се у погону од 1955. године. Главни објекти постројења су следећи:

- брана која је лоцирана на 93,1 km од ушћа Дрине у Саву. Укупна дужина преграде је 260,0 m. Кота круне бране је 164,0 m нв. Са десне стране у брани, испод платоа на коме су смештени трансформатори, налази се сплаварница (тунел дуг 125,0 m и широк 2,5 m) за пропуштање балвана. На левој обали се налази рибља стаза укупне дужине 160,0 m (тунелски део 89,0 m), каскадног типа за пролаз рибе. Улазни део рибље стазе је покретан, тако да се лако прилагођава осцилацијама воде у језеру;
- 8 преливних поља на брани и 4 темељна испуста који служе за евакуацију великих вода и пражњење акумулације. Капацитет прелива при максималној коти износи $Q_{1000\text{год.}} = 9000 \text{ m}^3/\text{s}$;
- темељни испусти служе за пражњење акумулације и испирање наноса испред бране;
- две машинске зграде које су лоциране у наставку бране са леве и десне стране. У свакој машинској згради су смештена по два агрегата, с тим што је у десној и кућни агрегат;
- захватни (доводни) органи које чине 4 улазне грађевине, смештене у машинским зградама на левој и десној обали Дрине. Намена доводних органа је довођење воде на радна кола турбине. Укупна пропусна моћ сва 4 захвата износи $Q_n=640 \text{ m}^3/\text{s}$. Пражњење доводних органа се врши само за време ремонта.

Хидроелектрана "Зворник" припада привредном друштву Дринско-Лимске хидроелектране. Тренутно има 80 запослених.

Ова хидроелектрана је у погону већ 57 година. Уз редовно одржавање и коришћење она је у овом периоду дала одговарајући допринос енергетском систему Србије. За својих 57 година непрекидног рада ХЕ "Зворник" је произвела преко 22 милијарде KWh електричне енергије и пребацује план производње сваке године.

Годишњи план производње струје је 452 милиона KWh и углавном се тај план остварује а некад пребацује очекивану производњу, зависно од хидролошких услова.

Хидроелектрана лети производи 10 MWh струје и са том производњом снабдева електричном енергијом читаво подручје Малог Зворника, до Лознице. У периоду великих вода производња је 96-100 MWh и тада произведена енергија иде до Шабца.

Хидропотенцијал подручја Малог Зворника није у довољној мери искоришћен. Поред Хидроелектране "Зворник", могуће је саградити више мањих хидроелектрана које би допринеле производњи далеко веће количине електричне енергије у односу на садашњу

производњу. Хидропотенцијал Дрине и њених притока, за изградњу вишенамених мини акумулација и резерве подземних вода пружају повољне услове за снабдевање насеља и индустрије водом. Постоји чак 13 локалитета веома повољних за ту сврху.

Подручје општине Мали Зворник електричном енергијом снабдева Ј.П. "Електроподриње" - Лозница, које је у саставу Ј.П. "Електросрбија" -Краљево. Електрична енергија се преноси четворонапонским системом (110/35/10/0,4 KV), преко електро-енергетске преносне мреже и електроенергетских објеката.

Основни извор снабдевања електричном енергијом за читаву Општину је трафо-станица 110/35 KV "Мали Зворник". Ова трафостаница је у склопу разводног постројења 110 KV Хидроелектране "Зворник". Из ове трафо-станице изграђени су далеководи за правце Лозница-Осечина-Ваљево и Лозница-Лешница-Шабац, укупне дужине 25,5 m, као и за правац према Републици Српској у дужини од 550 m.

Трафо-станица 110/35 KV "Мали Зворник" има два трансформатора (31,5 MVA и 10,5 MVA). Изграђена је пре 36 година и евентуалне интервенције на њој у наредном периоду биле би у уградњи трансформатора снаге 20 MVA или 31, 5 MVA уместо постојећег од 10 MVA.

Поред ове главне трафо-станице у Малом Зворнику постоје још две трафо-станице 35/10 KV "Мали Зворник I" и "Мали Зворник II", са по два трансформатора од по 4 MVA. У наредном периоду се планира замена једног трансформатора у обе трафо-станице од 4 MVA трансформатором од 8 MVA. Такође се планира демонтажа трафо-станице "Мали Зворник II" и изградња нове ТС 35/10 KV, типа зидана, максималног капацитета 2 x 8 MVA.

Постоји и 13 трафо-станица 10/0,4 KV, са укупном инсталисаном снагом од 9,96 MVA.

У периоду од 2005-2020. године планира се изградња 11 нових трафо-станица 10/0,4 KVA просечне називне снаге 630 KVA. Овим би се повећао степен искоришћености постојећих капацитета и смањио иначе велики пад напона у ниско-напонској мрежи, односно напон ће се кретати од +5 % до -6 % (Табела 7).

Табела 7 Прогноза потрошње електричне енергије у MWh за насеље Мали Зворник

Категорија потрошача	2002.	2005.	2010.	2015.	2020.
Домаћинства	7337,0	8017,0	9294,0	10774,0	12490,0
Индустрија	5648,0	6353,0	7729,0	9180,0	10903,0
Остали	2776,0	3078,0	3568,0	4137,0	4795,0
Укупно	15761,0	17448,0	20591,0	24591,0	28188,0
Годишњи раст потрошње, -у %		3,57	3,60	3,40	3,40

Извор: Генерални план Малог Зворника

Иначе, свако од сеоских насеља има своје трафо-станице за снабдевање електричном енергијом становништва на том подручју, и то: Радаљ 11, Доња Борина 7, Брасина 12, Сакар

3, Будишић 2, Доња Трешњица 3, Амајић 1, Цулине 6, Велика река 6, и Вољевци 1 трафо-станицу. Што се тиче Читлука, Горњи Читлук има једну трафо-станицу, док се Доњи Читлук напаја струјом из Цулина.

Највећи проблеми везани за снабдевање струјом у сеоским насељима су, пре свега, ниски напон струје, мали број трафо-станица, велика удаљеност, негде и по неколико km, нисконапонске мреже од кућа, струја је у већини монофазна, ретко где трофазна итд. Напон струје је од 220 и 380 V.

Примарни циљ је увођење трофазне струје на подручју читаве Општине. За сада су одлуком Координационог центра Владе Републике Србије одобрена средства из Националног инвестиционог плана за 2006/2007 годину за увођење електромреже у засеоку "Зверовићи", које припада МЗ Доња Трешњица, и које обухвата око тридесетак домаћинстава, као и за изградњу једне трафо-станице у индустријској зони Малог Зворника.

Гасоводна мрежа

На подручју општине Мали Зворник постоји гасоводна мрежа. ЈКП „Дрина“ гасом снабдева „Србијасгас“, одакле се он даље дистрибуира домаћинствима и индустријским корисницима.

У дистрибутивном гасоводу постоји потребна резерва гаса на основу које се може планирати наставак гасификације за широку потрошњу, где се мисли пре свега на индивидуално становање, малу привреду и потенцијалне нове привредне функције у Малом Зворнику. ЈКП „Дрина“ у 2012.год. планира почетак изградње нове котларнице, која ће унапредити снабдевање гасом на територији целе Општине.

Могућности коришћења нових обновљивих извора енергије

Један од могућих нових извора енергије је геотермална енергија. Она представља унутрашњу топлоту Земље на дубинама од неколико km и највише је акумулирана у подземним водама (хидрогеотермална енергија) и у топлим и врелим стенама (петрогеотермална енергија).

Појаве геотермалне енергије на подручју општине Мали Зворник су нарочито присутне у Радаљској Бањи где су испитивања тек започета. Показатељи говоре да се може очекивати изналажење термалних вода са температуром до 100 °C под великим притиском, тако да би се могла производити и електрична енергија у мини термоцентрали. Добијене термалне воде би допринеле развоју туризма и производњи здраве хране. Из тог разлога треба наставити са овим истраживањима.

Водоснабдевање

Од укупно 12 насеља на територији општине Мали Зворник, ЈКП „Дрина“ пружа услуге водоснабдевања и одржавања водовода у осам насеља. На систем водовода под ингеренцијом ЈКП „Дрина“ укупно је прикључено 2.770 домаћинстава, тј око 8.310 становника општине Мали Зворник. Воду под управом ЈКП користи и 110 предузећа и 193 радње. Под ингеренцијом ЈКП „Дрина“ није водоснабдевање у насељима: Будишић, Амајић, Вољевци и Доња Трешњица, као и у деловима насеља Сакар, Брасина, Доња Борина и великом делу насеља Радаљ. Тачније, око 5.500 становника Општине не користи воду под ингеренцијом ЈКП.

Водоснабдевање општине Мали Зворник, које је у надлежности ЈКП „Дрина“, базира се на два система:

централни градски водоводни систем Малог Зворника; тренутно су у функцији 2 копана бунара у алувијуму Дрине (један у градском насељу Мали Зворник и један у Брасини), а постоје и три бушена бунара (2 нису у функцији, а трећи Шипад је у фази отварања) и гравитациони тип водоснабдевања са бројних изворишта (Влашке њиве I, Влашке њиве II, Гучево).

Нека насеља користе само један од ових система (насеље Сакар прикључено је само на централни градски водоводни систем, а насеља Д. Боруна, Велика Река, Радаљ, Чулине и Читлук само на гравитациони тип водоснабдевања), а нека оба система (градско насеље Мали Зворник и Брасина). Како је већ споменуто, око 5.500 становника Општине није прикључено нити на један од ових система у надлежности ЈКП «Дрина», већ користи сопствене изворе водоснабдевања, који нису под контролом ЈКП.

Квалитет воде за пиће која је под ингеренцијом ЈКП је задовољавајући и редовно се контролише. Међутим, квалитет воде за пиће са изворишта која сеоско становништво користи као једини или алтернативни вид водоснабдевања (поред снабдевања из домена ЈКП), а која нису под ингеренцијом ЈКП «Дрина» - дискутабилан је и разликује се у зависности од локација, временских прилика и сл.

3.1.5. Развој МСП и предузетништва

Развој тзв. мале привреде у општини Мали Зворник углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима. Трговинске радње, бакалнице, бутици, угоститељске радње и занатске радње су најмасовније. Јасно је да ни изблиза нису искоришћени потенцијали који би се могли искористити у овој области.

Занатска делатност се одвија у оквиру приватних занатских радњи, чији је број у порасту као последица потражње за одређеним производима и услугама, али и као последица незапослености. Најбројније су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, посредничке, аутомеханичарске радње и др.

За трговину је карактеристична стагнација или пропадање великих друштвених трговинских предузећа и развој приватног сектора. Трговина на мало се углавном одвија у оквиру приватних трговинских радњи.

Хотелијерство и угоститељство на подручју Општине развијало се у функцији задовољења потреба становника Малог Зворника и његовог гравитационог подручја, као и потреба путника у транзиту. Угоститељска делатност се обавља у оквиру приватних угоститељских објеката.

Делатност финансијског посредовања (кредитна и др. пословања, обављање платног промета, осигурање и др.) је недовољно развијена, а пословни простор је највећем броју смештен у централном делу града, дуж главне саобраћајнице.

Према плану Стратегије руралног развоја 2009.-2013. год., општина Мали Зворник тренутно припада региону IV заједно са општинама Крупањ, Осечина, Љубовија, Бајина Башта, и др. Овај регион представља онај део Србије који има највећи туристички потенцијал и највећу стопу учешћа терцијарног сектора у економској структури. Структура пољопривреде је прилично неразвијена и углавном је заснована на коришћењу природних ресурса, посебно код исхране стоке.

3.2. SWOT АНАЛИЗА – ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Постојање релевантних стратешких докумената + Погранични, стратешки значај Општине + Изузетно добра енергетска база, захваљујући великим водним потенцијалима реке Дрине и изграђеним хидроенергетским капацитетима + Богати природни ресурси, довољно радне снаге и изграђени капацитети + Повољни услови за развој, реконструкцију и модернизацију индустрије грађевинског материјала и металопрераде, такође, с ослоном на већ изграђене капацитете и локалне ресурсе, у овом случају – идентификована налазишта минералних сировина + Квалитетне минералне воде и локацијске погодности за успешан рад здравствено-реhabилитационог центра у Радаљској бањи + Богатство шумом, шумским биљем, печуркама и дивљачи + Бројна природна добра, богато културно-историјско наслеђе, локални културни идентитет + Постојање удружења предузетника + Постојање Фонда за развој у Општини + Река Дрина са својим притокама	- Нерешени имовинско-правни односи - Непостојање извозно оријентисаних предузећа - Неорганизована газдинства са уситњеним поседима - Застарела привредна структура, у којој доминирају примарни видови експлоатације и прераде природних богатстава - Старост пољопривредне механизације - Недовољно развијена и запуштена инфраструктура у селима - Недостатак маркетинга за домаћа и страна улагања, непостојање брендова - Неповољна старосна структура - Одлазак младих са села - Немотивисаност привредника за ширим пословним удруживањем - Висока стопа незапослености - Неуспешна приватизација и гашење постојећих привредних субјеката - Неразвијена индустрија и предузетништво - Недовољна промоција туристичких потенцијала - Непостојећа комуникација јавног и приватног сектора - Недостатак стандарда квалитета у пословању МСП - Недовољно стимулативних олакшица за почетнике, лоши услови за кредитирање и инвестирање - Компликоване и скупе процедуре за добијање дозвола и сагласности

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Одличан географски положај и близина Београду као водећем економском и трговачком центру Србије, као и Шапцу, Ваљеву и Тузли ✓ Отварање српске привреде према процесима глобализације и модернизације ✓ Могућност увођења нове технологије, реконструкција и модернизација постојећих капацитета у индустрији грађевинског материјала и металопреради, у правцу вишег степена финализације ✓ Могућност повећања степена финализације производње и увођење нових технологија у индустрији прераде дрвета ✓ Могућност повећања степена финализације пољопривредних производа ✓ Субвенције у пољопривреди од стране државе ✓ Могућност стварања производа са знаком бренда ✓ Конкурисање за средства путем пројеката ✓ Релативно смиривање и обуздавање инфлације ✓ Сарадња са земљама из региона ✓ Успостављање боље сарадње са приватним сектором (без политичког утицаја) ✓ Постојање фондова / програма (ЕУ, Влада Србије, донатори) ✓ Повољне цене пословног простора ✓ Сарадња са НСЗ и привредном комором ✓ Искоришћење туристичких капацитета ✓ Долазак већег броја домаћих и страних туриста	✗ Нестабилни услови пословања (политика, сиромаштво) ✗ Економска криза у свету ✗ Гашење сеоских домаћинстава (миграција младих према граду) ✗ Лоше искуство са приватизацијом ✗ Непостојање гаранција за извоз ✗ Високи порези (повећање такси и накнада) ✗ Ниска продуктивност и профитабилност ✗ Присутност сиве економије ✗ Честа промена прописа / услова пословања ✗ Незаинтересованост инвеститора за мала и инфраструктурно слабо опремљена места ✗ Недостатак стручне помоћи и подршке пољопривредницима

4. Становништво, образовање и квалитет живота

4.1. образовање

Предшколска установа „ЦРВЕНКАПА“

Вртић «ЦРВЕНКАПА»

Општина Мали Зворник је оснивач ове предшколске установе. Предшколским програмом обухваћена су сва деца у општини Мали Зворник. Предшколска установа “Црвенкапа” има зграду површине 880 квадратних метара, крај саме обале Дрине. У ову, релативно нову, зграду вртић је пресељен половином осамдесетих година и тренутно је објекат у добром стању.

Иако је евидентно смањивање предшколске деце у укупној популацији Општине, једина предшколска установа у Малом Зворнику “Црвенкапа”, као основни проблем има управо недостатак простора.

Обданиште има капацитет за прихват 98 деце. На листи чекања сваке године је око двадесеторо деце, што иде у прилог тези да би вртић требало проширивати, и то управо за још две просторије, које по пројекту постоје, али су у фази изградње остале неизграђене.

Мрежа основних школа

Код планирања мреже установа основног и средњег образовања, као и утврђивања броја и сруктуре образовних институција и кадрова, најзначајнију улогу има праћење демографских промена, а посебно кретања контингената деце и омладине. Статистички подаци за општину Мали Зворник (Попис 1991, Попис 2002) показују следеће:

у односу на 1991. годину, када је учешће деце предшколског и школског узраста (до 14 година) у структури укупног становништва износило 24,1%, у 2002. години ово учешће смањено на 18,4%;

учешће омладине (15-29 година) у укупном становништву општине Мали Зворник бележи пад са 22,7% (попис 1991) на 21,3% (попис 2002);

у поређењу са Републиком Србијом, где је проценат деце до 14 година старости 15,7%, а омладине (15-29 година) 20,2% у укупној популацији, општина Мали Зворник има већи проценат и деце до 14 година, као и омладине у укупној популацији.

У општини Мали Зворник мрежу школских установа чини **5 осмогодишњих матичних школа**, које су лоциране у Малом Зворнику и селима: Радаљ, Доња Борина, Амајић и Велика Река, као и **једна средњошколска установа у средишту Општине**. Основних школа има укупно пет (матичних):

ОШ “Бранко Радичевић” из Малог Зворника, без подручних одељења;

ОШ “Стеван Филиповић” из Радаља, са једним подручним одељењем за четвороразредну наставу у Малом Радаљу;

ОШ “Браћа Рибар” из Доње Борине, са једним подручним одељењем за четвороразредну наставу у Брасини;

ОШ “Милош Гајић” из Амајића, са два подручна одељења за четвороразредну наставу у Доњој Трешници и Цулинама;

ОШ “Никола Тесла” из Велике Реке, са једним подручним одељењем за четвороразредну наставу у Вољевцима.

У осмогодишње образовање школске 2005/2006 године уписано је 1.340 ученика у 67 одељења. Основне школе запошљавају 128 радника. Школе су опремљене неопходним училима и наставним средствима, (према постојећим нормативима Републике) са око 50-60%, док је ситуација са наставним кадром нешто боља, иако су и даље дефицитарни наставници музичког васпитања и енглеског језика.

Средња школа “Мали Зворник”

Средња школа “Мали Зворник” у школској 2005/2006. години имала је уписаних 104 ученика, који похађају општи смер гимназије, те 120 ученика опредељених за профил економског техничара и 39 ученика за профил трговца, са трогодишњим школовањем. Од школске 2006/2007 године ова школа уводи још 2 профила: трогодишњи степен за мушког и женског фризера и четворогодишњи степен за туристичког техничара. У зависности од интересовања ђака ови нови профили могу опстати, али се и угасити. Наиме, од око 150 ученика који ће 2006. године завршити осмогодишњу школу у Малом Зворнику, један део њих школовање ће наставити у Лозници или Зворнику (Република Српска), тако да релативно мали број ученика похађа средњешколско образовање у Малом Зворнику.

Настава у Средњој школи Мали Зворник одвија се у згради површине 2.414 метара квадратних, са 50 просторија за рад. У школи је запослен 31 наставник и не постоји дефицитаран наставни кадар. Опремљеност школе наставним средствима и училима је на задовољавајућем нивоу, а посебно је добро опремљен кабинет информатике. Према нормативима Републике, школа је опремљена потребним наставним средствима и опремом преко 80%. Школа поседује и модерну фискултурну салу са пратећим просторијама.

Постојећа мрежа и капацитет основних и средњих школа у Малом Зворнику у потпуности задовољавају садашње и дугорочне потребе деце и омладине за школовањем у Општини. Улагања у систем образовања требало би базирати на одржавању, реконструкцији и модернизацији постојећих објеката школства. Такођа, већа улагања су

неопходна и у набавку нових наставних средстава и учила, као и у опремање појединих кабинета разредне наставе.

Ресурси

Битно је истаћи да сви развојни планови општине Мали Зворник везани за образовне институције превасходно зависе од подстицајних средстава Министарства науке Републике Србије, затим од донација и других извора. Средства из буџета општине Мали Зворник су мала и углавном су намењена платама запослених и ситним поправкама (у 2005. години из буџета Општине за образовање је издвојено 15,3% средстава).

4.2. Становништво, насеља и социјални развој

Основни циљеви у домену демографског, насељског и социјални развој, директно се тичу оствареног економског развоја. Наиме, само пропулзиван развој привреде, уз повећање запослености и реалних зарада, може обезбедити остваривање следећих циљева:

- заустављање миграције и повећање прираштаја становништва;
- повећање животног стандарда становништва и квалитета живота;
- брже урбанизовање и инфраструктурно опремање насеља; и
- повећање буџетских издвајања за социјалне, културне, образовне и друге јавне службе и сходно томе, квалитетније опремање насеља основним садржајима и објектима друштвеног и социјалног стандарда.

Посматрано по појединим сегментима социјалног развоја, треба истаћи да би у **области образовања** основни циљ морао бити - унапређења квалитета школства. Овај циљ могуће је остварити повећањем улагања на пољу одржавања, реконструкције и модернизације постојећих објеката школства, а улагања су неопходна и за набавку нових наставних средстава и учила, као и за опремање појединих кабинета разредне наставе. Једина предшколска установа у Малом Зворнику нема одговарајуће капацитете за пријем све деце која су пријављена, те је један од начина унапређења предшколског образовања управо проширивање вртића.

У **области здравства** циљеви се односе на унапређење мреже и квалитета здравствене заштите. Примарна активност у остваривању овог циља јесте реконструкција Дома здравља “Мали Зворник” и његово опремање потребним кадровима, медицинском и компјутерском опремом. На исти начин требало би да се унапреди и мрежа амбуланти по селима.

Активности **Центра за социјални рад** у Малом Зворнику, првенствено због недовољних издвајања буџетских средстава за ове намене, нису довољне за потребе социјалног обезбеђења становника Општине, посебно дугорочно посматрано, односно антиципирајући будуће процесе приватизације и отпуштање технолошких вишкова радника. За реализацију циљева у овој области – веће, квалитетније и садржајније социјално обезбеђење становништва – основна претпоставка је повећање буџетских издвајања, односно раст реалних зарада.

Постојећи **Дом културе** у Малом Зворнику, тачније Библиотека “17. септембар”, својим начином рада и бројним културним манифестацијама задовољава потребе становника Општине за културним садржајима. Међутим, за остварење циља - дугорочно унапређење и ширење културних садржаја - неопходна су већа буџетска издвајања за реконструкцију и опремање Дома културе. Такође, због недостатка пратеће опреме, програма, као и због

незаинтересованости локалног становништва, Домови културе по селима, углавном, нису у функцији, а један од циљева Општине морао би бити и њихово оживљавање. Имајући у виду структуру сеоског становништва и његов менталитет, оживљавање сеоских домова културе и анимирање становништва за културне садржаје – могуће је остварити кроз организовање разноврсних саветодавних предавања пољопривредницима. Акценат би требало ставити и на веће укључивање школске деце у разноврсне приредбе и културне смотре, које би се организовале по сеоским Домовима културе, а у заједничкој организацији учитеља и наставника више школа. Руководство Дома културе у наредним годинама планира проширење својих капацитета, како би се створиле просторије за читаонице за децу и одрасле, као и просторије за разне културне манифестације (читалачки часови, контакти са писцима и сл.).

Коначно, реализација свих постављених циљева социјалног развоја, а, пре свега, повећање квалитета живота становништва Општине, добрим делом је условљена и могућностима економског и културолошког приближавања Босни и Херцеговини и граду Зворнику, с обзиром да је општина Мали Зворник у просторном и функционалном погледу била целина са општином Зворник.

4.3. SWOT АНАЛИЗА – СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Школски развојни планови + Постојање мреже основних школа у општини + Постојање средње школе у Општини + Развијеност цивилног друштва (НВО, Удружења грађана, Удружење приватних предузетника) + Центар за социјални рад (стручни кадар, сарадња са другим институцијама) + Стручан, мотивисан и лиценциран кадар у Дому здравља + Једна од најопремљенијих предшколских установа у Србији, као и широк обухват деце предшколским установама + Постојање Дома културе + Добра опремљеност библиотеке + Традиционалне културне манифестације (Сомовијада, Малозворничка регата, Сусрети на мосту,...) + Постојање воље локалне самоуправе за подршку у унапређењу људских ресурса + Постојање друштвеног савета за запошљавање	- Неповољна старосна структура - Неповољна квалификациона структура - Лоша сарадња постојећих удружења - Недостатак предузетничког духа - Недостатак адекватног простора за нове друштвене садржаје - Неистраженост културно-историјског наслеђа - Недовољна промоција и искоришћеност спортских капацитета - Непостојање локалних медија - Неадекватни услови за живот становника • нема мобилне телефонске мреже у селима • нема Интернета у свим селима • нема пријемника за ТВ програме у свим деловима Општине
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Размена искустава са земљама у региону (пример добре праксе) ✓ Унапређење положаја младих у општини (мотивација, обуке, подршка стручним кадровима и запошљавању младих) ✓ Могућност усавршавања просветног кадра кроз семинаре ✓ Постоји сарадња са Националном службом за запошљавање ✓ Активности интернационалних програма ✓ Постојање подстицајних програма Владе Републике Србије ✓ Приступност фондовима	✗ Негативне друштвене тенденције ✗ Неефикасне административне процедуре ✗ Неуређеност државног апарата ✗ Политичка нестабилност ✗ Висока стопа незапослености ✗ Дугорочна незапосленост ✗ Пораст сиромаштва ✗ Системска решења на која Општина не може да утиче ✗ Негативан природни прираштај ✗ Ширење приватног здравственог сектора (приватне лекарске ординације) ✗ Одлив становништва у индустријске и административне центре ✗ Економска нестабилност ✗ Светска економска криза ✗ Релативно честе промене законске регулативе

5. Животна средина

5.1. Опис тренутне ситуације

Општина Мали Зворник има компаративну предност што се тиче стања и очуваности животне средине. Површински највише простора заузимају шуме, које представљају велики природни потенцијал ове општине. Ради се о здравим шумама и незагађеним просторима под шумом. Да би се очувао шумски фонд треба спроводити контролисану сечу овог, углавном, буковог висококвалитетног дрвета. Шуме су важне у заштити и очувању животне околине са више аспеката. Пре свега, у одржавању квалитета ваздуха, у смислу прочишћавања ваздуха и стварања животно важног кисеоника. Шума као животна заједница је станиште многих биљних и животињских врста. Ова чињеница је у спрези са активностима човека, у смислу сакупљања шумских плодова и ловних активности, које говоре о квалитету живота на одређеном простору. Шуме су битне у очувању и заштити земљишта од ерозивних процеса. Пошумљавање је мера заштите шумског фонда са вишеструким деловањем на квалитет животне средине.

Насеља и индустријски објекти су највећи загађивачи животне околине. Али уз примену адекватних мера заштите појединачних компоненти животне средине, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр. 135/2004) и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр. 135/2004) који су усаглашени са одговарајућом регулативом у области заштите животне средине ЕУ, ови проблеми се могу решити, или свести на одрживи ниво.

Делатност каменолома изазива загађивање ваздуха, али овај проблем је решив увођењем влажне сепарације у технолошки процес.

Испуштање непречишћених отпадних вода у реке угрожава површинске и подземне воде. У Малом Зворнику главни извори загађења су производни погони и отпадне воде. Отпадне воде су по пореклу технолошке и санитарне (атмосферске и фекалне). Отпадне воде из индустријских погона садрже поред технолошких и санитарне воде. Оне се из погона, преко локалних испуста канализације, одводе у Дрину. Стратешки интерес свих општина уз реку Дрину, не само Малог Зворника, јесте заштита пијаће воде. Од посебног интереса је очување и заштита извора лековите воде у Радаљској бањи.

По неким проценама, око 17% територије Општине је угрожено ерозивним процесима, услед бујичних притока. Регулисање ових бујичних водотокова (нарочито Боринске и Радаљске) и заштита од поплава спада у приоритетне мере које се морају предузети у циљу заштите терена угрожених јачом ерозијом.

Употребљена хемијска средства за заштиту пољопривредног биља (пестициди) и минерална ђубрива спирањем из земљишта и продирањем у подземне воде загађују водотокове.

Водне ресурсе додатно угрожавају нерешени проблеми одлагања чврстог отпада. Проблем депоновања комуналног отпада је донекле решен одвожењем смећа на депонију у Лозници. Проблем комуналног отпада Општина ће решити реализацијом урбанистичког пројекта изградње депоније на локалитету Вољевци.

Према Закону о процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр. 135/2004) предмет процене утицаја су пројекти, који се планирају и изводе, реконструкције, промене

технологије, проширење капацитета, престанак рада и уклањање пројеката, који могу да имају негативан утицај на животну средину. У Србији је такође усвојен Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр. 135/2004). Предмет Закона су услови, начини и поступак процене утицаја планова и програма на стање животне средине у циљу њене заштите, али и унапређивања одрживог развоја. Применом ове законске регулативе би се спречила изградња нових загађивача животне околине.

Увођење и сертификација НССР плана, који се односи на безбедност хране, интегрисаног са системом JUS ISO 9001/ISO 9001 и системом управљања животном средином JUS ISO 14001/ISO 14001, већ су прихваћени од стране неких прехрамбених произвођача у општини Мали Зворник, као што је то случај са предузећем „Агрофлорес“. Наведени програм садржи одреднице о заштити животне околине које су, наравно, обавезујуће за онога ко уводи овај план безбедности хране.

Снимљено стање животне средине на нивоу Општине Мали Зворник, компаративно је боље у односу на нека друга подручја у Србији. Мада уз додатна ангажовања и улагања у ову област, као и примену наведене законске регулативе, може бити на вишем нивоу. Спречавање загађивања ваздуха, воде, земљишта, заштита флоре и фауне, могу у многоме допринети укупном социоекономском развоју локалних заједница и свих видова туризма који се могу на целом општинском подручју развијати.

5.1.1. Земљиште

Педолошке карактеристике земљишта су динамичне и променљиве категорије, од судбинског значаја, како за вегетацију и живи свет везан за земљиште, тако и за пољопривредну производњу којом управља човек. Поред педолошких особина земљишта у смислу агрохемијских и физичких, нагиб терена и експозиција су особине које имају утицај на избор култура које се узгајају на одређеној територији.

По педолошким карактеристикама на подручју Општине установљени су следећи типови земљишта: црница на кречњаку, смеђе рудо земљиште, параподзол (или падински псеудоглеј као условно продуктивно земљиште је најзаступљенији тип земљишта на овом подручју), алувијално, смеђе скелетоидно земљиште на шкриљцима, смеђе скелетоидно земљиште на граниту и скелет камењар. Најплодније земљиште је алувијалног типа. Оно је заступљено у атарима свих насеља, али у различитом обиму. Ратарске и повртарске културе се узгајају на алувијалним теренима. Воћарске културе су заступљене на смеђе рудом земљишту. Плитко земљиште црнице на кречњаку је погодно за пашњаке. Скелет камењар је неплодно земљиште.

Процењује се да најквалитетнија земљишта, која припадају I – IV бонитетној класи, заузимају око 45,4% општинске територије, али на њима су већим делом изграђена насеља. Осим ове нерационалности, мора се указати и на изградњу индустријске зоне Малог Зворника на земљишту I и II класе у зони Зворничког поља на ушћу Радаљске реке. Алувијалним теренима припада 700 ha (3,81% општине), бонитета I - III класе. Проблем ових земљишта јесте угроженост поплавама, бујичним и подземним водама, нарочито на подручју Зворничког, Вољевачког и Андрачког поља. Параподзол који је заступљен у Радаљу и Малом Зворнику чини земљишта II до IV бонитетне класе. У пределу Гучева је заступљена црница на кречњаку (планинско земљиште). У нижем долинском појасу земљиште је погодно за ратарске културе, док у зони побрђа има услова за воћарство.

На основу најновијих анализа земљишта, које је обавио Завод за пољопривреду А. Д. „Лозница“, може се дати детаљнија оцена квалитета земљишта по неким локалитетима. На испитиваним парцелама у КО Борина и КО. Брасина, које се налазе у брежуљкастим пределима општине, установљено је да су у категорији јако киселих и киселих земљишта. Због тога је потребно предузети мере у циљу смањивања киселости (калцизацијом). Земљишта су средње обезбеђена хумусом, та се чињеница мења посебно на теренима интензивних култура где је ђубрење стајњаком нередовно и треба додавати минерална ђубрива (NPK, KAN).

Земљишта су средње обезбеђена азотом. Испитиване површине су највећим делом сиромашне и у погледу садржаја фосфора. У том смислу треба применити фосфорна ђубрива. Ова мера је компатибилна са мером калцизације, којом се поред корекције киселости постиже превођење тешко растворљивих Al-фосфата и Fe-фосфата у растворљивије Са- фосфате.

Присуство лако растворљивог калијума је на задовољавајућем нивоу.

Катастарске општине брдског подручја Будишић, Читлук и Велика Река имају кисела и јако кисела земљишта која се генеришу под храстовом и буковом шумом. Шуме су данас на већим надморским висинама. На благим нагибима оне су замењене или ораницама, или ливадама, пашњацима и воћњацима. Шуме су ово земљиште формирале кореновим системом и киселим хумусом. Поред средње и богате снабдевености хумусом, киселост овог земљишта је ограничавајући фактор за развој биљних култура. Калцизација је корективна мера на

теренима интензивне биљне производње. Земљишта ових катастарских општина су средње до богато снабдевена азотом.

Може се запазити низак садржај фосфора, што је опет у вези са високом киселошћу и везаности фосфора у тешко растворљиве Al и Fe фосфате. Фосфатизација уз калцизацију је пожељна мера у циљу подизања продуктивности ових земљишта. У погледу садржаја лако растворљивог калијума испитивани узорци у највећем броју случајева (44%) показују средњи и висок садржај.

Укупан број парцела На целокупној територији Општине има укупно 30471 парцела земљишта, просечне величина 0,6 ha. Овај податак говори о уситњености поседа и ограничењима за примену савремене меџанизације и других агротехничких мера.

Поред земљишта и других обновљивих природних ресурса, на територији општине Мали Зворник се налазе и вредна рудна богатства. Налазишта висококвалитетног мермера и гранита експлоатишу приватна предузећа. С обзиром на високи квалитет сировине и асортиман производа, тенденција у пословању ових предузећа јесте не смо снабдевање домаћег тржишта, већ и пласман на инострана тржишта. Занатска радња Мермери Радић се бави прерадом мермера за грађевину (плочице, степеништа, млевени мермер, грађевински екстеријер и ентеријер). Станковић Гранит прерађује гранитни камен, производи млевени еруптивац камен за ивичњаке и путарску калдрму.

Гранитни камен се на два локалитета у Радаљу експлоатише на површини од 15 ha. Од овог гранитног камена израђују се коцке, ивичњаци за путеве, споменици, а користе се и као грађевински камен.

ПП „Зајача“ ће вршити експлоатацију мермера у Доњој Трешњици. Површина налазишта овог врло квалитетног мермера је 100 ha и по процени постоје резерве за наредних 50 година.

Подручје Брасине има налазиште антимона површине 40 ha. Због нерентабилне производње ово налазиште се не експлоатише, већ је у функцији сепарације за производњу гранула за асфалт.

У Доњој Брини на површини од 10 ha постоје залихе кречњака. Кречњака има на више локалитета. То је сировина коју прерађује једно од најуспешнијих предузећа у општини, Равнаја.

5.1.2. Шуме

Према површини коју обухвата (184 km²) Мали Зворник спада у мање општине. Шуме се простиру на 9320 ha, или 50,7% територије, а према подацима Републичког завода за статистику Србије укупна обрасла шумска површина је 9612 ha или 52,2%. Ови подаци указују на чињеницу да је Мали Зворник значајно надмашио пошумљеност у Мачванском округу (23,0%) и Србији (26,7%). То је компаративна предност у стратегији, одрживог развоја пољопривреде и села Општине, имајући у виду вишеструки значај шума, које обезбеђују сировине за еколошке производе, имају непроцењиву улогу у економском напретку, биолошкој разноврсности, регулисању режима вода, одржавању регионалне климе, чистог ваздуха. Осим тога, шуме доносе добробит друштву кроз туризам, рекреацију, здравствене и културне услуге – стуб су одрживог развоја заједнице. Шуме на подручју Малог Зворника налазе се у друштвеном - 55,1% и у приватном сектору - 44,9%. Шумама у друштвеном сектору газдује ЈП „Србијашуме“ - Шумско газдинство „Борања“.

Листопадно дрвеће се простире на око 80% шумских површина, а доминирају букове шуме. Од осталих врста присутни су: храст китњак, цер, граб и багрем, а у долини Дрине топола и врба. Квалитет шума је подигнут на виши ниво пошумљавањем четинарима.

Табела 8. Укупна и шумска површина Малог Зворника и пошумљеност, 2003.

	Површина, ha	Укупна шумска површина, ha	обрасла Шумовитост, %
Република Србија	8,836.100	2,360.400	26,7
Мачвански округ	326.800	75.239	23,0
Мали Зворник	18.400	9.612	52,2

Извор: Републички завод за статистику, 2003. Према Попису шумског фонда из 1979.

У друштвеном сектору преовладавају економске шуме - 84,6%. На 15,4% шумских површина налази се: шибљака - 6,2%, необраслог земљишта - 4,3%, заштитних шума - 2,9%, узурпација - 1,3% и изолованих парцела за заштиту - 0,7%.

Шумски плодови

Додатно богатство шума представљају шумски плодови, печурке и лековито биље.

Од печурака у значајнијим количинама се налазе лисичарка и вргањ.

На овом подручју распрострањене су следеће врсте лековитих биљака: хајдучка трава, коприва, хоћу нећу, кантарион, клека, шипурак, зечји трн, маслчак, мајчина душица, нана, липа, бреза.

Предузеће „Агрофлорес“ се бави откупом и пласманом лековитог биља на принципима сертифициваног НАССР програма.

У наредном периоду треба усмерити напоре да се повећа број заинтересованих, обучених сакупљача шумских плодова, печурки и лековитог биља са циљем, између осталог, повећања количина за извоз; њихова потражња на светском тржишту је у сталном порасту, посебно са подручја која задовољавају еколошке критеријуме, као што су шуме у Малом Зворнику.

5.1.3. Воде

Површинске и подземне воде

Sl. 1. -Mreža stanica površinskih voda sliva reke Drine
Извор: www.hidmet.sr.gov.yu

Подручје општине Мали Зворник се одликује разгранатом хидрографском мрежом. На 1 km² површине долази 1,1 km воденог тока. То значи да ово подручје има укупно 205 km река на свега 184 km² површине што је изнад просека у Србији. Дакле, цео простор је испресецан водотоцима и извориштима који припадају "дринском сливу" што значи да окосницу хидрографије овог подручја чини река Дрина (Слика 1).

Дрина спада у ред хидролошки релативно добро изучених водотока у нашој земљи. Назив Дрина је према неким ауторима илирског порекла, док други аутори наводе да је постао од турске речи "дерин" што значи "дубоко". У Средњем веку је називана "Дринос" а у народу "Зеленика" или "Зеленка" због зелене боје воде. Примарни реципијент јој је река Сава чија је Дрина десна и највећа притока.

Дрина настаје у Динарским планинама спајањем црногорских река Таре и Пиве, код Шћепан поља, на надморској висини од 431 m, на граници Републике Српске и Црне Горе, а у Саву се улива близу Сремске Раче, на надморској висини од 75,4 m. Вертикална разлика је 355,6 m, уз пад од 1,03 ‰, што Дрину чини врло брзом реком. Својим доњим током река Дрина чини природну границу између Републике Српске и Србије.

Дрина има сливно подручје од око 19 570 km². Дужина речног тока, од Шћепан поља где Дрина настаје од Пиве и Таре до ушћа у Саву, износи 346 km, а у правој линији 175 km. Ширина речног тока варира од 100-200 m код Перућца и Зворника, до 15 m на месту звано Тијесно. Температура воде је од 8,7-16,3 °C. Боја речне воде је махом зелена и припада другој бонитетној класи.

Дрина је велика река, не само по дужини и површини сливног подручја, него и по количини воде. Слив Дрине годишње прима око 1050 mm падавина. Са надморском висином количина падавина се повећава. Дрина уноси годишње у Саву просечно 11,7 милијарди m³ воде, или 19 l/s са једног km². Са великим укупним падом, знатним количинама падавина у сливу, богатством воде и протицајем од 370 m³/s, располаже воденом снагом од око 2.800 MW на самој Дрини, односно близу 4.600 MW заједно са притокама. Према најновијим истраживањима, Дрина располаже потенцијалом од око 14 милијарди KWh, од чега је искоришћено само 40 %. Ово је огроман водени потенцијал за коришћење у другим привредним гранама (шумарству, индустрији, пољопривреди, рибарству, водоснабдевању, пловидби и др.).

Већи градови кроз које протиче у Србији су Бајина Башта, Мали Зворник и Лозница.

Са значајним електроенергетским и водопривредним потенцијалом, Дрина протиче кроз територију Општине Мали Зворник у дужини од 33 km (Слика 1). Дрена целокупно подручје и представља регионални ерозиони базис, којем гравитирају бројне њене притоке. Главни токови и њихове притоке су паралелни и теку од истока према западу, односно од истока према југозападу.

Кроз сами град Мали Зворник протичу следеће бујичне реке и потоци: Ђукановића поток, Бучевски поток и Моштаница. Орлов поток представља гранични водоток између лозничке и малозворничке општине. Веоча и Требешница имају ток дуг око 6 km.

Сви водотоци на подручју општине Мали Зворник су вредни водни ресурси, али се по значају ипак разликују (Табела 2.3.).

Најзначајније реке као притоке Дрине су: Боринска река, Радаљска река, Борањска река и Велика река.

Боринска река се у Дрину улива непосредно испод села Доња Борина. Има површину слива од око 55,0 km², дужину главног тока од око 12 km и максималну количину воде 79,83 m³/s. Главни ток ове реке води средином села а корито реке је нерегулисано у целој дужини насеља, врло је уско и плитко, обрасло коровом, шибљем и дрвећем. Веће њене притоке су са десне стране Црквењак, Каменица, Букови поток, Бела река и Прљиншки поток, а са леве стране Рогољски и Батвански поток.

Радаљска река настаје из Црног и Малог Радаља. Сливно подручје ове реке је површине од око 52 km^2 . Дужина њеног тока је 15 km и максимална количина воде $125,22 \text{ m}^3/\text{s}$. Корито Радаљске реке није регулисано, целом дужином је засуто наносним материјалом и местимично је сужено. У горњем току ове реке је изграђена мини брана (*Радаљско језеро*) за чије одржавање је задужена Хидроелектрана "Зворник". Веће њене притоке су: Дејановац, Равнаја, Острешница, Мала Кладница и Велика Кладница.

Радаљско језеро

Борањска река има дужину тока 15 km и сливно подручје од око $44,0 \text{ km}^2$. Извири изнад Кошутње стопе, на 940 m надморске висине. Као притока зворничке акумулације, у Дрину се улива непосредно испод села Будишић. Максимална количина бујичне воде је $72,0 \text{ m}^3/\text{s}$. Веће притоке ове реке су: Равна река и Равни поток (са десне стране) и Мала река са притокама Андрешевац и Бездан (са леве стране).

Велика река, као највећа притока која се улива у Зворничко језеро са његове десне стране, има дужину 10 km и сливно подручје $26,34 \text{ km}^2$. Максимална количина воде је $89,60 \text{ m}^3/\text{s}$. Ова река има карактеристичну долину која не прелази ширину од 200 m , са изграђеним кућама и окућницама поред саме реке. Речно корито је доста плитко, обрасло дрвећем и шибљем што утиче на изливање чак и мањих вода.

Заједничка карактеристика свих токова је бујични карактер течења, као последица великих количина падавина, разуђеног типа рељефа и литолошке подлоге. Због великих разлика надморских висина на извориштима и на ушћима токова, у горњим деловима токови су дубоко усечени у стенске масе, тако да долиנסке стране имају велики пад (местимично и већи од 40°). Због тога се одликују великом снагом и великом кинетичком енергијом.

Веће реке као што су Боринска и Борањска река имају блажи пад корита у свом доњем делу. Корито је плитко усечено у терен, а долиנסке стране су благог пада. Због тога ови токови имају карактер мирних, равничарских река.

У долинама већих река, као резултат флувијалне ерозије, формирани су алувијални наноси. Највећи алувијални наноси су формирани у долини реке Дрине, а наноси мањих димензија у долинама Радаљске, Боринске и Борањске реке. Поред алувијалних наноса, у долинама река, формиране су и речне терасе. Највеће речне терасе су формиране у долини Дрине, а на ушћу Боринске реке формиране су две речне терасе са просечним дебљинама од $5\text{--}8 \text{ m}$.

Квалитет воде реке Дрине као и њених притока је у границама II бонитетне класе. Такође треба нагласити да је без присуства отровних материја.

Веома значајна вештачка акумулација на самој Дрини је Зворничко језеро настало изградњом хидроелектране "Зворник" на најужем делу Дрине, на изласку из чувеног дринског кањона чији је улаз код Фоче.

Зворничко језеро се протеже од Малог Зворника до ушћа Велике реке при нормалном успору. На надморској висини је од 140 m. Дугачко је 25 km и захвата површину од 13 km² (1300 ha). На најужем делу широко је 200 m, а на најширем делу 2 km. Запремина воде је 42 милиона m³. Језеро је надубље испод хотела "Видиковац", са стране Републике Српске (28 m), а просечна дубина му је 5-8 m, у зависности од водостаја. Од Малог Зворника узводно прво село је Сакар. Стари ток Дрине на овом делу је у средини језера и протеже се према хотелу "Видиковац". Од карауле "Језеро" стари ток иде више левом страном и дубина језера у том делу је од 12-18 m, док је на десној страни 3-8 m. Узводно на десној обали је село Будишић. Старо корито иде средином језера а просечна дубина је 6-10 m. До села Амајића је језеро замуљено и доста плитко. Даље је село Читлук, а последње село на језеру је Велика река.

Језеро је приступачно са обе стране обале и уз саму обалу се протеже асфалтни пут, са десне стране Мали Зворник – Љубовија, а са леве стране Зворник – Сарајево. Наносима бујичних водотока и речица које се у њега уливају (Дрињача, Јошаница, Велика река, Борањска река) ова акумулација је од 1955. године, када је настала, до данас 50 % засута ерозионим наносима. Наноси су довели до стварања већих или мањих острва и полуострва (око којих је богатство рибе и дивљих патки), рукаваца, залива и канала.

Заштитни знак овог језера је риба *сом* јер поред своје бројности има примерака који теже и преко 100 kg. Такође, Зворничко језеро је врло погодно за наутичке спортове на тихим водама, камповање, риболов и купање.

Подземне воде

Режим подземних вода ове издани је у директној зависности од режима падавина. Квалитет подземних вода, али оних које су узете као потенцијална изворишта за водоснабдевање становништва општине Мали Зворник, је такав да у погледу хемијског састава задовољавају потребне критеријуме и услове о употреби воде за пиће, док према бактериолошком саставу не задовољавају и потребно је предузети мере за њихово обавезно хлорисање пре употребе.

У Малом Зворнику *главни извори загађења* како површинских тако и подземних вода су производни погони и отпадне воде. Отпадне воде су по пореклу технолошке и санитарне (атмосферске и фекалне). Атмосферске воде настају као резултат атмосферских падавина и вода од прања дворишта и улица и у њима се могу наћи нитрати, сулфати, хлориди, честице чађи, чврсти органски и неоргански отпаци, уља, нафта и низ других органских једињења. Ове воде инфилтрацијом и филтрацијом кроз земљиште доспевају у подземне воде и загађују их. Фекалне воде садрже око 60 % органских и 40 % минералних материја, патогене клице, средства за прање...

Отпадне воде из индустријских погона, зависно од технолошког процеса у коме настају, имају веома различити састав. Поред технолошких садрже и санитарне воде. Оне се преко локалних испуста канализације из погона одводе у реципијент -Дрину. Загађивање отпадних вода настаје и применом минералних ђубрива и пестицида који се употребљавају у пољопривредној производњи. Сточна ђубрива и фекалне воде доводе до повећања концентрације азота, фосфора, калијума, органских материја и патогених микроорганизама. Такође треба напоменути да су остали загађивачи површинских и подземних вода локалне депоније смећа које се налазе уз обале бујичних токова Дрине и утичу на механичко загађивање.

Ради остваривања и очувања квалитета површинских и подземних вода на подручју Малог Зворника неопходно је предузети одговарајуће превентивне и санационе мере против загађивања Дрине и њених притока.

Хидроенергетски потенцијал

Реке подручја Малог Зворника имају изузетно велики хидропотенцијал који није у довољној мери искоришћен. Поред Хидроелектране "Зворник", могуће је саградити више мањих хидроелектрана које би допринеле производњи далеко веће количине електричне енергије у односу на садашњу производњу. Постоји чак 27 локалитета веома повољних за ту сврху (Табела 9).

Брана Малозворничке Хидроелектране

Табела 9 -Хидропотенцијал на подручју општине Мали Зворник

Р.Бр	Назив МХЕ	Река	Снага (KW)	Производња (×10 ⁶ kWh)
1.	МХЕ „Владић“	Просеница	55	0,248
2.	МХЕ „Арсеновићи“	Веоча	56	0,25
3.	МХЕ „Батар“	Боринска река	174	0,78
4.	МХЕ „Којићи“	Боринска река	40	0,18
5.	МХЕ „Павловићи 1“	Боринска река	27	0,121
6.	МХЕ „Андрача“	Боринска река	118	0,531
7.	МХЕ „Бељевине“	Боринска река	26	0,115
8.	МХЕ „Петковићи“	Требешница	22	0,097
9.	МХЕ „Богићевићи“	Радаљ	120	0,542
10.	МХЕ „Радаљ“	Радаљ	(154 + 17) 171	0,77
11.	МХЕ „Радаљ 1“	Радаљ	55	0,246

12.	МХЕ „Рогоуља“	Радаљ	(169 + 51) 220	0,99
13.	МХЕ „Рогоуља 1“	Радаљ	210	0,947
14.	МХЕ „Радићи“	Радаљ	23	0,103
15.	МХЕ „Радаљска Бања“	Радаљ	141	0,635
16.	МХЕ „Клек“	Река Моштаница	72	0,32
17.	МХЕ „Тезга“	Река Пљештаница	70	0,316
18.	МХЕ „Амајић“	Борањска река	276	1,24
19.	МХЕ „Павловић“	Борањска река	73	0,326
20.	МХЕ „Доњи Ерић“	Борањска река	377	1,696
21.	МХЕ „Петровић“	Борањска река	294	1,323
22.	МХЕ „Цулине“	Цулинска река	62	0,278
23.	МХЕ „Велика Река“	Велика река	146	0,658
24.	МХЕ „Доња Врањача“	Велика река	183	0,825
25.	МХЕ „Роповић“	Велика река	160	0,72
26.	МХЕ „Опеци“	Велика река	85	0,382
27.	МХЕ „Орловине“	Бучевски поток	69	0,312
УКУПНО:			3.325	14, 951

Извор: Мастер план рађен од стране предузећа за пројектовање и инжењеринг ЕКОЕНЕРГО ИНЖЕЊЕРИНГ ДОО, Нови Београд

Може се закључити да општина Мали Зворник располаже изузетним водним ресурсима који нису искоришћени у мери могућег рационалног коришћења. Карактеристична геоморфолошка и хидрографска богатства природне средине, која је великој мери очувана, главни су адути развоја самог града и целе општине Мали Зворник.

Реке које нису у довољној мери искоришћене, треба искористити за производњу електричне енергије и за побољшање водоснабдевања самог града и сеоских насеља у вишим зонама, затим за наводњавање земљишта под пољопривредним културама, за производњу рибе, као и за развој угоститељства и туризма.

5.1.4. Заштита животне средине и управљање отпадом

Заштита животне средине и очување природних ресурса

Према Просторном плану Републике Србије, подручје Малог Зворника спада у зону природних екосистема. Стратешка одређења заштите и коришћења природних ресурса, са становишта одрживог развоја, односе се на:

- очување животне средине и
- рационално коришћење природних ресурса

Предрасуда је да је заштита животне средине супротстављена интересима привредног развоја - расту друштвеног производа и животног стандарда, отварању нових радних места. Капитал треба улагати у заштиту животне средине, штедњу природних ресурса и у развој, за околину, пријатељских технологија, што ће неминовно резултирати и отварањем бројних нових радних места.

У циљу заштите и коришћења природних ресурса неопходно је:

- плански обезбедити заштиту вода, земљишта и ваздуха;
- очувати екосистеме и биодиверзитет;
- обезбедити услове за рационално коришћење природних ресурса, у складу с принципима слива Дрине и Зворничког акумулационог језера, с једне стране, и одрживог коришћења шумских ресурса, пољопривредног земљишта и рудних богатстава;
- уводити искључиво чисте технологије, које не деградирају животу средину;
- обезбедити постројења за пречишћавање отпадних вода;
- обезбедити постројења за рециклажу отпада;
- контролисати начин прикупљања и одлагања отпада;
- предвидети контролне и корективне мере у случају инцидентних ситуација штетних за заштиту природних ресурса.

Основна концепција заштите и коришћења природних ресурса јесте очување и унапређење природне средине, чије ће рационално коришћење и развој донети добробит садашњем и будућим нараштајима.

Да би се спречило нарушавање затеченог природног склада и да би се очували необновљиви, а унапредили обновљиви ресурси, обавезно је пре доношења инвестиционих одлука о новим јавним и приватним пројектима израдити процену утицаја на животну средину, а у случају нових планова и програма израдити стратешку процену утицаја на животну средину, према законским прописима Републике Србије. То су основни предуслови, које треба испунити у циљу заштите животне средине, очувања и обнове евентуално нарушеног биодиверзитета и рационалног коришћења и заштите свеукупних природних ресурса.

Комуналне услуге

Од укупно 12 насеља на територији општине Мали Зворник, ЈКП “Дрина” пружа услуге **водоснабдевања** и одржавања водовода у осам насеља. На систем водовода под ингеренцијом ЈКП “Дрина” укупно је прикључено 2.770 домаћинстава, тј око 8.310 становника општине Мали Зворник. Воду под управом ЈКП користи и 110 предузећа и 193 радње. Под ингеренцијом ЈКП Дрина није водоснабдевање у насељима: Будишић, Амајић, Вољевци и Доња Трешница, као и у деловима насеља Сакар, Брасина, Доња Борина и великом делу насеља Радаљ. Тачније, око 5.500 становника Општине не користи воду под ингеренцијом ЈКП.

Водоснабдевање општине Мали Зворник, које је у надлежности ЈКП «Дрина», базира се на два система:

- централни градски водоводни систем Малог Зворника; тренутно су у функцији 2 копана бунара у алувијуму Дрине (један у градском насељу Мали Зворник и један у Брасини), а постоје и три бушена бунара (2 нису у функцији, а трећи Шипад је у фази отварања) и
- гравитациони тип водоснабдевања са бројних изворишта (Влашке њиве I, Влашке њиве II, Гучево).

Нека насеља користе само један од ових система (насеље Сакар прикључено је само на централни градски водоводни систем, а насеља Д. Борина, Велика Река, Радаљ, Цулине и Читлук само на гравитациони тип водоснабдевања), а нека оба система (градско насеље Мали Зворник и Брасина). Како је већ споменуто, око 5.500 становника Општине није прикључено нити на један од ових система у надлежности ЈКП «Дрина», већ користи сопствене изворе водоснабдевања, који нису под контролом ЈКП.

Квалитет воде за пиће која је под ингеренцијом ЈКП је задовољавајући и редовно се контролише. Међутим, квалитет воде за пиће са изворишта која сеоско становништво користи као једини или алтернативни вид водоснабдевања (поред снабдевања из домена ЈКП), а која нису под ингеренцијом ЈКП «Дрина» - дискутабилан је и разликује се у зависности од локација, временских прилика и сл.

Градска **канализација** пројектована је за 2.500 еквивалентних становника. У 2005. години укупно је испуштено око 280.000 m³ отпадних вода из домаћинстава и око 50.000 m³ отпадних вода из објеката правних лица. Под контролом ЈКП “Дрина” је канализациони систем у градском насељу Мали Зворник и у највећем делу Доњег Насеља. Канализациони систем у градском насељу Мали Зворник у релативно је задовољавајућем стању, мада у кишном периоду долази до мешања фекалних и атмосферских вода, што представља највећи проблем у пружању ових услуга. За Доње Насеље, које је у саставу градског насеља Мали Зворник, само је делимично урађена канализациона мрежа. Канализација по селима не постоји. Канализационо питање је решено индивидуално, а само поједина места имају неки вид централне канализационе мреже, који није под ингеренцијом ЈКП «Дрина».

Квалитет **услуге грејања**, кроз топловодни систем, коју пружа ЈКП “Дрина”, само за градско насеље Мали Зворник, на задовољавајућем је нивоу. Услугу грејања овог јавног предузећа користи 455 домаћинстава (око 10% укупног броја домаћинстава у Општини), углавном у становима, са површином од 22.925 m² и 73 предузећа, радњи и установа са 12.419 m² простора. Постојећи топловодни систем је у релативно добром стању, мада је јако оптерећен, те се не би могао повећавати број корисника без изградње нових постројења. У наредном периоду ЈКП «Дрина» очекује одабир нове локације за измештање постојеће топловодне котларнице из подрумских просторија стамбене зграде у центру града, уз неизбежно обнављање дотрајалих котлова и инсталација (цеви за топловод). Битно је истаћи и да се око 90% домаћинстава Општине у зимском периоду греје на чврсто гориво и путем индивидуалних котларница, што значајно загађује ваздух у Малом Зворнику и представља озбиљан еколошки проблем.

Санитарна безбедност и управљање отпадом

У Малом Зворнику не постоји депонија смећа. Смеће се одвози на депонију у Лозницу. Скупљање и одвожење смећа у Општини је контејнерског типа. У градском насељу Мали Зворник смеће се свакодневно одвози на депонију (40 кубика смећа дневно), док се по селима смеће одвози по потреби. Посао скупљања и одвожења смећа по селима није уређен општинским актима, тако да сеоско становништво нема обавезу плаћања одвожења смећа. Истина, поједини засеоци су се организовали и захтевали да ЈКП одвози смеће, па су задужени за ову услугу, коју редовно плаћају.

Још увек не постоји развијена свест и култура људи по питању еколошког приступа отпаду. Сеоско становништво га углавном спаљује, али су присутне и сталне дивље депоније уз магистрални пут. Овај проблем ЈКП не може да реши, јер сеоско становништво нема обавезу плаћања одвожења смећа, а Општина проблем не решава дугорочно, већ *ad-hoc* (повремено чишћење депонија). Еколошки приступ у поступању смећем биће услов за приступање ЕУ, те овом проблему Општина мора у наредном периоду посветити већу и дужну пажњу.

ЈКП “Дрина” поседује и једну цистерну која служи у случајевима нестанка воде, али и за прање улица и одржавање хигијене у градском насељу. Прање улица се обавља по потреби, лети и на свака 2-3 дана, а у годишњем интервалу посматрано у просеку се улице перу на сваких 15 дана.

Из претходног се може се закључити да у области стамбено-комуналне привреде постоје бројни проблеми, међу којима се посебно истичу: незадовољавајући капацитет водоснабдевања (потребе становништва и привреде превазилазе садашњи капацитет градског водовода); некомплетан канализациони систем у градском насељу; нерешено питање одношења смећа по селима; дотрајалост инсталација и котлова за топловод и сл. Стога би будуће инвестиције у Општини требало да се превасходно односе на реконструкцију и осавремењавање целокупне стамбено комуналне инфраструктуре.

5.2. SWOT АНАЛИЗА - ЖИВОТНА СРЕДИНА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Локални план управљања отпадом + Општински буџетски фонд за заштиту и унапређење животне средине + Обиље квалитетне воде и значајни хидроенергетски потенцијали + Значајне површине природних ливада и пашњака, са биљним покривачем погодним за добијање сточних производа посебних одлика квалитета, за пчелињу пашу, сакупљање вредних фармаколошких сировина и сл.; + Већина села има све природне предуслове за производњу органске хране (чиста вода, ваздух, загађено земљиште); + Високи степен шумовитости и добро стање шумског фонда, с квалитетним тврдим лишћарима и богатим саставом шумских плодова и других врста флоре и фауне + Вредни ресурси минералних сировина + Постоји довољан број стручно оспособљених лица у области заштите животне средине + Висока покривеност домаћинства Општине са комуналним услугама + Потписан Споразум о формирању региона за управљање отпадом и заједничком управљању чврстим комуналним отпадом + Постојање пречистача вода + Уведена еколошка такса на нивоу целе Општине	- Недовољна информисаност становништва о питањима заштите животне средине - Неискоришћеност квалификационих капацитета у области заштите животне средине - Унутрашња поларизација у нивоу демографског и укупног социоекономског развоја; у седишту Општине и приобалним насељима уз реку Дрину концентрисано је више од 70% становништва и лоцирани су сви значајнији привредни објекти; на другој страни, већи део територије Општине (око 2/3) има типичне карактеристике периферних руралних подручја; - Слаба заступљеност земљишта високог производно-економског потенцијала - Нерационално коришћење шумског богатства у досадашњем економском развоју - Недостатак мерних станица за праћење квалитета ваздуха и земљишта - Недостатак водене и канализационе мреже у селима - Нема мониторинга за индивидуална водоводна снабдевања - Не постоји програм енергетске ефикасности - Нерационална потрошња енергије и одсуство употребе чистих обновљивих извора енергије - Неадекватно третирање отпадних вода - Недостатак катастра о постојећим природним ресурсима

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Доношење пакета Закона из области заштите животне средине ✓ Заинтересованост страних инвеститора за улагање у екологију ✓ Повећање међурегионалне сарадње (Босна и Херцеговина и Црна Гора), трансфер технологије, знања, добрих пракси ✓ Ефикасно коришћење свих стимулативних мера републичких министарстава у области екологије ✓ Повољни климатски услови, како за човеков живот, рад, одмор и рекреацију, тако и за развој разноврсне пољопривредне производње, посебно за производњу квалитетног јагодичастог воћа ✓ Коришћење алтернативних видова енергије (геотермална енергија, биомасе, соларна енергија, енергија ветра, итд.) ✓ Јачање еколошко-здравствене свести домаћих потрошача о потреби конзумирања квалитетне хране, као подстицај за офанзивнији приступ органској производњи ✓ Регионална сарадња и укључивање у регионалне пројекте управљања отпадом ✓ Увођење ЕУ стандарда ✓ Постојање домаћих фондова за обезбеђивање средстава	✗ Недовољан ниво економског развоја друштва ✗ Елементарне непогоде ✗ Изложеност већег дела општинске територије процесима ерозије ✗ Угроженост оскудних плодних земљишта уског долиноског појаса поплавама ✗ Болести шума ✗ Висок ниво подземних вода ✗ Повећање загађености воде, ваздуха ✗ Лоша имплементација закона за решавање еколошких питања и проблема ✗ Неблаговремено сузбијање коровских биљака и микроорганизама (амброзија, шарка, вароа и сл.) ✗ Повремена појава клизишта ✗ Пораст броја паса луталица

6. Дефинисање стратегије

На основу приказа тренутног стања по 3 основна елемента одрживог развоја (1. економски развој, 2. становништво, образовање, квалитет живота и 3. заштита животне средине), као и спроведених анализа, у наставку се дефинише стратегија са својим основним параметрима.

6.1. Изјава о визији одрживог развоја

Мали Зворник 2017. године је општина са развијеном пољопривредом, индустријом и туристичком понудом, позната по чистом ваздуху, води, здравој храни, као и брендираним производима (малина, рибизла, мед и др.).

Наша општина има конкурентну привреду и добро организоване институције здравства, образовања, културе и спорта.

Ово је безбедна општина, са високом еколошком свешћу њених грађана, у којој желе да живе наша покољења, а и други желе да дођу.

6.2. Дефинисање приоритета, стратешких циљева и програма

Приоритет 1: Економски развој

Визија: Општина Мали Зворник 2017. године је економски развијена и просторно уређена целина са већом стопом запослености, развијеном пољопривредом и јаким малим и средњим предузећима. Општина је препознатљива туристичка дестинација која привлачи туристе и посетиоце који трагају за мирним и здравим амбијентом.

Стратешки циљ 1.1. : Развој предузетништва и МСП

Програм 1.1.1.: Подршка удруживању и организовању произвођача ради што бољег наступа на тржишту

Програм 1.1.2.: Подршка програмима едукације радно способног становништва

Програм 1.1.3.: Подршка подстицајним мерама за самозапошљавање и покретање сопственог бизниса

Програм 1.1.4.: Подршка програмима преквалификације и доквалификације за незапослене

Програм 1.1.5.: Подршка отварању сервиса и радионица за развој старих заната

Програм 1.1.6.: Подршка програмима развоја капацитета за прераду лековитог биља и шумских плодова

Програм 1.1.7.: Подршка изградњи прерађивачких капацитета за воће, поврће, рибу, дуван и остале пољопривредне производе

Стратешки циљ 1.2. : Индустијски развој

- Програм 1.2.1.: Подршка програмима производње и експлоатације минералних сировина
- Програм 1.2.2.: Подршка изградњи нових и модернизацији постојећих погона за дрвно-прерађивачку индустрију
- Програм 1.2.3.: Подршка производњи грађевинског материјала
- Програм 1.2.4.: Подршка имплементацији мастер плана за изградњу мини хидроелектрана
- Програм 1.2.5.: Стварање повољних услова за привлачење инвеститора

Стратешки циљ 1.3. : Унапређење инфраструктуре у селима

- Програм 1.3.1.: Реконструкција локалних путева у свих 11 месних заједница
- Програм 1.3.2.: Изградња постројења за производњу воде за пиће
- Програм 1.3.3.: Проширење постојеће водоводне мреже
- Програм 1.3.4.: Проширење постојеће канализационе мреже
- Програм 1.3.5.: Унапређење постојеће електричне мреже
- Програм 1.3.6.: Постављање уличног осветљења у селима
- Програм 1.3.7.: Реконструкција моста „Александра I Карађорђевића“
- Програм 1.3.8.: Подршка реконструкцији и измештању постојеће аутобуске станице на другу локацију

Стратешки циљ 1.4. : Развој пољопривреде

- Програм 1.4.1.: Подршка спровођењу агроеколошких мера заштите природних ресурса
- Програм 1.4.2.: Подршка програмима производње органске хране
- Програм 1.4.3.: Подршка програмима едукације узгајивача малине, купине и рибизле
- Програм 1.4.4.: Подстицање програма изградње капацитета за откуп, прераду и пласман пчелињих производа
- Програм 1.4.5.: Подршка модернизацији пољопривредне опреме и механизације
- Програм 1.4.6.: Подршка развоју и промоцији локалних производа и сеоских вредности

Стратешки циљ 1.5. : Развој туризма

- Програм 1.5.1.: Подршка улагањима у проширење капацитета у Радаљској бањи, као и улагање у истраживање нових капацитета
- Програм 1.5.2.: Подршка стварању услова за стављање у функцију подземног града Карађорђевића као ретког туристичког објекта
- Програм 1.5.3.: Подршка изградњи рекреативних и здравствених центара
- Програм 1.5.4.: Израда туристичке сигнализације на општини
- Програм 1.5.5.: Подршка Туристичкој организацији за унапређење свеукупне туристичке понуде
- Програм 1.5.6.: Подршка изградњи угоститељских објеката са традиционалним садржајем и објеката за потребе бављења сеоским туризмом

Програм 1.5.7.: Подршка изградњи туристичке инфраструктуре на реци Дрини, Зворничком језеру и осталим местима општине

Приоритет 2: Друштвени развој локалне заједнице

Визија: Општина Мали Зворник је општина са добро организованом здравственом, социјалном заштитом и образовним системом, разноврсном и јединственом понудом културних и спортских манифестација.

Стратешки циљ 2.1.: Побољшање информисања и едукације грађана и комуникације између институција

- Програм 2.1.1.: Адекватно информисање и едукација грађана
- Програм 2.1.2.: Побољшање квалитета локалних медија
- Програм 2.1.3.: Боља сарадња између приватног и јавног сектора
- Програм 2.1.4.: Обогаћење садржаја и бољи маркетиншки приступ културним манифестацијама у циљу формирања разноврсне и јединствене понуде

Стратешки циљ 2.2.: Унапређење квалитета школства

- Програм 2.2.1.: Стварање квалитетнијих услова за рад и мотивацију наставника и ученика
- Програм 2.2.2.: Одржавање, реконструкција и модернизација постојећих објеката школства
- Програм 2.2.3.: Подршка проширењу мреже предшколских установа

Стратешки циљ 2.3.: Унапређење мреже и квалитета здравствене заштите

- Програм 2.3.1.: Опремање Дома здравља савременијом медицинском и компјутерском опремом
- Програм 2.3.2.: Опремање амбуланти по селима

Стратешки циљ 2.4.: Квалитетније и садржајније социјално обезбеђење становништва

- Програм 2.4.1.: Подршка програмима унапређења квалитета живота лица старијих од 65 година и других угрожених категорија
- Програм 2.4.2.: Подршка програмима Центра за социјални рад

Стратешки циљ 2.5.: Унапређење спортских и културних манифестација

- Програм 2.5.1.: Подршка спортским, културним и другим манифестацијама
- Програм 2.5.2.: Подршка развоју спортске инфраструктуре
- Програм 2.5.3.: Подршка унапређењу садржаја Дома културе у Малом Зворнику и опремање новим технологијама
- Програм 2.5.4.: Оживљавање Домова културе по селима

Стратешки циљ 2.6.: Очување верске баштине

Програм 2.6.1.: Адаптација и старање о постојећим верским објектима

Приоритет 3: Заштита, очување и унапређење животне средине

Визија: Општина Мали Зворник је 2017. године здрава еколошка средина, очувана, унапређена у складу са европским стандардима.

Стратешки циљ 3.1. : Побољшање квалитета комуналних услуга

Програм 3.1.1.: Изградња система за сакупљање и одвођење отпадних вода

Програм 3.1.2.: Изградња већег броја постројења за пречишћавање
отпадних вода

Програм 3.1.3.: Контролисани начин сакупљања чврстих отпадних материја

Програм 3.1.4.: Очување квалитета земљишта, воде и ваздуха

Програм 3.1.5.: Проширење делатности постојећег ЈКП са услугама
одржавања јавних и приватних зграда, паркинга, као и ситни
занатски радови

**Стратешки циљ 3.2. : Унапређење и очување шумског фонда, плодова и
дивљачи**

Програм 3.2.1.: Подршка програмима очувања аутохтоних биљних и
животињских врста (дрински орах, крушка такиша, дивља јабука и
др.)

Програм 3.2.2.: Подршка програмима прераде шумског воћа, печурака и
лековитог биља

Програм 3.2.3.: Подршка узгоју и заштити дивљачи

Програм 3.2.4.: Подршка унапређењу рада и контрола ловочуварске службе

Програм 3.2.5.: Подршка развоју ловног туризма

Стратешки циљ 3.3. : Очување и унапређење квалитета водених токова

Програм 3.3.1.: Подршка програмима искориштавања хидроенергетских
потенцијала реке Дрине

Програм 3.3.2.: Праћење и унапређење квалитета водоснабдевања сеоских
насеља у вишим зонама

Програм 3.3.3.: Подршка програмима наводњавања пољопривредног
земљишта

Програм 3.3.4.: Подршка очувању постојеће класе бонитета реке Дрине,
Зворничког језера и притока

Програм 3.3.5.: Подршка стварању услова за коришћење геотермалне
енергије

Стратешки циљ 3.4. : Повећање енергетске ефикасности

Програм 3.4.1.: Подршка програмима искоришћења био-масе у грејању (брикети)

Програм 3.4.2.: Смањење потрошње електричне енергије

7. АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план Стратегије приказан на овом месту треба да послужи као основа за израду годишњих оперативних планова с циљем реализације ове Стратегије.

Акциони план обухвата:

- 3 приоритета,
- 15 стратешких циљева,
- 64 програма, и
- 14 идентификованих пројеката

Напомене:

- Због утицаја светске економске кризе, како на глобалном, тако и на националном нивоу, нека предвиђања по питању утицаја Стратегије на релевантне индикаторе се не могу дати довољно прецизно, али се очекује да ће се одређена побољшања ипак остварити, у складу са укупном ситуацијом.
- У колони “Износ и извор финансирања”:
 - “Износ” представља процењену вредности пројеката изражену у националној валути – права вредност пројеката ће бити прецизније одређена тек када се сваки конкретни пројекат детаљно развије.
 - “Извор финансирања” представља допринос могућих финансијера за подршку финансирању и имплементацији пројеката.
 - Процена буџета пројеката је дата на основу курса 1 ЕУР = 100,00 РСД
 - У загради је дата стварна вредност претходно реализованих пројеката (у случају ревидираних верзије стратегија)
- У колонама “Пројекат“, “Партнери“, “Време реализације“, као и “Индикатори“, такође су дате оквирне вредности/називи, а прецизније ће бити одређени када се конкретни пројекти детаљно развију.

Стратешких пројеката: 14

1 . ПРОБЛЕМ / ПРИОРИТЕТ: Економски развој

1.1. Стратешки циљ: Развој предузетништва и МСП

Степен важности стратешког циља: средњи

1.1.1. Подршка удруживању и организовању произвођача ради што бољег наступа на тржишту						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.1.1.	...					Није започет

1.1.2. Подршка програмима едукације радно способног становништва						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.2.1.	...					Није започет

1.1.3. Подршка подстицајним мерама за samozapošljavanje и покретање сопственог бизниса						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.3.1.	...					Није започет

1.1.4. Подршка програмима преквалификације и доквалификације за незапослене						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.4.1.	...					Није започет

1.1.5. Подршка отварању сервиса и радионица за развој старих заната						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.5.1.	...					Није започет

1.1.6. Подршка програмима развоја капацитета за прераду лековитог биља и шумских плодова						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.6.1.	...					Није започет

1.1.7. Подршка изградњи прерађивачких капацитета за воће, поврће, рибу, дуван и остале пољопривредне производе						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.1.7.1.	...					Није започет

1.2. Стратешки циљ: Индустрijски развој	Степен важности стратешког циља: средњи
---	---

1.2.1. Подршка програмима производње и експлоатације минералних сировина						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.2.1.1.	...					Није започет

1.2.2. : Подршка изградњи нових и модернизацији постојећих погона за дрвно-прерађивачку индустрију						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.2.2.1.	...					Није започет

1.2.3. Подршка производњи грађевинског материјала						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.2.3.1.	...					Није започет

1.2.4. Подршка имплементацији мастер плана за изградњу мини хидроелектрана						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.2.4.1.	...					Није започет

1.2.5. Стварање повољних услова за привлачење инвеститора						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.2.5.1.	...					Није започет

1.3. Стратешки циљ: Унапређење инфраструктуре у селима	Степен важности стратешког циља: висок
---	---

1.3.1. Реконструкција локалних путева у свих 11 месних заједница						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.1.1.	<i>Реконструкција железничког пропуста на км70+857 пруге Рума-Шабац-Зворник и укрштања пута Р-211а</i>	Општина, ЈКП „Дрина“, Саобраћајни институт ЦИП д.о.о.Београд, “Инград” д.о.о.Лозница	2012.	13.275.000 Општина: 13.275.000	Дужина путева у км по км2, Јавни превоз	Завршна фаза
1.3.1.2.	<i>Реконструкција регионалног пута Р-211а</i>	Општина	2012.	1.500.000	Дужина путева у км по км2, Јавни превоз	Почетна фаза

1.3.2. Изградња постројења за производњу воде за пиће						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.2.1.	<i>Изградња резервоара са црном станицом на изворишту Шипад</i>	ХЕ „Зворник“, општина, ЈКП „Дрина“, „Електроволт“ Ваљево	2012.	42.602.217,47 ХЕ „Зворник“: 41.602.217,47 Општина: 1.000.000	% домаћинстава са сигурним приступом води за пиће	Почетна фаза

1.3.3. Проширење постојеће водоводне мреже						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.3.1.	...					Није започет

1.3.4. Проширење постојеће канализационе мреже						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.4.1.	<i>Изградња дела канализационе мреже за општину Мали Зворник (Сакар и Брасина)</i>	Општина, ЈКП „Дрина“	2012-2013.	11.000.000 Општина: 11.000.000	Управљање отпадним водама у градским срединама, Квалитет површинских вода	Израда пројектне документације

1.3.5. Унапређење постојеће електричне мреже						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.5.1.	...					Није започет

1.3.6. Постављање уличног осветљења у селима						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.6.1.	...					Није започет

1.3.7. Реконструкција моста „Краљ Александар I Карађорђевић“						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.7.1.	<i>Пројекат санације моста „Краљ Александар I Карађорђевић“</i>	Општина Зворник, Општина Мали Зворник, ЈКП „Дрина“	2012-2017.	67.364.448 општина Мали Зворник: 16.000.000 остатак општина Зворник и донатори	Број туриста	Израда пројектне документације

1.3.8. Подршка реконструкцији и измештању постојеће аутобуске станице на другу локацију						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.3.8.1.	...					Није започет

1.4. Стратешки циљ: Развој пољопривреде	Степен важности стратешког циља: средњи
---	---

1.4.1. Подршка спровођењу агроеколошких мера заштите природних ресурса						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.1.1.	...					Није започет

1.4.2. Подршка програмима производње органске хране						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.2.1.	...					Није започет

1.4.3. Подршка програмима едукације узгајивача малине, купине и рибизле						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.3.1.	...					Није започет

1.4.4. Подстицање програма изградње капацитета за откуп, прераду и пласман пчелињих производа						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.4.1.	<i>Садња медоносног биља</i>	Општина и донатори	2012-2015.	230.000 Општина: 230.000	Укупна активност, стопа запослености и незапослености, Структура националног дохотка по делатностима, Просечна бруто зарада, Локацијски коефицијент запошљавања у најзначајнијим привредним секторима за општину	Почетна фаза

1.4.5. Подршка модернизацији пољопривредне опреме и механизације						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.5.1.	...					Није започет

1.4.6. Подршка развоју и промоцији локалних производа и сеоских вредности						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.4.6.1.	...					Није започет

1.5. Стратешки циљ: Развој туризма	Степен важности стратешког циља: висок
------------------------------------	--

1.5.1. Подршка улагањима у проширење капацитета у Радаљској бањи, као и улагање у истраживање нових капацитета						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.1.1.	...					Није започет

1.5.2. Подршка стварању услова за стављање у функцију подземног града Карађорђевића као ретког туристичког објекта						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.2.1.	Подземни град Карађорђевића („Камена девојка“)	Донатори из иностранства, Општина, ТОМЗ	2012-2017.	300-500.000.000 Донатори из иностранства	Просечна бруто зарада, Смештајни капацитет, Број туриста, Укупна активност, стопа запослености и незапослености	Израда пројектне документације

1.5.3. Подршка изградњи рекреативних и здравствених центара						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.3.1.	...					Није започет

1.5.4. Израда туристичке сигнализације на општини						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.4.1.	...					Није започет

1.5.5. Подршка Туристичкој организацији за унапређење свеукупне туристичке понуде						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.5.1.	...					Није започет

1.5.6. Подршка изградњи угоститељских објеката са традиционалним садржајем и објеката за потребе бављења сеоским туризмом						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.6.1.	...					Није започет

1.5.7. Подршка изградњи туристичке инфраструктуре на реци Дрини, Зворничком језеру и осталим местима општине						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
1.5.7.1.	...					Није започет

2 . ПРОБЛЕМ / ПРИОРИТЕТ: Друштвени развој локалне заједнице

2.1. Стратешки циљ: Побољшање информисања и едукације грађана и комуникације између институција

Степен важности стратешког циља: средњи

2.1.1. Адекватно информисање и едукација грађана

Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.1.1.1.	...					Није започет

2.1.2. Побољшање квалитета локалних медија

Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.1.2.1.	...					Није започет

2.1.3. Боља сарадња између приватног и јавног сектора

Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.1.3.1.	...					Није започет

2.1.4. Обогаћење садржаја и бољи маркетиншки приступ културним манифестацијама у циљу формирања разноврсне и јединствене понуде						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.1.4.1.	...					Није започет

2.2. Стратешки циљ: Унапређење квалитета школства	Степен важности стратешког циља: средњи
---	---

2.2.1. Стварање квалитетнијих услова за рад и мотивацију наставника и ученика						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.2.1.1.	...					Није започет

2.2.2. Одржавање, реконструкција и модернизација постојећих објеката школства						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.2.2.1.	Доградња школске кухиње уз ОШ „Стеван Филиповић“	Општина, НИП	2012-2013.	4.500.000 Општина и донатори		Почетна фаза

2.2.3.: Подршка проширењу мреже предшколских установа						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.2.3.1.	...					Није започет

2.3. Стратешки циљ: Унапређење мреже и квалитета здравствене заштите				Степен важности стратешког циља: средњи		
--	--	--	--	---	--	--

2.3.1. Опремање Дома здравља савременијом медицинском и компјутерском опремом						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.3.1.1.	...					Није започет

2.3.2. Опремање амбуланти по селима						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.3.2.1.	...					Није започет

2.4. Стратешки циљ: Квалитетније и садржајније социјално обезбеђење становништва	Степен важности стратешког циља: средњи
---	--

2.4.1. Подршка програмима унапређења квалитета живота лица старијих од 65 година и других угрожених категорија						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.4.1.1.	...					Није започет

2.4.2. Подршка програмима Центра за социјални рад						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.4.2.1.	...					Није започет

2.5. Стратешки циљ: Унапређење спортских и културних манифестација	Степен важности стратешког циља: висок
---	---

2.5.1. Подршка спортским, културним и другим манифестацијама						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.5.1.1.	...					Није започет

2.5.2. Подршка развоју спортске инфраструктуре						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.5.2.1.	<i>Изградња игралишта у Великој Реци</i>	Општина	2012.	2.000.000 Општина	Број становника на један објекат друштвених, културних, рекреативних активности	Почетна фаза

2.5.3. Подршка унапређењу садржаја Дома културе у Малом Зворнику и опремање новим технологијама						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.5.3.1.	<i>Пројекат адаптације крова Дома културе</i>	Општина, НИП, Министарство културе	2012-2013.	10.000.000 Општина: 4.000.000, остатак НИП или Министарство културе	Број становника на један објекат друштвених, културних, рекреативних активности, Укупна активност, стопа запослености и незапослености	Почетна фаза

2.5.4. Оживљавање Домова културе по селима						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.5.4.1.	...					Није започет

2.6. Стратешки циљ: Очување верске баштине	Степен важности стратешког циља: средњи
--	---

2.6.1. Адаптација и старање о постојећим верским објектима						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
2.6.1.1.	Извођење грађевинских и грађевинско-занатских радова на изградњи капеле на православном гробљу	Општина, ЈКП „Дрина“	2012-2013.	13.000.000 општина		Завршна фаза

3. ПРОБЛЕМ / ПРИОРИТЕТ: Заштита, очување и унапређење животне средине

3.1. Стратешки циљ: Побољшање квалитета комуналних услуга	Степен важности стратешког циља: висок
--	---

3.1.1. Изградња система за сакупљање и одвођење отпадних вода						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.1.1.1.	...					Није започет

3.1.2. Изградња већег броја постројења за пречишћавање отпадних вода						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.1.2.1.	<i>Изградња три ППОВ (Сакар,Брасина,Доње Насеље)</i>	Општина, ЈКП „Дрина“	2012.	34.000.000 Општина: 34.000.000	Управљање отпадним водама у градским срединама	Израда техничке документације

3.1.3. Контролисани начин сакупљања чврстих отпадних материја						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања	Индикатори	Статус пројекта

				(домаћа валута, РСД)		
3.1.3.1.	<i>Чишћење дивљих депонија на подручју општине Мали Зворник</i>	Општина, ЈКП „Дрина“	2012.	500.000 Општина: 500.000	Број домаћинстава од којих се сакупљају чврсте отпадне материје, Рециклирани отпад, Општински отпад по врсти одлагања	Почетна фаза

3.1.4. Очување квалитета земљишта, воде и ваздуха						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.1.4.1.	...					Није започет

3.1.5. Проширење делатности постојећег ЈКП са услугама одржавања јавних и приватних зграда, паркинга, као и ситни занатски радови						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.1.5.1.	...					Није започет

3.2. Стратешки циљ: Унапређење и очување шумског фонда, плодова и дивљачи	Степен важности стратешког циља: средњи
---	---

3.2.1. Подршка програмима очувања аутохтоних биљних и животињских врста (дрински орах, крушка такиша, дивља јабука и др.)						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.2.1.1.	...					Није започет

3.2.2. Подршка програмима прераде шумског воћа, печурака и лековитог биља						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.2.2.1.	...					Није започет

3.2.3. Подршка узгоју и заштити дивљачи						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.2.3.1.	...					Није започет

3.2.4. Подршка унапређењу рада и контрола ловочуварске службе						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања	Индикатори	Статус пројекта

				(домаћа валута, РСД)		
3.2.4.1.	...					Није започет

3.2.5. Подршка развоју ловног туризма						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.2.5.1.	...					Није започет

3.3. Стратешки циљ: Очување и унапређење квалитета водених токова	Степен важности стратешког циља: средњи
---	---

3.3.1. Подршка програмима искориштавања хидроенергетских потенцијала реке Дрине						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.3.1.1.	...					Није започет

3.3.2 Праћење и унапређење квалитета водоснабдевања сеоских насеља у вишим зонама						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време	Износ и извор	Индикатори	Статус пројекта

			(период)	финансирања (домаћа валута, РСД)		
3.3.2.1.	...					Није започет

3.3.3. Подршка програмима наводњавања пољопривредног земљишта						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.3.3.1.	...					Није започет

3.3.4. Подршка очувању постојеће класе бонитета реке Дрине, Зворничког језера и притока						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.3.4.1.	...					Није започет

3.3.5. Подршка стварању услова за коришћење геотермалне енергије						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.3.5.1.	...					Није започет

3.4. Стратешки циљ: Повећање енергетске ефикасности				Степен важности стратешког циља: средњи		
---	--	--	--	---	--	--

--	--

3.4.1. Подршка програмима енергетске ефикасности						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.4.1.1.	<i>Изградња нове котларнице</i>	Општина, ЈКП „Дрина“, Фонд за међурегионалну сарадњу	2012-2015.	100.000.000 Општина, донатори и кредити	Укупна потрошња енергије подељена по врсти горива	Почетна фаза
3.4.2. Смањење потрошње електричне енергије						
Број	Пројекат/активност	Партнери	Време (период)	Износ и извор финансирања (домаћа валута, РСД)	Индикатори	Статус пројекта
3.4.2.1.	...					Није започет

8. Мониторинг и евалуација

Имајући у виду да свака стратегија и њен акциони план подлежу контроли и вредновању, Пројектни тим је предвидео да ће се у овој стратегији, овом њеном делу посветити посебна пажња.

У ту сврху, заменик председника Општине је 13.02.2012. год. донео следеће:

1. Решење 06-173 којом се образује Координационо тело за надгледање и праћење спровођења Стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник за период 2012. – 2017.²

Овим одлукама су дефинисана имена чланова и њихови општи задаци, у смислу праћења, надгледања и процене постигнутих резултата реализације Стратегије, као и обавеза извештавања према Скупштини општине Мали Зворник.

² Решење је у прилогу

Анекси

- АНЕКС 1: Индикатори: - Економски развој
 - Становништво, образовање и квалитет живота
 - Заштита животне средине
- АНЕКС 2: Одлука/Решење о изради Стратегије одрживог развој
- АНЕКС 3: Решења о мониторингу и евалуацији
- АНЕКС 4: Решење о усвајању Стратегије (код ревидираних верзија)

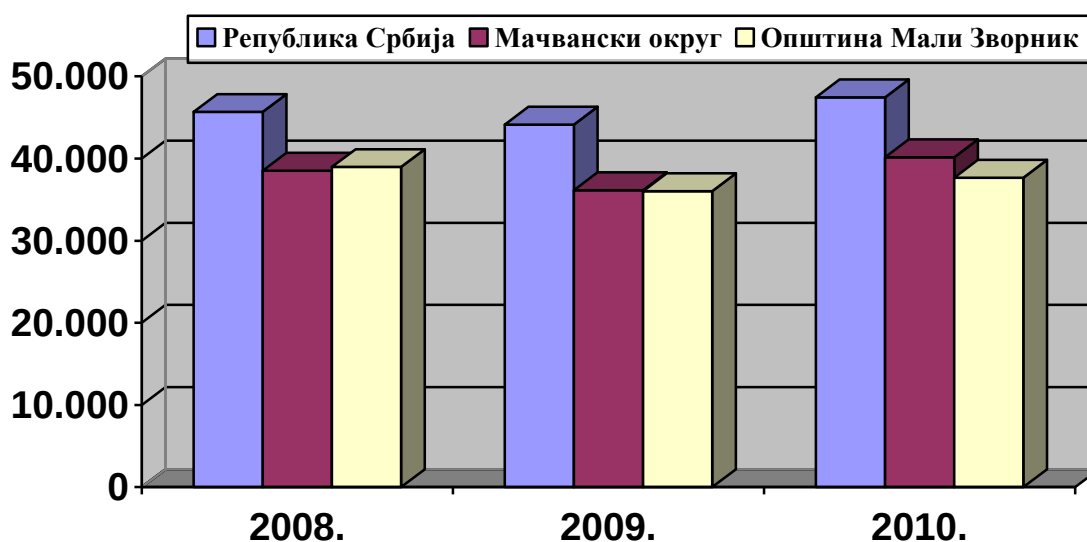
АНЕКС 1: Индикатори**A1.1.: Економски развој**

Индикатор бр. 1	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: <i>Просечна бруто зарада</i>
------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији	

ВРЕДНОСТИ

Просечна бруто зарада	2008.	2009.	2010.
Република Србија	45.674	44.147	47.450
Мачвански округ	38.514	36.142	40.154
Општина Мали Зворник	38.970	36.016	37.657

Просечна бруто зарада

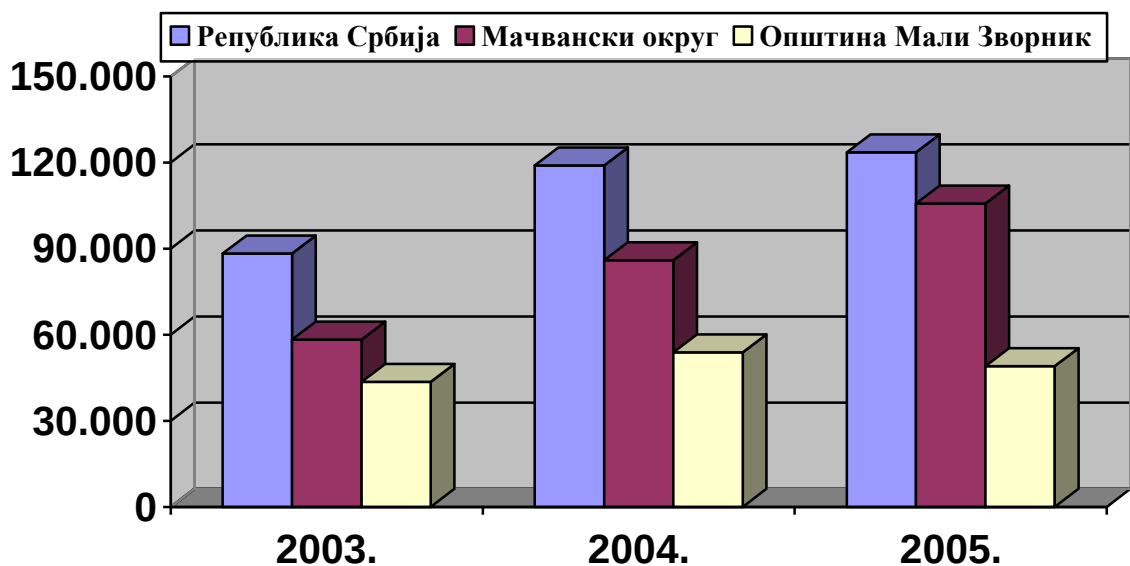
Просечна бруто зарада се у општини Мали Зворник у периоду 2008 – 2010. године смањила са 38.970 на 37.657 РСД. У посматраном периоду се бележе нешто веће бруто зараде на нивоу Републике и на нивоу Мачванског округа у односу на општину Мали Зворник. Општина Мали Зворник спада у ред неразвијених општина. И ако је забележен раст зарада у општини у периоду 2009. – 2010. године, оне су и даље међу најнижим у Србији.

Индикатор бр. 2	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Економски агрегат – Степен развијености општине
------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Уредба Владе Републике Србије о критеријумима и индикаторима за одређивање нивоа развијености јединица локалне самоуправе у Републици Србији са листом локалних самоуправа подељених у групе, Службени гласник РС 120/09	

ВРЕДНОСТИ

Национални доходак по глави становника	2003.	2004.	2005.
Република Србија	88.283	118.947	123.473
Мачвански округ	58.306	85.886	105.630
Општина Мали Зворник	43.533	53.789	49.023

Национални доходак по становнику

Национални доходак по глави становника у општини Мали Зворник за 2005. годину је износио 49.023, што је ниже за 39.70 % у односу на републику Србију и 46.41 % у односу Мачвански окуп. Такође, национални доходак по глави становника у општини Мали Зворник за 2005. год. мањи је него 2004. год. када је износио 53.789. Овако низак национални доходак по глави становника је основни показатељ да општина Мали Зворник спада у ред најнеразвијенијих општина у Србији. За период после 2005. године, у РЗС не приказују се подаци.

Индикатор бр. 3	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Структура националног дохотка по делатностима
------------------------	---

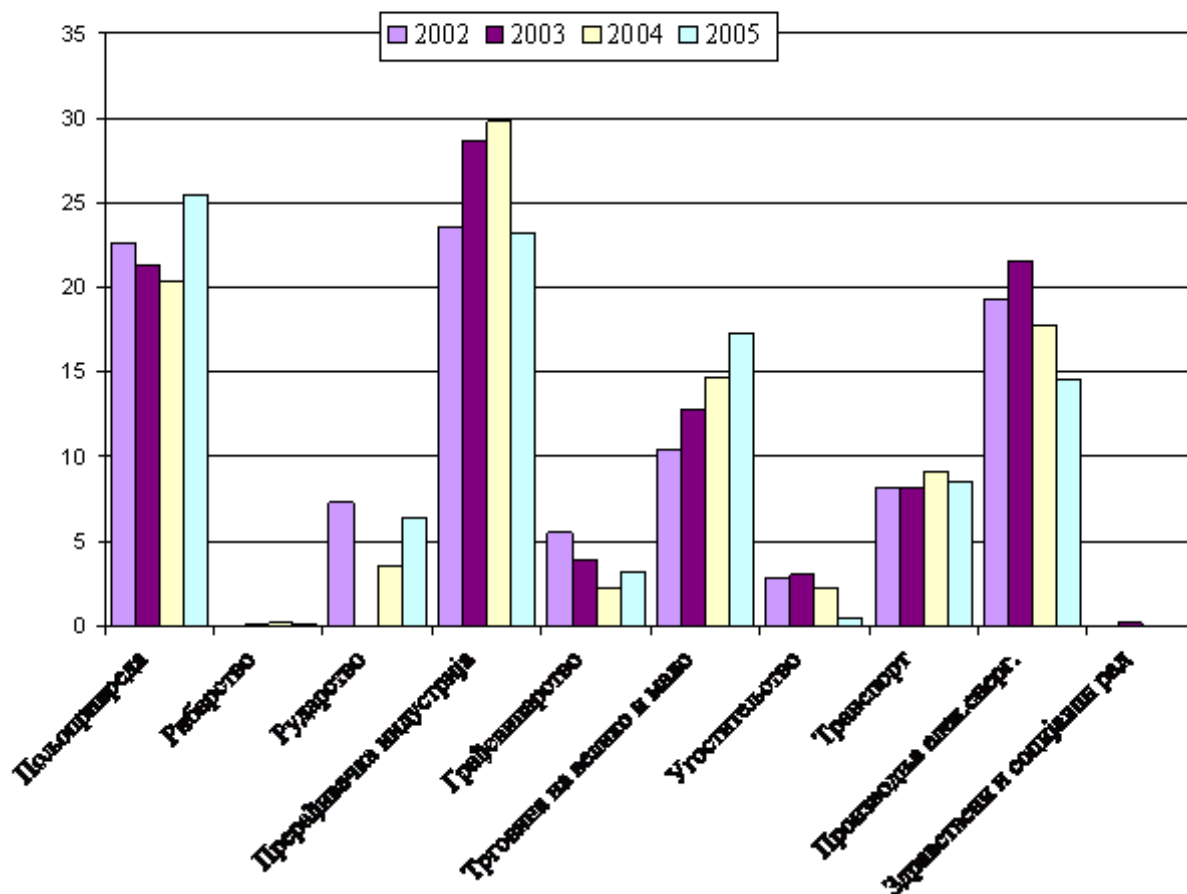
Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2003. – 2006. године.	

ВРЕДНОСТИ

Структура националног дохотка по делатностима		2002.	2003.	2004.	2005.
Удео пољопривреде у националном дохотку у %	Република Србија	19.18	16.60	16.33	16.99
	Мачвански округ	39.82	35.57	33.01	30.21
	Општина Мали Зворник	22.59	21.34	20.33	25.45
Удео рибарства у националном дохотку у %	Република Србија	0.07	0.04	0.04	0.04
	Мачвански округ	0.02	0.05	0.05	0.06
	Општина Мали Зворник	0.02	0.05	0.17	0.05
Удео рударства у националном дохотку у %	Република Србија	2.17	2.53	2.96	4.95
	Мачвански округ	1.23	1.35	1.60	1.26
	Општина Мали Зворник	7.31	-	3.56	6.35
Удео прерађивачке индустрије у националном дохотку у %	Република Србија	30.26	28.80	26.51	27.15
	Мачвански округ	23.55	20.25	28.36	36.06
	Општина Мали Зворник	23.56	28.67	29.80	23.16
Удео грађевинарства у	Република Србија	5.74	6.56	6.76	7.33
	Мачвански округ	3.20	4.58	2.50	2.88

националном доходу у %	Општина Мали Зворник	5.52	3.93	2.29	3.24
Удео трговине на велико и мало у националном доходу у %	Република Србија	18.62	22.33	22.89	24.69
	Мачвански округ	14.18	20.55	18.65	16.41
	Општина Мали Зворник	10.41	12.82	14.63	17.29
Удео угоститељства у националном доходу у %	Република Србија	2.11	2.08	1.94	1.81
	Мачвански округ	1.68	1.67	1.37	0.97
	Општина Мали Зворник	2.87	3.00	2.19	0.43
Удео саобраћаја, складиштења и веза у националном доходу у %	Република Србија	12.38	11.18	12.03	10.42
	Мачвански округ	7.84	8.18	7.58	5.63
	Општина Мали Зворник	8.17	8.11	9.14	8.47
Удео производње и снабдевања елек. енерг., гасом и водом у националном доходу у %	Република Србија	5.66	6.01	6.21	1.93
	Мачвански округ	7.11	5.72	4.90	1.66
	Општина Мали Зворник	19.33	21.54	17.72	14.53
Удео здравственог и социјалног рада у националном доходу у %	Република Србија	0.24	0.20	0.22	0.24
	Мачвански округ	0.26	0.35	0.25	0.27
	Општина Мали Зворник	-	0.17	-	-

Структура националног дохотка по делатностима

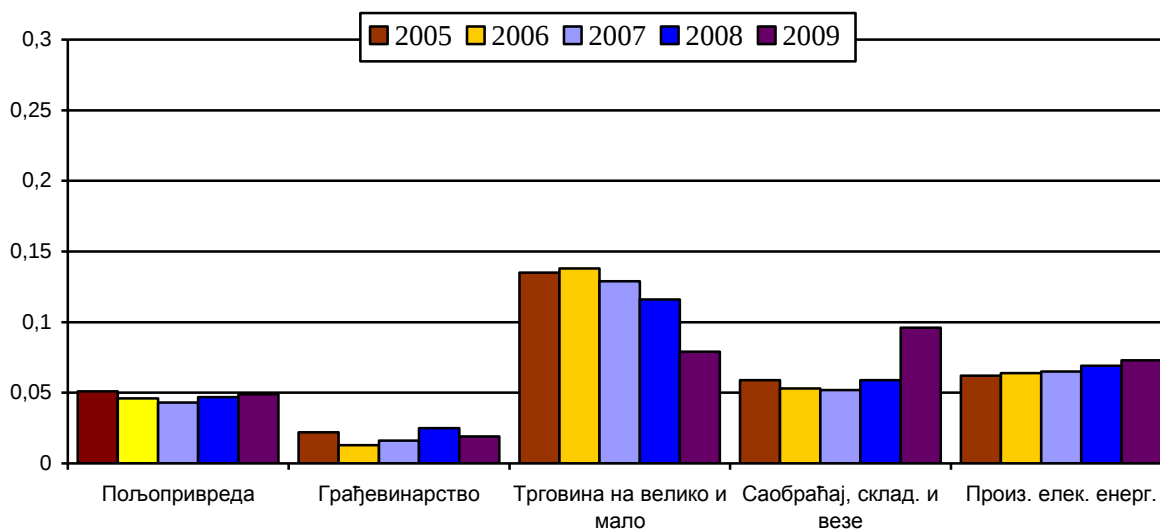
Избор делатности је првенствено вршен имајући у виду оне који највише учествују у структури националног дохотка на нивоу општине Мали Зворник. Највећи удео имају следеће делатности: пољопривреда, прерађивачка индустрија, трговина на велико и мало, саобраћај, складиштење и везе, производња и снабдевање електричном енергијом, грађевинарство и рударство. Наведене делатности у табели збирно учествују у структури националног дохотка општине са 94.49 %. Ове делатности на нивоу Мачванског округа чине 94.05 % у структури националног дохотка, односно 93.46 % националног дохотка Републике. Интересантно је да само пољопривреда, прерађивачка индустрија, производња електричне енергије и трговина на велико и мало представљају 80.43 % националног дохотка у Малом Зворнику, тако да је највећа могућност у развоју општине у развоју ових делатности.

Индикатор бр. 4	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Локацијски коефицијент запошљавања у најзначајнијим привредним секторима за општину
--------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2006. – 2010. године	

ВРЕДНОСТИ

Локацијски коефицијент запошљавања	Пољопривреда		Грађевинарство		Трговина на велико и мало, оправка		Саобраћај, складиштење и везе		Производња електричне енергије	
	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина	РС	Општина
2005.	0.041	0.051	0.057	0.022	0.132	0.135	0.075	0.059	0.029	0.062
2006.	0.040	0.046	0.058	0.013	0.134	0.138	0.075	0.053	0.030	0.064
2007.	0.038	0.043	0.061	0.016	0.137	0.129	0.076	0.052	0.031	0.065
2008.	0.034	0.047	0.058	0.025	0.139	0.116	0.076	0.059	0.032	0.069
2009.	0.032	0.049	0.057	0.019	0.138	0.079	0.076	0.096	0.033	0.073

Локацијски коефицијент запошљавања

Локацијски коефицијент на нивоу општине Мали Зворник је виши од републичког локацијског коефицијента у области пољопривреде и производње електричне енергије, а знатно нижи од републичког локацијског коефицијента у области саобраћаја, трговине и грађевинарства. Тенденција повећања локацијског коефицијента у области производње електричне енергије представља основни показатељ којим се ова област одређује као могући носилац развоја општине.

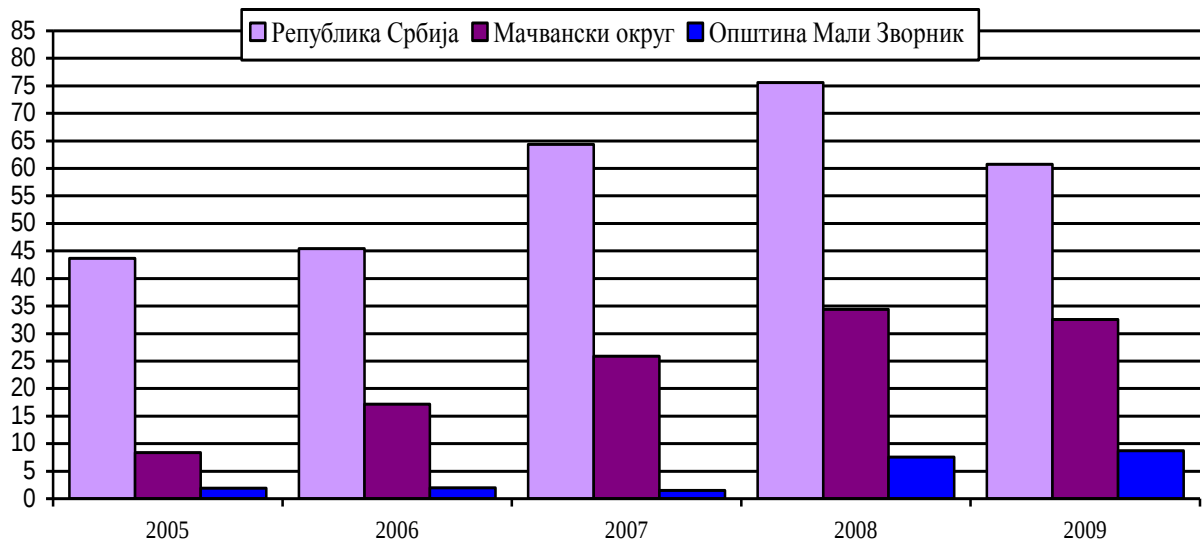
Индикатор бр. 5	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: <i>Обим унутрашњих СДИ по глави становника</i>
------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику – годишњак, Општине у Србији 2006.- 2010. године	

ВРЕДНОСТИ

Обим унутрашњих СДИ по глави становника у хиљ. дин.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	43.68	45.45	64.33	75.60	60.75
Мачвански округ	8.41	17.17	25.87	34.42	32.55
Општина Мали Зворник	1.88	1.98	1.52	7.59	8.70

Обим унутрашњих СДИ по глави становника у хиљ. дин.

Вредност остварених инвестиција у општини повећавала се у периоду од 2005. до 2006. године. У 2007. години бележи се мањи пад инвестиција у односу на претходну годину, за разлику од Маџванског округа и Републике Србије где се бележи раст инвестиција. У 2008. години вредност инвестиција знатно се повећала.

Индикатор бр. 6	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Укупна активност, стопа запослености и незапослености
------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
РЗС, Општинска управа Мали Зворник	

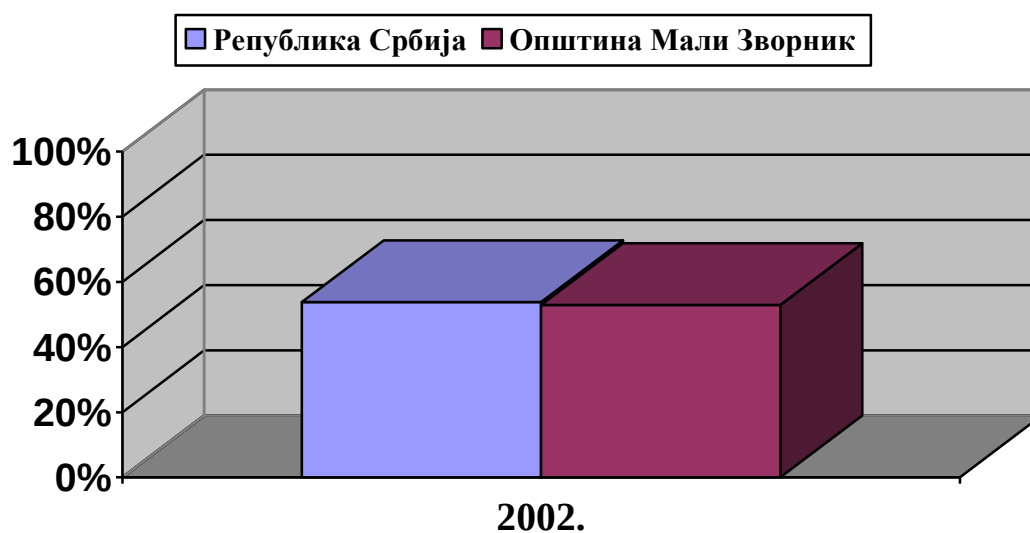
ВРЕДНОСТИ

Стопа активности	2002.
Република Србија	53.8
Општина Мали Зворник	52.9

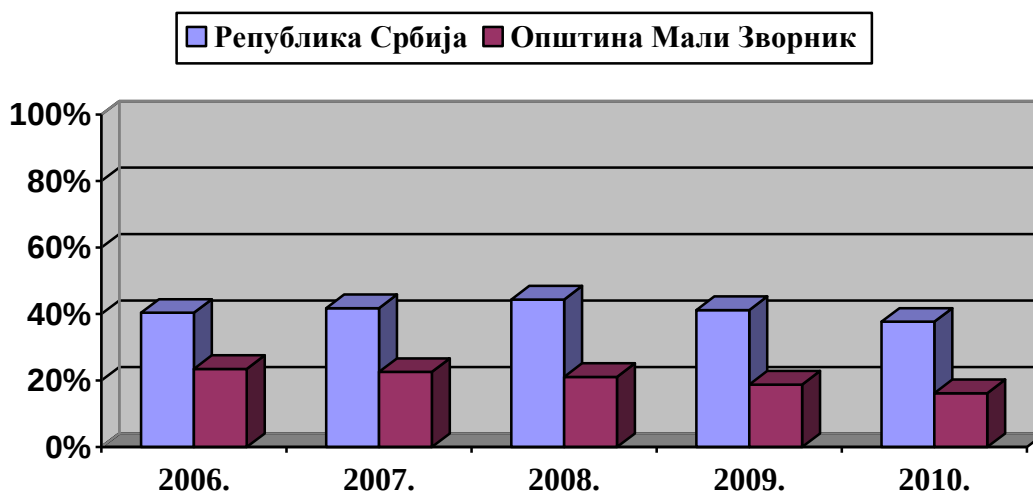
Стопа запослености	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Република Србија	40.4	41.8	44.4	41.2	37.7
Општина Мали Зворник	23.5	22.6	21.1	18.8	16.2

Стопа незапослености	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Република Србија	20.9	18.1	13.6	16.1	19.2
Општина Мали Зворник	39.7	37.6	38.3	34.7	38.1

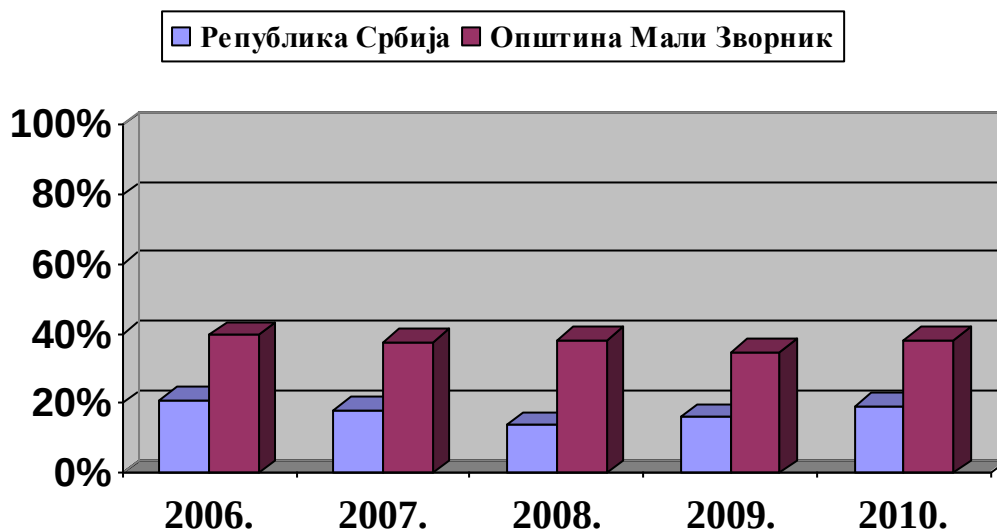
Стопа активности

Стопа запослености

Стопа незапослености

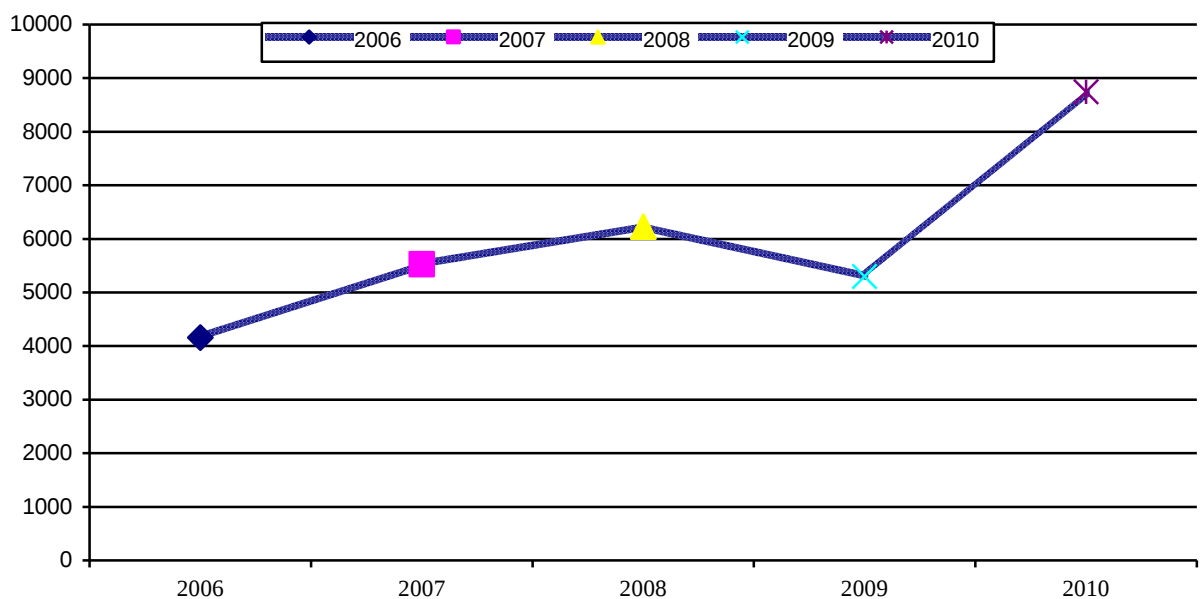
Из табеле се види да је стопа активности у општини Мали Зворник приближна стопи активности у Републици. Стопа запослености се константно смањивала у периоду од 2006. – 2010., са тенденцијом даљег пада. То је последица затварања великог броја фирми и отпуштања радника. Док је стопа незапослености у истом периоду била променљивог карактера.

Индикатор бр. 7	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Фискални капацитет општине – Остварење изворних прихода (фискалних облика) по глави становника
--------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Општинска управа Мали Зворник	

ВРЕДНОСТИ

Фискални капацитет општине у дин.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Укупно остварење фискалних облика изворних прихода	58.506.871	77.823.416	87.728.193	74.552.111	123.088.057
Број становника	14.076	14.076	14.076	14.076	14.076
Приход по глави становника	4.156	5.528	6.232	5.296	8.745

Фискални капацитет општине у дин.

Општина Мали Зворник се карактерише релативно већим приходом и буџетом у односу на околне општине. Општина се финансира једним делом из трансфера од Републике, а велики део остварује се од прихода ХЕ, као и других већих предузећа.

Фискални капацитет општине има тренд линеарног повећања у периоду 2006.-2008. године. У 2009. години је забележен мањи пад прихода по глави становника, али се приход по становнику у 2010. повећао за више од 50 % у односу на претходну годину.

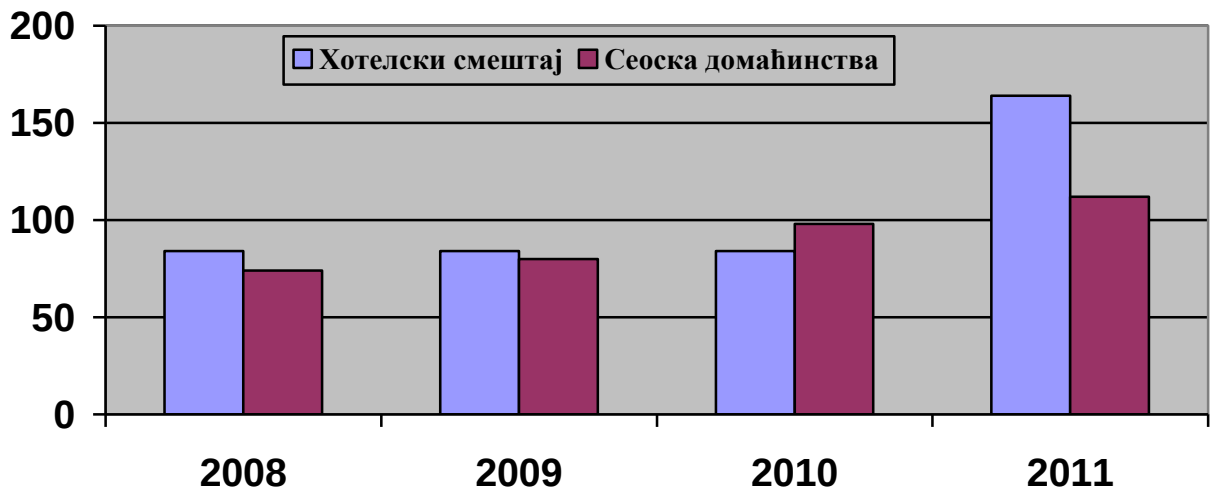
Индикатор бр. 8	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ - ТУРИЗАМ ИНДИКАТОР: <i>Смештајни капацитет</i>
----------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Туристичка организација Мали Зворник	

ВРЕДНОСТИ

Смештајни капацитет	2008.		2009.		2010.		2011.	
	Број објеката	Број кревета	Број објеката	Број кревета	Број објеката	Број кревета	Број објеката	Број кревета
Хотелски смештај	2	84	2	84	2	84	3	164
Сеоска домаћинства	18	74	19	80	22	98	26	112
Укупно	20	158	21	164	24	182	29	276

Смештајни капацитет

Од смештајних капацитета на општини Мали Зворник, гостима на располагању стоји неколико смештајних објеката који осим ноћења нуде и додатне туристичке услуге. У градском насељу Мали Зворник налази се потпуно реновирани хотел „Royal Drina“ који располаже са око 80 лежаја распоређених у собама и 2 апартмана и мотел „Оаза“, са 30 лежаја, лоциран на самом граничном прелазу са Републиком Српском.

У Радаљској бањи налази се одмаралиште „Извор“, изграђено по светским стандардима, са 54 лежаја распоређених у собама за индивидуални и колективни смештај, са купатилом, телефоном, телевизором, ординацијом, просторијама за различите забаве и дружења.

Смештај туриста могућ је и у бројним сеоским домаћинствима и риболовачким сојеницама.

У 2011. години је реновиран хотел „Royal Drina“, па се смештајни капацитет повећао са 182 на 276, односно за 52 %.

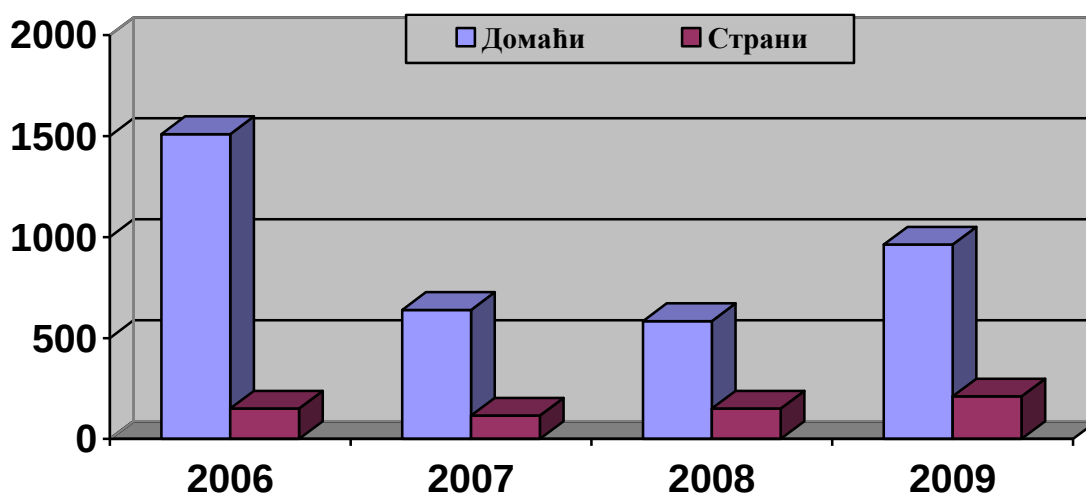
Индикатор бр. 9	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ - ТУРИЗАМ ИНДИКАТОР: Број туриста
------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2006. – 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Број туриста	Туристи			Број ноћења		
	укупно	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни
2006.	1.661	1.510	151	4.279	4.028	251
2007.	755	639	116	3.353	2.988	365
2008.	735	584	151	2.891	2.559	332
2009.	1.174	963	211	2.941	2.576	365

Број туриста

Природна обележја општине Мали Зворник, значајне за развој туризма, одликују се високим степеном атрактивности, међу којима се посебно истичу:

- река Дрина са хидроакумулационим језером;
- Радаљска бања;
- Радаљско језеро;
- комплекс живописних брдовитих предела, која се пружају непосредно изнад града (Гучево, Борања, Јагодња, Гај, Подгај, Крушковица, Вишњица итд.);

- добар географско-саобраћајни положај (царински прелаз између Србије и Босне и Херцеговине);
- разноврсност флоре и фауне у непосредном окружењу града;
- пријатна за човеков боравак умерено-континентална клима; и
- просторна хетерогеност (градско језгро Општине, простор око Зворничког језера, као и типске сеоске амбијенталне целине).

Број туриста у Малом Зворнику се у 2007. години смањило у односу на 2006. годину. Али се у 2009. години бележи пораст туриста, како домаћих, тако и страних. У наредном периоду очекује се још већи раст, због реновираног хотела „Royal Drina“.

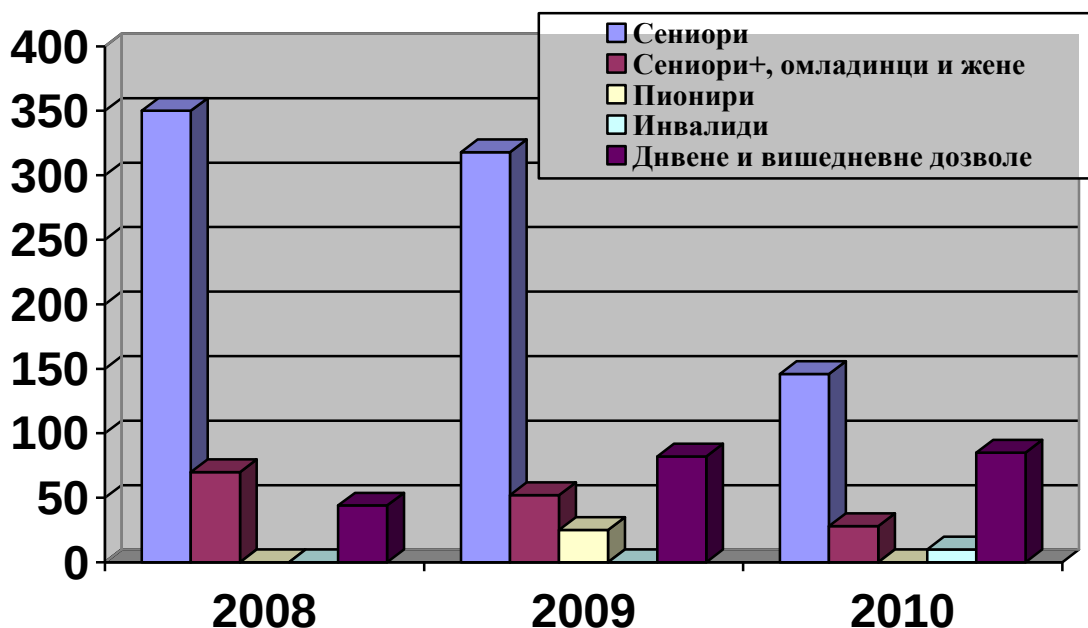
Индикатор бр. 10	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ - ТУРИЗАМ ИНДИКАТОР: <i>Издате дозволе за рекреативни риболов</i>
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Риболовачко удружење „Дринско језеро“ Мали Зворник	

ВРЕДНОСТИ

Број дозвола		2008.	2009.	2010.
Годишње дозволе	сениори	350	318	146
	сениори+, омладинци и жене	70	52	28
	пионири	0	25	0
	инвалиди	0	0	10
Дневне и вишедневне дозволе		44	82	85
Укупно		464	477	269

Број дозвола за рекреативни риболов

Познато је да је Дрина најлепша и најчистија планинска река на Балкану, обдарена бројним врстама рибе, од којих се у нашем делу тока може пронаћи: деверика, плотица, греч, шаран, штука, сом, младица, пастрмка, лињак и многе друге.

Кроз активности риболовачког удружења „Дринско језеро“ и СО Мали Зворник организује се спортско-рекреативни излов али и заштита и унапређење рибе у Дрини. Посебна пажња посвећује се очувању природног мреста, као најбољег начина за одржавање и побољшање постојећег рибљег фонда

У 2010. години драстично је опао број издатих дозвола, у односу на претходне две године и то за више од 40 %, што је последица повећања цена дозвола, као и смањења рибљег фонда.

A1.2.: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

Индикатор бр. 11	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: <i>Густина насељености</i>
-------------------------	---

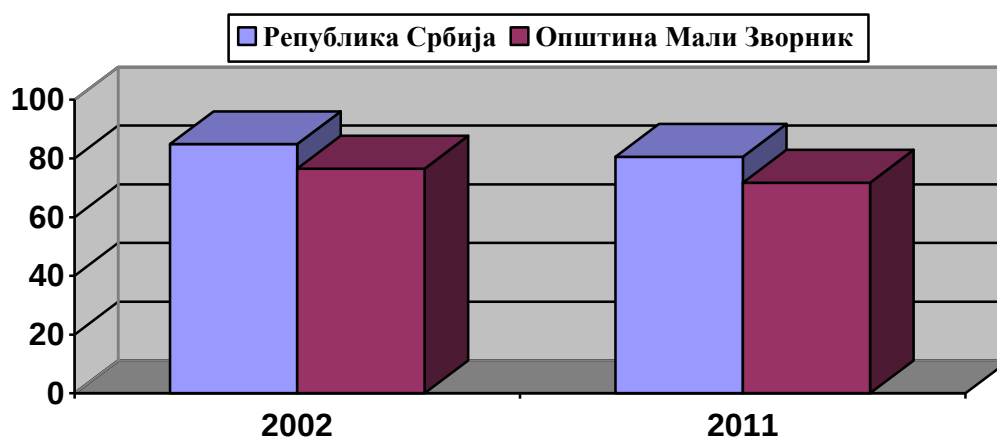
Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Густина насељености	Бр. становника		Површина у км ² за 2002. и 2011.	Густина (бр. становника/км ²)	
	2002.	2011.		2002.	2011.
Република Србија	7.498.001	7.120.666	88.361	84,86	80,59
Општина Мали Зворник	14.076	13.205	184	76,50	71,77

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Подаци су везани за попис из 2002 године и прелиминарни резултати пописа из 2011. године

Густина насељености

Из наведених података може се видети да је густина насељености на територији Општине Мали Зворник за 11% мања него на територији Републике Србије, односно за 25% мања у односу на Мачвански округ. У односу на 1991. годину, број становника у општини се према попису из 2002. године повећао за 322, јер је према попису из 1991. године број становника у општини износио 13754. Према подацима РЗС, просечно годишње број становника се повећавао за 32.

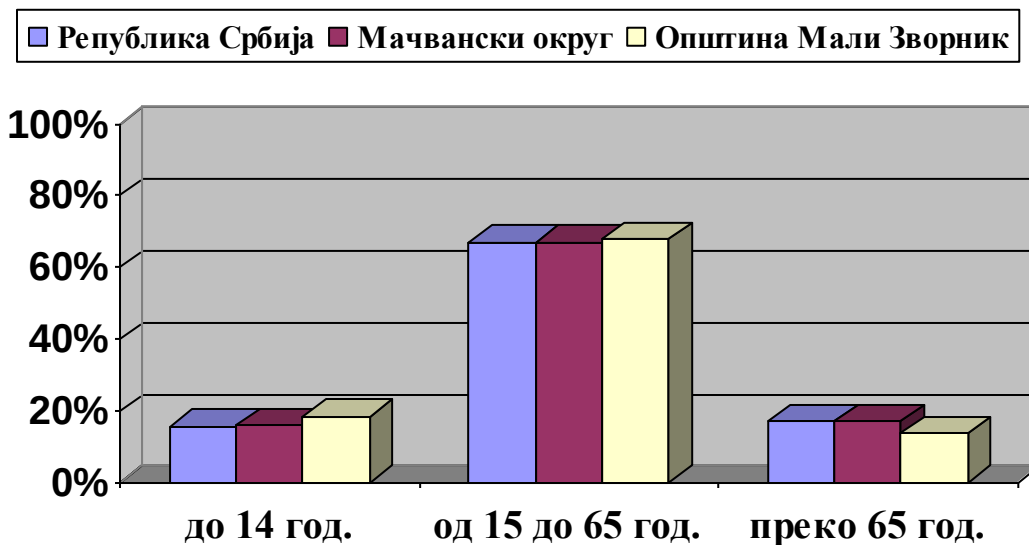
Индикатор бр. 12	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Становништво према старости
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Становништво према старости		Република Србија	Мачвански округ	Општина Мали Зворник
Укупан број становника	Број	7.498.001	329.625	14076
Становништво до 14 година	Број	1.176.770	52998	2595
	%	15.70	16.08	18.44
Становништво од 15 до 65 година	Број	5.032.805	220415	9541
	%	67.12	66.87	67.78
Становништво преко 65 година	Број	1.288.426	56212	1940
	%	17.18	17.05	13.78

Становништво према старости

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Подаци су везани за попис из 2002 године

У погледу старосног састава младо становништво (до 14 година) заступљено је са 18.44 %, млађе и средовечно становништво све до 65 година заступљено је са 67.78 %, старије становништво преко 65 година живота заступљено је са 13.78%, тако да је сваки седми становник општине старији од 65 година. Просечна старост становништва на нивоу целе општине у 2002. години била је 37.4 године, што је знатно повољније од републичког просека (40.2 године), односно просека за подручје централне Србије (40.4 године). Повољнија просечна старост становништва представља реалну развојну предност општине у поређењу са бројним општинама и насељима са брдско – планинског подручја Републике.

Индикатор бр. 13	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Удео становника са завршеном средњом, вишом и високом школом
---------------------	--

Извори података

Институционални и правни контекст

Републички завод за статистику,
годишњак, Општине у Србији
2010

ВРЕДНОСТИ

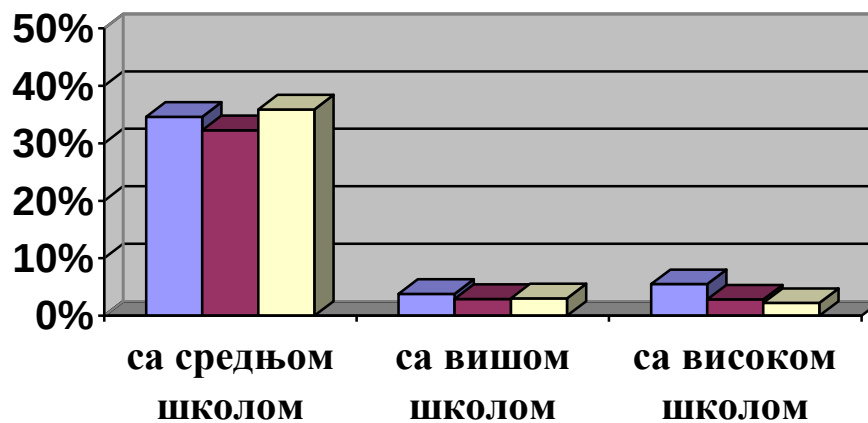
Удео становништва са средњом, вишом и високом школом		Република Србија	Мачвански округ	Општина Мали Зворник
Укупно становништво	бр	7.498.001	329.625	14.076
Са средњом школом	бр	2.596.348	106.395	5.055
	%	34.63	32.28	35.91
Са вишом школом	бр	285.056	9.607	426
	%	3.80	2.91	3.03
Са високом школом	бр	411.944	9.354	314
	%	5.49	2.84	2.23

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци

Подаци су везани за попис из 2002 године

Удео становника са средњом, вишом и високом школом

■ Република Србија ■ Мачвански округ ■ Општина Мали Зворник

Према подацима Пописа 2002., **образовна структура становништва општине Мали Зворник, неповољнија је од просечне за Републику**. Тако је у структури становништва старог 15 и више година у Општини било око 9% становништва без школске спреме и око 6% неписменог становништва, према око 6% без школске спреме у Републици односно око 4% неписменог на оба нивоа. Учешће становништва са 1 - 3 разреда основне школе (око 2%), са 4 - 7 разреда основне школе (око 14%) и са основним образовањем (око 24%), одговара учешћу на нивоу Републике. У Општини је веће учешће становништва које има средњи ниво образовања (36%), од просека за Републику (35%) и Мачвански округ (32%), а ниже учешће становништва са вишим (3,03%), према (3,80%) у Републици и више у односу на Мачвански округ (2,91 %) и високим степеном образовања (2,23%, према 5,49% на нивоу Републике и 2,84% у Мачванском округу).

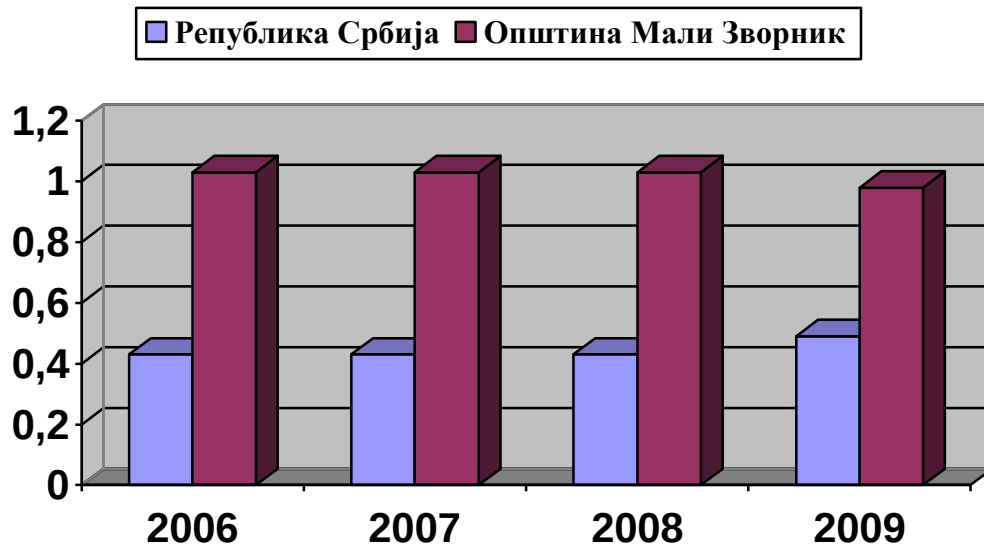
Индикатор бр. 14	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Дужина путева у km по km²
-------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2010	

ВРЕДНОСТИ

Дужина путева по km ²		2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	Дужина путева (km)	38436	38436	38436	43344
	Површина (km ²)	88361	88361	88361	88361
	Дужина путева по km ² (km/km ²)	0,43	0,43	0,43	0,49
Општина Мали Зворник	Дужина путева (km)	190	190	190	181
	Површина (km ²)	184	184	184	184
	Дужина путева по km ² (km/km ²)	1,03	1,03	1,03	0,98

Дужина путева по km²

Укупна дужина основне путне мреже износи 181 км, од чега магистралних 39 км (21,55%), регионалних 16 км (8,84%) и локалних 126 км (69,61%). Дужина и густина путне мреже веће су у односу на просек у Републици.

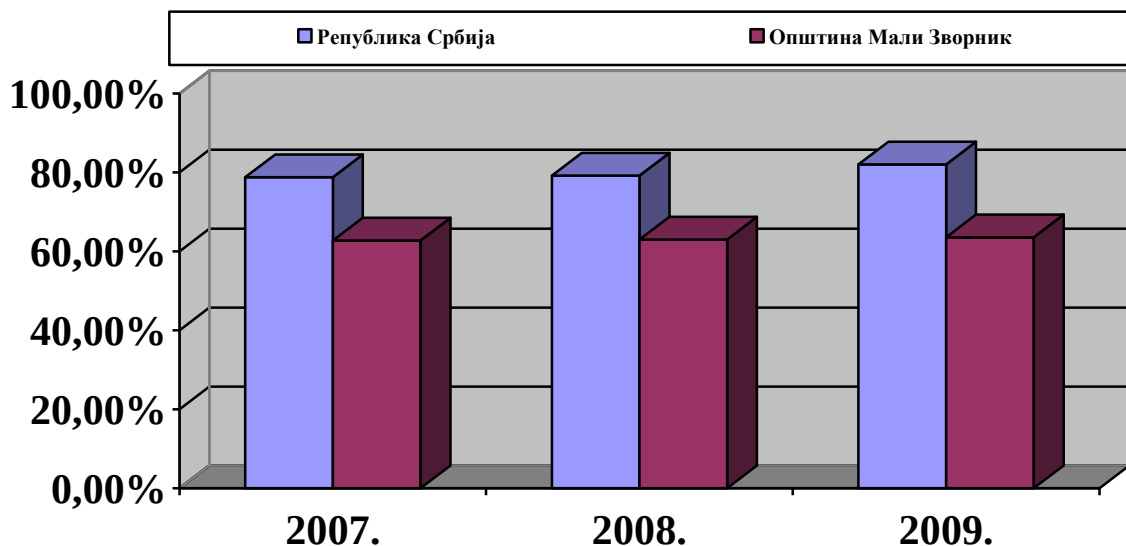
Индикатор бр. 15	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: % домаћинства са сигурним приступом води за пиће
--------------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Домаћинства са сигурним приступом води за пиће		2007.	2008.	2009.
Република Србија	Укупан број домаћинстава	2.521.190	2.521.190	2.521.190
	Број домаћинстава прикључених на водовод	1.986.259	1996350	2.067.260
	% домаћинстава са сигурним приступом води за пиће	78,78	79,18	81,99
Општина Мали Зворник	Укупан број домаћинстава	4.588	4.588	4.588
	Број домаћинстава прикључених на водовод	2.879	2.890	2915
	% домаћинстава са сигурним приступом води за пиће	62,75	62,99	63,54

**% домаћинстава са сигурним приступом
води за пиће**

За снабдевање водом становништва и индустрије на територији општине Мали Зворник користе се јавни водоводи, сеоски водоводи и извори за индивидуална домаћинства. ЈКП „ДРИНА“ снабдева водом 8 месних заједница са 13 изворишта, повезаних у 5 водовода. Градски водовод „Копани бунар“ снабдева водом Мали Зворник, Радаљ и Сакар. Сеоски водоводи постоје у Великој Реци, Цулинама са Читлуком, Доњој Борини и Брасини. Од 2006. године укључен је у рад „Шипад бунар“,

тако да је дотадашњи сеоски водовод у Радаљу искључен из система за снабдевање водом, те се Радаљ дању снабдева водом са „Шипада“, а ноћу са црпне станице „Копани бунар“.

Индикатор бр. 16	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Број становника на један објект друштвених, културних, рекреативних активности
-------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Општинска управа Мали Зворник	

ВРЕДНОСТИ

Број становника на један објект друштвених, културних и рекреативних активности						
Укупан број становника	Бр. друш. објектата	Број становника на 1 друштв. објект	Бр. култ. објектата	Број становника на 1 културни објект	Бр. рекреат. објектата	Број становника на 1 рекреат. објект
14.076	6	2346	3	4692	21	670

Укупан број становника на територији општине Мали Зворник је 14076 према попису из 2002. године. У друштвене објекте спада Дом културе Мали Зворник, као и Домови културе у Брасини, Доњој Борини, Радаљу, Цулинама и Доњој Трешњици. У објекте културе се убраја Народна библиотека „17. октобар“, у оквиру које постоји биоскопска сала и мини галерија. У рекреативне објекте убрајамо 11 асфалтних терена за мале спортове, 5 травнатих терена, 1 атлетска стаза, 1 тениски терен и 2 спортске хале, као и Mini Pitch терен у Малом Зворнику.

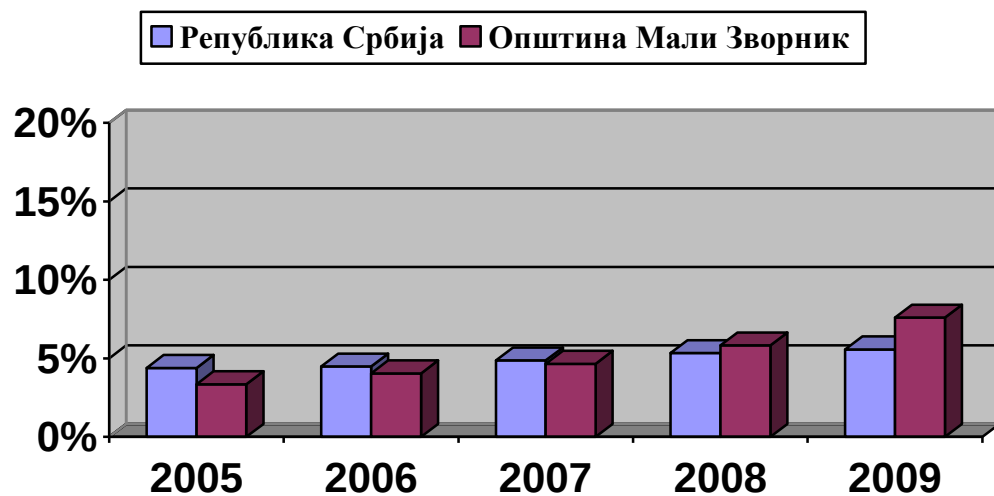
Индикатор бр. 17	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву (%)
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички Завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2006. - 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву		2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	Ук.бр.становника	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001
	Бр.корисника социјалне помоћи	329.520	335.746	364.750	400.388	417.335
	% учешћа	4.39	4.48	4.86	5.34	5.57
Општина Мали Зворник	Ук.бр.становника	14.076	14.076	14.076	14.076	14.076
	Бр.корисника социјалне помоћи	471	569	655	820	1.069
	% учешћа	3.35	4.04	4.65	5.83	7.59

Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву

У општини Мали Зворник број корисника социјалне заштите од 2005. – 2009. године константно се повећава. 2005. године тај број је износио 471 корисника, према последњем податку из 2009. број корисника је 1.069. У Републици Србији такође се бележи раст броја корисника социјалне заштите у периоду од 2005. године, па на даље.

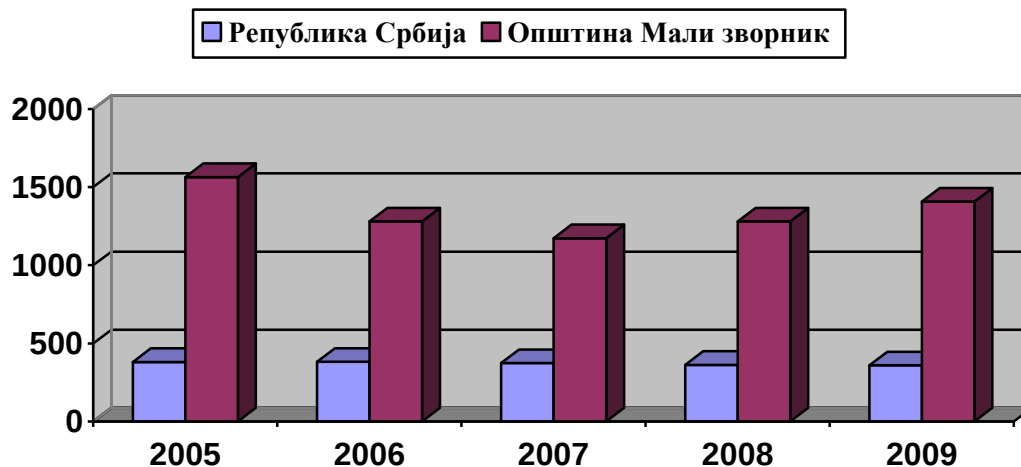
Индикатор бр. 18	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: <i>Број становника на једног лекара</i>
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Републички Завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2006. - 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Број становника на једног лекара		2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	Ук.бр.становника	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001
	Укупан бр.лекара	19.685	19.644	20.066	20.668	20.825
	Бр.становника на једног лекара	381	382	374	363	360
Општина Мали Зворник	Ук.бр.становника	14.076	14.076	14.076	14.076	14.076
	Укупан бр.лекара	9	11	12	11	10
	Бр.становника на једног лекара	1564	1280	1173	1280	1407

Број становника на једног лекара

Организација објеката примарне здравствене заштите се заснива на Дому здравља Мали Зворник. У општини се бележи много већи број становника на једног лекара у односу на Републику Србију.

Индикатор бр. 19	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Учесће правоснажно осуђених лица према месту извршења кривичног дела у укупном становништву
-------------------------	---

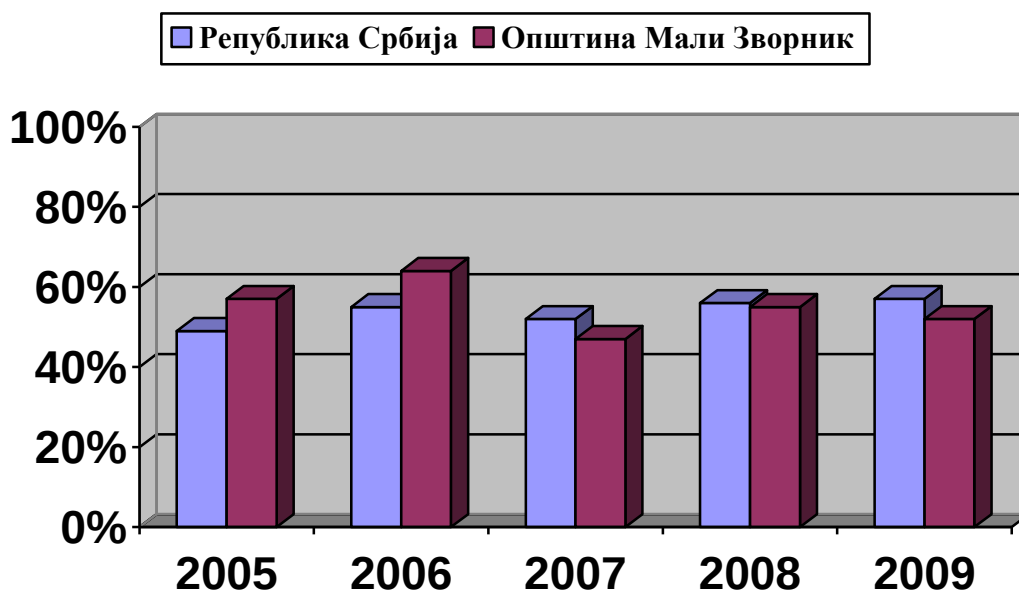
Извори података	Институционални и правни контекст
Републички Завод за статистику, годишњак, Општине у Србији 2006. - 2010.	

ВРЕДНОСТИ

Учесће правоснажно осуђених лица према месту извршења кривичног дела у укупном становништву		2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	Ук.бр.становника	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001	7.498.001
	Бр.осуђених лица	36.901	41.422	38.694	42.138	42.782
	Учесће осуђених лица у	49	55	52	56	57

	%					
Општина Мали Зворник	Ук.бр.становника	14.076	14.076	14.076	14.076	14.076
	Бр.осуђених лица	81	90	66	77	73
	Учешће осуђених лица у %	58	64	47	55	52

Учешће правоснажно осуђених лица према месту извршења кривичног дела у укупном становништву

У општини Мали Зворник је забележено мање учешће правоснажно осуђених лица у односу на Републику Србију.

A1.3.: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Индикатор бр. 20	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВОДА ИНДИКАТОР: <i>Квалитет површинских вода</i>
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
РХМЗ Србије - Извештај о стању квалитета вода на територији Републике Србије	

ВРЕДНОСТИ

Индекс квалитета површинских вода	2008.	2009.	2010.
Општина Мали Зворник	Зворничко језеро (I-II)	Зворничко језеро (I-II)	Зворничко језеро (I-II)

Узорковање воде акумулације Зворник врши се једном годишње код бране на три дубине у тачкама: А-1(0.5m), А-2(6.5m), А-3(13.0m); на средини језера на три дубине у тачкама Б-1(0.5m), Б-2(5.0m) Б-3(9.5m); и на почетку језера на три дубине у тачкама: В-1(0.5m), В-2(3.0m) и В-3(5.0m).

Измерене вредности, свих физичко-хемијских параметара обухваћених анализом кретале су се у границама за I и II класу квалитета вода, осим садржаја сулфида у тачкама А-3 и Б-3 који је одговарао III/IV класи вода.

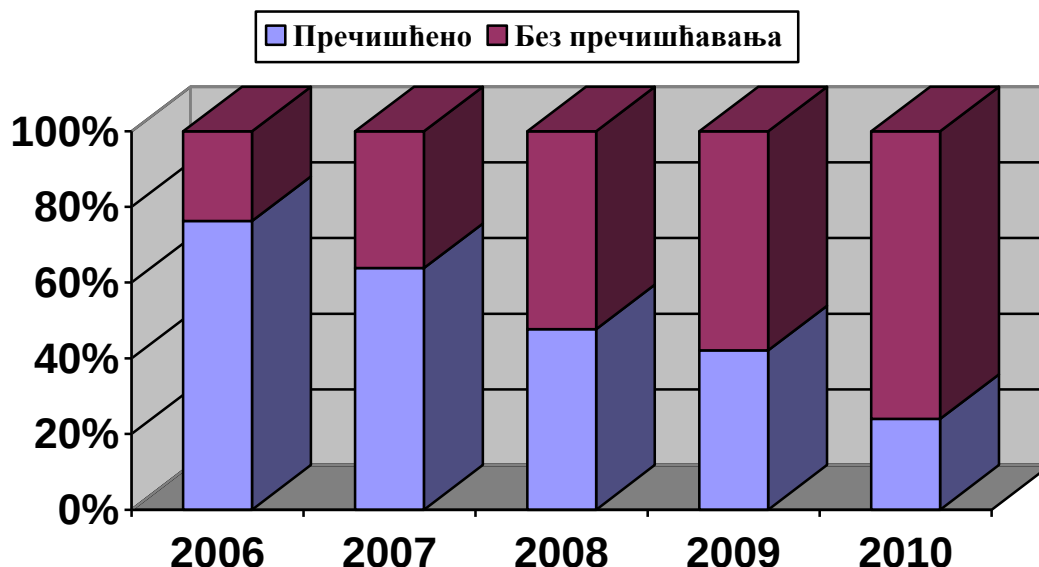
Индикатор бр. 21	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВОДА ИНДИКАТОР: <i>Управљање отпадним водама у градским срединама</i>
-------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Архива ЈКП „Дрина“, РЗС-Оштине у СРБИЈИ (2008-2011)	

ВРЕДНОСТИ

Управљање отпадним водама		Пречишћено (%)	Без пречишћавања (%)
2006.	Република Србија	14,55	85,45
	Општина Мали Зворник	76,3	23,7
2007.	Република Србија	10,83	89,17
	Општина Мали Зворник	63,8	36,2
2008.	Република Србија	10,11	89,89
	Општина Мали Зворник	47,66	52,34
2009.	Република Србија	10,56	89,44
	Општина Мали Зворник	42,09	57,91
2010.	Република Србија	10	90
	Општина Мали Зворник	24	76

Управљање отпадним водама

На подручју општине Мали Зворник управљање отпадних вода је под управом ЈКП „Дрина“ у оквиру Радне јединице „Водовод и канализација“. У Око 70% објеката у градском насељу врши се сакупљање отпадних вода, укључујући и неколико сеоских објеката (школе, продавнице, месне канцеларије).

Укупна количина сакупљених отпадних вода за протеклу 2010 годину износи 214723 м³ од чега је пречишћено 171778 м³

Индикатор бр. 22

ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА
ИНДИКАТОР: *Заштићене области*

Извори података	Институционални и правни контекст
Архива ЈКП „Дрина“	

ВРЕДНОСТИ

Заштићене области	ha	%
Република Србија	518229	5.86
Општина Мали Зворник	0,165	0,000008

Под заштићеним областима на општини Мали Зворник подразумевају се црпне станице за снабдевање становништва водом, ограђене су зонама санитарне заштите. Налазе се на неколико различитих локација. Њихове површине су:

Извориште „КБ“ (Копани бунар): 1000 м²,

Извориште „Шипад“: 400 м²,

Извориште „Влашке њиве“: 18 м²,

Резервоари: 60 м²

Цулине: 15 м²,

Велика Река: 160 м²

Укупна површина свих изворишта је 1653 м² = 0,165 ha

Индикатор бр. 23	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ЛОКАЛНИ СИСТЕМ ПРЕВОЗА ИНДИКАТОР: <i>Јавни превоз</i>
-------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
Управа „Ластра Лазаревац“- Станица Мали Зворник	

ВРЕДНОСТИ

Јавни превоз	годишње	месечно	недељно	дневно
Број путника у локалном путничком саобраћају за 2010. годину	420177	35014	8797	1151

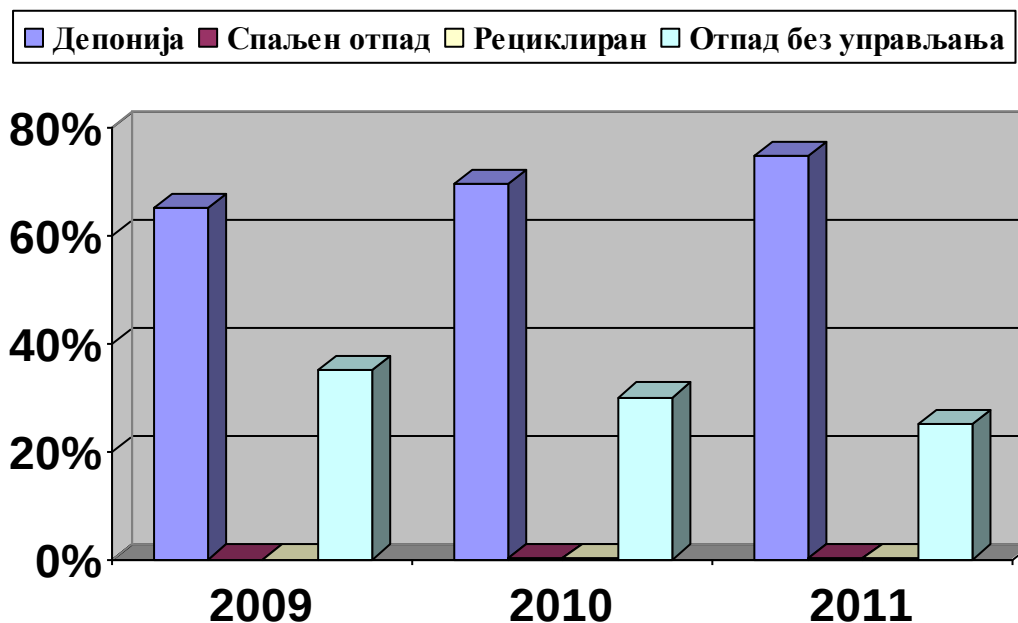
На подручју општине Мали Зворник као матични аутопревозник саобраћа „Ластра Лазаревац“, са путним правцима према Великој Реци Доњој Трешњици, Радаљској Бањи, Доњој Борини, Брасини, Лозници. Општина је на прометном магистралном путу где саобраћају и многобројни други превозници, па се број путника који се превози ван матичног превозника не може одредити.

Индикатор бр. 24	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ОТПАД ИНДИКАТОР: Општински отпад по врсти одлагања
-------------------------	--

Извори података	Институционални и правни контекст
Локални план управљања отпадом општине Мали Зворник 2012.-2022. године	

Општински отпад по врсти одлагања		2009.	2010.	2011.
Депонија	t	3015	3100	3300
	%	65,00	69,60	74,61
Спаљен отпад	t	-	5,3	5,5
	%	0	0,12	0,12
Рециклиран	t	-	12,6	11,7
	%	0	0,28	0,26
Процена отпада који завршава без икаквог управљања	t	1623,40	1336,10	1106,00
	%	35,00	30,00	25,00

Општински отпад по врсти одлагања

У општини Мали Зворник комунални отпад се редовно сакупља како у градској тако и у свим сеоским срединама. Управљање отпадом је у оквиру ЈКП „Дрина“. Сакупљени отпад се превози и депонује на Лозничку депонију.

У Малом Зворнику нема градске депоније, отпад се одвози на Лозничку депонију, тако да нема података о коначном саставу и начину одлагања отпада. Системом прикупљања отпада покривено је 75% домаћинстава Малог Зворника. Последњих година започето је прикупљање отпада по селима, као и рециклирање отпада.

Индикатор бр. 25

ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ОТПАД

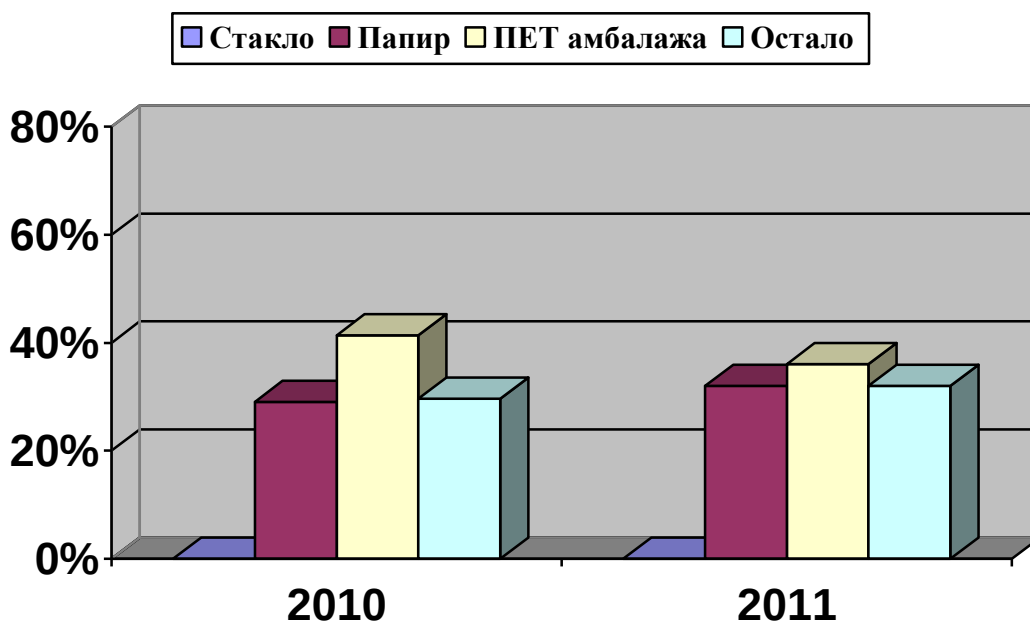
ИНДИКАТОР: Рециклирани отпад

Извори података	Институционални и правни контекст
Локални план управљања отпадом општине Мали Зворник 2012.-2022. године	

Рециклиран отпад		2010.	2011.
Укупно	t	17,9	17,2
	%	100,00	100,00

Стакло	t	-	-
	%	0	0
Папир	t	5,2	5,5
	%	29,05	31,98
ПЕТ амбалажа	t	7,4	6,2
	%	41,34	36,04
Остало	t	5,3	5,5
	%	29,61	31,98

Рециклирани отпад

ПЕТ амбалажа и папир се прикупљају у малом проценту са тенденцијом проширења зоне за прикупљање ове амбалаже. У наредним годинама планирано је одређивање морфолошког састава комуналног отпада, као и стварање услова за повећање активности рециклирања. На подручју општине Мали Зворник не постоје постројења за рециклирање отпада

Индикатор бр. 26

ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА
ИНДИКАТОР: *Број домаћинстава од којих се сакупљају чврсте отпадне материје*

Извори података	Институционални и правни контекст
Архива ЈКП „Дрина“	

Број домаћинстава од којих се сакупљају чврсте отпадне материје	Укупан број домаћинстава	Број домаћинстава од којих се сак. чврсте отп. матер.	% домаћинстава од којих се сак. чврсте отп. матер.
Општина Мали Зворник	4.588	2.883	62.84

Број домаћинстава која су обухваћена организованим сакупљањем чврстих отпадних материја износи 2.883, што чини 62.84 % од укупног броја домаћинстава на општини. У последње 2 године повећан је број контејнера, а планира се и набавка нових. Тако да очекујемо пораст учешћа домаћинстава обухваћених организованим сакупљањем чврстих отпадних материја.

<i>Индикатор бр. 27</i>	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ЕНЕРГИЈА ИНДИКАТОР: Укупна потрошња енергије подељена по врсти горива
-------------------------	---

Извори података	Институционални и правни контекст
ХЕ „Зворник“	

ВРЕДНОСТИ

Укупна потрошња енергије подељена по горивима		2008.	2009.	2010.
Струја	GW	550	550	550
Гас	м³	630.000	640.000	645.000

Хидроелектрана „Зворник“ је **прибранско-проточно** постројење са две машинске зграде у којима су смештена четири вертикална агрегата са Каплановим турбинама **укупне снаге 96 Мега-Волт -Ампера**.

- Хидроелектрана има **инсталисани проток** од 620 м³ /сек.

- **Максимална годишња производња** је 550 GWh.
- **Генератори и блок трансформатори** су из производње фабрике „Раде Кончар“.
- **Корисна запремина акумулације** је 23,4 милиона м³.

За индикаторе: напуштено и загађено земљиште, нето број нових предузећа на 1000 предузећа, површина пословног простора на 1000 становника изграђена претходне године није било могуће прикупити податке јер се о томе не води евиденција на нивоу Општине. Индикатор степен задужености Општине, код нас није актуелан јер наша Општина није задужена.

Као збирни исказ свих индикатора економског развоја, становништва, образовања и квалитета живота, као и стања животне средине могу се донети значајни закључци и могућности које следе из истих.

Из приложених података може се приметити да општина Мали Зворник спада међу неразвијене општине, које имају проблема са великим миграцијама становништва и ниским економским развојем. Такође, наша Општина има велики потенцијал у области туризма, водопривреде, и пољопривреде, које треба искористити на адекватан начин. У циљу подизања нивоа економског раста и развоја Општине и смањења миграције становништва у друге, развијеније општине/регионе, потребно је додатно запошљавање и јачање дохотка по глави становника.

У циљу побољшања образовне структуре, квалитета живота и броја становника потребно је унапредити постојеће образовне, културне и спортске капацитете, као и обезбедити већа издавања за програме Центра за социјални рад.

У циљу заштите животне средине очито да постоје напори да се обезбеди боља заштита воде, ваздуха и земљишта, на чему највише пружа Јавно комунално предузеће из Малог Зворника, које сваке године проширује своју делатност за неку нову активност.

На основу запажања која директно следе приказаних индикатора, и анализа које ће се спровести у наставку, уследиће и приоритети и циљеви одрживог развоја општине Мали Зворник.

АНЕКС 2: Одлука/Решење о изради Стратегије одрживог развоја

На основу члана 18. и 37. Статута општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 10/08,13/08 и 2/09), члана 96. и 98 Пословника скупштине општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 13/08 и 2/09), Скупштина општине Мали Зворник на седници одржаној дана 23.12.2011.године, донела је

ОДЛУКУ

I

О ревизији Стратегије развоја општине Мали Зворник за период 2007. до 2017. године израђене од стране Института за економику пољопривреде, Београд („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 5/2007).

II

Ревизија Стратегије из тачке 1.ове Одлуке извршиће се уз тимски рад представника општине Мали Зворник, Регионалног центра за животну средину, који финансира Министарство спољних послова Финске и консултантске фирме MAXIMA KONSULTING из Београда.

III

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у Службеном листу општине Мали Зворник.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК

Број : 06- 1617
Дана,23.12.2011.год.
Мали Зворник

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Радован Тадић, дипл.прав.

Образложење

Правни основ:

Правни основ за доношење Одлуке о ревизији Стратегије развоја општине Мали Зворник за период 2007. до 2017.године садржан је у члану 18. и 37. Статута општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 10/08,13/08 и 2/09) и члану 96. и 98. Пословника Скупштине општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 10/08,13/08 и 2/09).

Разлози:

Скупштина општине Мали Зворник на седници одржаној дана 29.06.2007.године усвојила је Стратегију развоја општине Мали Зворник за период 2007 до 2017 године коју је израдио Институт за економику пољопривреде, Београд („Службени лист општине Мали Зворник“ бр.5/07).

Ревизији Стратегије развоја приступа се ради стварања услова за ефикасније спровођење.

Ревизија Стратегије развоја општине Мали Зворник за период 2007 до 2017 године, реализује се у оквиру пројекта „Образовање за одрживи развој на Западном Балкану“, који финансира Министарство спољних послова Финске.

Регионални центар за животну средину (REC) покренуо је Програм подизања капацитета општинских и градских управа, као и пружања подршке у погледу израде стратегија за локални одрживи развој и других стратешки докумената или њихових акционих планова. У пројекат је укључено 25 општина из слива реке Дрине (из Србије, Босне и Херцеговине, и Црне Горе) путем којег REC жели да подржи практичну структурирану подршку партнерским општинама, кроз серију обуке, техничке подршке и планирања. Поред овога посебна компонента пројекта је била усмерена на основне школе, с циљем позиционирања истих на бази локалних услова и потреба, како би се максимизирали локални потенцијали ради достизања одрживог развоја.

Циљ:

Позиционирање општине Мали Зворник на бази локалних услова и потреба, како би се максимизирали локални потенцијали ради достизања одрживог развоја.

ОПШТИНСКО ВЕЋЕ

АНЕКС 3: Решења о мониторингу и евалуацији

На основу члана 63. и 64. став 1. тачка 5. Статута општине Мали Зворник ("Сл.лист општине М.Зворник", бр. 10/08, 13/08 и 2/09), заменик председника општине Мали Зворник, донео је

РЕШЕЊЕ
О ОБРАЗОВАЊУ КООРДИНАЦИОНОГ ТЕЛА ЗА НАДГЛЕДАЊЕ
И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА (МОНИТОРИНГ) СТРАТЕГИЈЕ
ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК ЗА ПЕРИОД
ОД 2012-2017. ГОДИНЕ

I

Образује се Координационо тело за надгледање и праћење спровођења (мониторинг), (у даљем тексту: Координационо тело) стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник за период од 2012-2017. године.

II

У Координационо тело одређују се следећа лица-чланови:

1. Митар Грујић, руководилац ФАМ-а, председник
2. Самарџић Милован, привредник, члан
3. Бошко Марковић, директор ЈКП "Дрина", члан
4. Ранко Ристановић, пољопривредник, члан
5. Богдан Дукић, секретар удружења приватних предузетника, члан

III

Задатак Координационог тела је да врши надгледање и праћење спровођења стратегије одрживог развоја општине Мали Зворник за период од 2012-2017. године.

IV

Решење доставити: члановима Координационог тела и архиви општине.

Број: 06-173
У Малом Зворнику
13.02.2012.године

Заменик председника општине
Александар Деспотовић

АНЕКС 4: Решење о усвајању Стратегије (код ревидираних верзија)

На основу члана 18. и 37. Статута општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 10/08,13/08 и 2/09), члана 96. и 98. Пословника скупштине општине Мали Зворник („Службени лист општине Мали Зворник“ бр. 13/08), Скупштина општине Мали Зворник на седници одржаној дана 20.02.2012.године, донела је

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК ЗА ПЕРИОД ОД 2012. ДО 2017. ГОДИНЕ - ревидирана верзија -

I

Усваја се Стратегија развоја општине Мали Зворник за период од 2012 до 2017. године – ревидирана верзија, израђена уз тимски рад представника општине Мали Зворник, Регионалног центра за животну средину, који финансира Министарство спољних послова Финске и консултантске фирме MAXIMA CONSULTING из Београда.

II

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу општине Мали Зворник“.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ МАЛИ ЗВОРНИК

Број : 06-199
Дана, 20.02.2012.год.
Мали Зворник

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Радован Тадић, дипл.правник

